

Asya Avrupa

Ақпараттық-сараптама журналы

Тамыз 2016 жыл №08

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NÜN AYLIK YAYINIDIR ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАРАТЫН БАСЫЛЫМЫ

TÜRK MİLLETİNDEN ASKERİ DARBE GİRİŞİMİNE KARŞI TARİHİ DEMOKRASİ DERSİ

ИСТОРИЧЕСКИЙ УРОК ДЕМОКРАТИИ,
КОТОРЫЙ ТУРЕЦКИЙ НАРОД ПРЕПОДАЛ
В ОТВЕТ НА ПОПЫТКУ ОСУЩЕСТВИТЬ
ВОЕННЫЙ ПЕРЕВОРОТ

CASA-1000 И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА РЕГИОНАЛЬНЫЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ РЫНКИ

CASA-1000 AND ITS IMPACT
ON REGIONAL ENERGY MARKETS

BULAT AUELBAYEV

12

THE EURASIA PROJECT: A NEW CHALLENGE FOR KAZAKHSTAN'S ENERGY INDUSTRY

ПРОЕКТ ЕВРАЗИЯ – НОВЫЙ ВЫЗОВ ДЛЯ
ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА

LIDIYA PARKHOMCHIK

33

BREXIT'İN ÇİN EKONOMİSİNE OLASI ETKİLERİ

БРЕКСИТТІҢ ҚЫТАЙ
ЭКОНОМИЯСЫНА ЫҚТИМАЛ
ӘСЕРЛЕРІ

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK, OMIRBEK HANAYI

42

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır/
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Ağustos 2016 Sayı: 08
Тамыз 2016 жыл № 08

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Nevzat Şimşek

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Dr. Aidarbek Amirbek

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Cengizhan Canaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Dr. Azhar Serikkaliyeva
Daniyar Nurbayev
Omirbek Hanayi
Aigerim Manatkızı

Sekretarya / Хатшылық
Banu Alipbekova

Teknik Redaksiyon / Техникалық редакторлар
Aidana Arynbeke

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Nevzat Şimşek
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek
Dr. Aidarbek Amirbek
Dr. Erkin Baydarov
Lidiya Parchomchik

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup
Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

“Ақпараттық-сараптама” және “Өзекті пікір” айдарларымен шыққан мақала авторларының
пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды
институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK

Merhabalar,

Asya Avrupa dergimizin Ağustos 2016 sayısı ile karşınızdayız. Bu sayımızda altı analiz ve 21 haber yorumu sizlerle paylaşmaya karar verdik. Okuyucularımıza yararlı olmasını diliyorum.

Bölgesinde güçlü ve istikrarlı bir ülke olarak Türkiye'nin son 15 yılda göstermiş olduğu ekonomik performans gerçekten dikkat çekici olmuştur. Hükümetin yurt içi ve dışındaki bu performansı halk tarafından takdir görmüş, Ak Parti iktidarı girdiği her seçimde oylarını artırarak parlamenter demokratik ülkelerde çok az rastlanır bir başarı hikayesi yazmıştır. Fakat Türkiye'nin istikrarını bozmak, milleti bölüp parçalamak, demokrasiye, siyasete güveni azaltmak ve Türkiye'yi müdahaleye açık hale getirmek isteyen ülkeler, maalesef özellikle Gülen Cemaatinden çıkan Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ile PKK-PYD türü örgütleri kullanmaktadır. Bu bağlamda özellikle 2013 sonrasında darbenin her türlü denemistir: Gezi olayları olarak adlandırılan sokak hareketleri, 17/25 Aralık yargı emniyet darbesi ve son olarak da 15 Temmuz'da bir askeri darbe teşebbüsü. Bu son olay, bizzat halka kurşun sıkmaya cüret etmiş bir terör saldırısı niteliğindedir. Son söz yargının olacaksa da, yorumların ve delillerin hepsi, askeri darbenin ordu içinde cuntalasmış FETÖ tarafından planlandığını göstermektedir. Fakat Türk milleti hep birlikte; siyasetçisiyle, gazetecisiyle, polisiyle, öğrencisiyle, kadınıyla, erkeğiyle direnerek bir demokrasi dersi vermiş, demokrasiye, ülkesine, onuruna, seçilmiş Cumhurbaşkanı'na, egemenliğini temsil eden Meclis'i'ne, hükümetine kısaca ülkesinin geleceğine sahip çıkmıştır.

Son yıllarda Avrupa'dan Ortadoğu'ya, Amerika'dan Avrasya bölgesine, terör birinci gündem maddesi haline gelmiştir. Türkiye, istikrar ve güvenliğine tehdit teşkil eden DAESH, PKK, FETÖ gibi birkaç terör örgütüyle aynı anda mücadele vermektedir. Fakat devletin içine sinsice yerleşip dış güçlerle işbirliği içinde Türkiye'de manipülatif eylemlerde bulunan FETÖ, bunlar arasında yöntemleriyle farklılaşan bir yapıdır. Terör örgütleri arasında bir önem hiyerarşisi yapılmaması, DAESH'i terör örgütü kabul edip, PKK'nın direniş örgütü, FETÖ'nün eğitim faaliyeti yapan diyalog merkezi olarak sunulmaması gerekir. Terör terördür, bunun etnik, dini, ideolojik kökeni olmaz. Terörün her türü eşit bir şekilde ret edilmelidir. Bu tüm dünya ülkelerini de yararına olacaktır.

Tüm yorum ve değerlendirmeleriniz bizim için değerlidir. Eylül-Ekim sayısında buluşmak ümidiyle...

Қадірлі де құрметті оқырман қауым!

Назарларыңызға «Азия Еуропа» журналының 2016 жылдың тамыз айындағы санын ұсынып отырмыз. Журналдың бұл санында 6 талдау және 21 ақпараттық сараптаманы оқырмандармен бөлісуді жөн көрдік.

Аймақтағы күшті әрі тұрақты ел Түркияның соңғы 15 жыл ішіндегі экономикалық жетістіктері шынында да таңқаларлықтай болды. Үкіметтің ел ішіндегі және шетелдегі жетістіктері халық тарапынан зор бағаланды. Әділет және даму партиясы қатысқан әр сайлауда өз дауыстарын арттырып, парламенттік демократия елдерінде өте сирек кездесетін табысқа қол жеткізді. Осыған қарамастан Түркияның тұрақтылығын бұзып, ұлтты бөліп-жарып, демократияға, саясатқа деген сенімді азайтып, Түркияның ішкі істеріне еш кедергісіз сырттан қол сұғуға болатын елге айналдырғысы келетін кейбір елдер, әсіресе Фетхуллах Гүлен жамағатынан шыққан «Фетхуллахшылар лаңкестік ұйымын», «Күрдстан жұмысшылар партиясын» және «Демократиялық одақ» атты партияны пайдалану арқылы әрекет етуде. Әсіресе 2013 жылдан кейін төңкерістің көптеген түрлері ұйымдастырылды. Мысалға Гези саябағында өткізілген шерулер, 17/25 желтоқсанда сот және полициядағы жақтастары арқылы жасалмақ болған төңкеріс және 15 шілде күнгі әскери төңкеріс әрекеті. Бұл соңғы оқиға халықтың өзіне оқ жаудыруға бел байлаған лаңкестік шабуыл сипатын алған. Бұл мәселеде соңғы сөзді сот айтады, алайда жасалған түсініктемелер мен дәлелдердің барлығы әскери төңкеріс жасау әрекетінің әскер ішінде біріккен «Фетхуллахшылар лаңкестік ұйымы» тарапынан жүзеге асырылғанын көрсетуде. Бірақ Түрік ұлтының барлығы – саясаткерлер, журналистер, полицейлер, студенттер, әйелдер, ерлер бұл әрекетке қарсылық білдіріп, демократиялық құндылықтарды қорғай білу үлгісін көрсетті. Демократияны, елін, абыройын, сайланған президентін, егемендік белгісі болып табылатын парламентін, үкіметін, қысқаша айтқанда елдің болашағын қорғап қалды.

Соңғы жылдары Еуропадан Таяу Шығысқа, Америкадан Еуразияға дейінгі аймақта лаңкестік күн тәртібіндегі бірінші мәселеге айналды. Түркия тұрақтылығы мен қауіпсіздігіне қауіп төндіріп тұрған ДАИШ, «Күрдстан жұмысшылар партиясы», «Фетхуллахшылар лаңкестік ұйымы» сияқты бірнеше лаңкестік ұйымдармен бір мезгілде күресуде. Бірақ ел ішіндегі мемлекеттік құрылымға өз адамдарын кіргізу арқылы, әрі шетелдік күштермен бірлесе отырып Түркияда түрлі төңкерістерді ұйымдастырған «Фетхуллахшылар лаңкестік ұйымы» – қолданған аяр тәсілдері арқылы өте сирек кездесетін лаңкестік ұйым екендігін ескертен абзал.

Бұл жерде лаңкестік ұйымдарды иерархиялық топқа бөліп отыруға келмейді. Лаңкестік ұйымдар ДАИШ-пен ғана шектелмейді. «Күрдстан жұмысшы партиясы» өзін қорғауда немесе «Фетхуллахшылар лаңкестік ұйымы» білім әрі ғылымды дамытуды көздейтін диалог орталығы деп ойлау қателікке әкеліп соқтырады. Лаңкестік ұйымдар әр дайым лаңкестер болып қала бермек, бұл олардың этникалық, діни және идеологиялық тегіне тәуелді емес. Лаңкестіктің барлық түрлерінен тең дәрежеде бас тартуымыз қажет. Осындай көзқарас бүкіл әлем елдеріне пайдалы болары анық.

Сіздердің барлық пікірлеріңіз біз үшін өте маңызды. Қыркүйек-қараша айындағы санымызда қайта қауышқанша...

ÖNSÖZ АЛҒЫСӨЗ

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ DİREKTÖRÜ DOC. DR. NEVZAT SIMSEK	1
--	---

GÜNCEL ӨЗЕКТІ ПІКІР

TÜRK MİLLETİNDEN ASKERİ DARBE GİRİŞİMİNE KARŞI TARİHİ DEMOKRASİ DERSİ ИСТОРИЧЕСКИЙ УРОК ДЕМОКРАТИИ, КОТОРЫЙ ТУРЕЦКИЙ НАРОД ПРЕПОДАЛ В ОТВЕТ НА ПОПЫТКУ ОСУЩЕСТВИТЬ ВОЕННЫЙ ПЕРЕВОРОТ DOC. DR. NEVZAT SIMSEK	4
CASA-1000 И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА РЕГИОНАЛЬНЫЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ РЫНКИ CASA-1000 AND ITS IMPACT ON REGIONAL ENERGY MARKETS BULAT AUELBAYEV	13
YENİLİKÇİ YATIRIMLAR ALANINDA KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDEKİ SON GELİŞMELER ИННОВАЦИОННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В СЕКТОРЕ КАЗАХСТАНА ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ СОҒҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK	27
THE EURASIA PROJECT: A NEW CHALLENGE FOR KAZAKHSTAN'S ENERGY INDUSTRY ПРОЕКТ ЕВРАЗИЯ – НОВЫЙ ВЫЗОВ ДЛЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА LIDIYA PARKHOMCHIK	35
BREXIT'İN ÇİN EKONOMİSİNE OLASI ETKİLERİ БРЕКСИТТІҢ ҚЫТАЙ ЭКОНОМИЯСЫНА ҰҚТИМАЛ ӘСЕРЛЕРІ DOC. DR. NEVZAT SIMSEK, OMIRBEK HANAYI	44
REMITTANCE OUTFLOW FROM RUSSIA: CHANGES IN TRANSFER COST AND WORK PERMIT ПОТОКИ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ ИЗ РОССИИ: ИЗМЕНЕНИЯ В СТОИМОСТИ ПЕРЕВОДОВ И РАЗРЕШЕНИИ НА РАБОТУ CENGIZHAN CANALTAY	65

HABER-YORUM

АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМА

KAZAKİSTAN EKONOMİSİNE NURLU YOL PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE EK YABANCI KAYNAK GİRİŞİ - OTOYOL YATIRIMLARI	76
РЕЛИГИЯ И УРОКИ ИСТОРИИ.....	77
AZERBAIJAN'S LARGE-SCALE MILITARY EXERCISES	79
BREXIT REFERANDUM SONUCUNUN İNGİLTERE EKONOMİSİNE ETKİLERİ.....	80
THE ISSUE OF AGRICULTURE IS STILL A CENTRAL QUESTION IN AZERBAIJAN'S ACCESSION TO THE WTO	81
ALMATY IS THE BIGGEST DONOR OF THE STATE BUDGET	82
KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDE NURLU YOL PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE DEMİRYOLU YATIRIMLARINA YÖNELİK POLİTİKALAR.....	83
CHINA-IRAN TALKS ON ARAK REACTOR MODERNIZATION	85
BREXIT'İN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ.....	86
KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDE KRİZLE MÜCADELE POLİTİKALARINDA GELECEĞE YÖNELİK BEKLENTİLER.....	87
27-ОЙ САММИТ НАТО В БАРИСАБЕ	88
TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİ NORMALLEŞME SÜRECİNE GİRDİ	90
BELARUS REDENOMINATED ITS CURRENCY.....	91
CURRENT DEVELOPMENTS ON THE CASPIAN SEA LEGAL STATUS	92
TÜRKİYE İLE İSRAİL ANLAŞTI VE İLK YARDIM SEVKİYATI GAZZEYE ULAŞTI.....	94
GERMANY ISSUED BONDS WITH A NEGATIVE YIELD	95
THE FIRST VISIT OF ANGELA MERKEL TO KYRGYZSTAN.....	96
11-ЫЙ САММИТ АСЕМ (ASIA-EUROPE MEETING) В УЛАН-БАТОРЕ	97
KAZAKİSTAN YENİ BİR TARIMSAL YATIRIM FONU OLUŞTURUYOR.....	101
THE EURASIAN ECONOMIC UNION (EEU) WAS PRESENTED IN KENYA.....	103
THE WORLD BANK UPDATED ITS ECONOMIC REPORT FOR KAZAKHSTAN.....	104

TÜRK MİLLETİNDEN ASKERİ DARBE GİRİŞİMİNE KARŞI TARİHİ DEMOKRASİ DERSİ

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK

ИСТОРИЧЕСКИЙ УРОК
ДЕМОКРАТИИ, КОТОРЫЙ
ТУРЕЦКИЙ НАРОД
ПРЕПОДАЛ В ОТВЕТ
НА ПОПЫТКУ ОСУЩЕСТВИТЬ
ВОЕННЫЙ ПЕРЕВОРОТ

Сущностью военного переворота является захват власти в стране представителями вооруженных сил с применением оружия. Организаторы переворота могут находить различные основания для его проведения. Иногда на передний план выходит убежденность в неспособности правительства решать экономические и социальные проблемы, а иногда в качестве основания выдвигается потребность в стабилизации ситуации в стране, подорванной из-за массовых беспорядков, терроризма и других проблем. Либо цель может быть объявлено стремление сохранить демократию и защитить репутации страны. Именно последний вариант был обозначен в недавней антидемократической попытке военного переворота в Турции, которая отрицательно повлияла на репутацию государства. Хотя, на первый взгляд в основе переворотов лежат благие намерения, как уже было указа-

Askerî darbe, en genel tanımıyla, silahlı kuvvetler mensuplarının silah zoru ile ülke yönetimine el koymasdır. Darbeciler kendilerine çeşitli gerekçeler bulurlar. Kimi zaman hükümetlerin, ekonomik ve sosyal sorunları çözmekte başarısız oldukları iddiası ön plana konulur, kimi zaman ülkedeki ayaklanma, terör vb. hususlar gerekçe olur. Ya da Türkiye’de en son yaşanan bu anti-demokratik ve ülkenin itibarını yerle bir eden darbe girişiminde öne sürüldüğü gibi, amaç paradoksal biçimde demokrasiyi korumak ve ülkenin itibarını yeniden kazandırmak şeklinde de sunulabilir. Amaçları görünürde yukarıdaki gibi ifade edilse de nihayetinde esas amaç, gücü elinde bulunduranların menfaatlerini kaybetmek istememeleri ya da bu güçten menfaat sağlama beklentisi içinde olmalarıdır.

Türkiye çok partili demokratik sisteme geçtikten sonraki 70 yıllık dönemde 6 darbe veya darbe benzeri girişime şahit olmuştur. 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980, 28 Şubat 1997 post modern askeri darbe, 27 Nisan 2007 e-muhtırası ve son olarak 15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsü. Bunların arasında en garibi; 15 Temmuz 2016’da yaşanan son darbe teşebbüsü olmuştur. Gariptir, çünkü gerekçelerinin sorgulanabilir olmasının yanı sıra özel televizyonların bu denli yaygınlaştığı, sosyal medyanın temel iletişim aracı olduğu 21. yüzyılda, eski yöntemlerden medet umulmuştur. Bu nedenledir ki Allah’a şükür, teşebbüs olarak kalmıştır.

Türkiye’nin istikrarını bozmak, milleti bölüp parçalamak, demokrasiye, siyasete güveni azaltmak ve Türkiye’yi müdahaleye açık hale getirmek isteyenler, kendilerine maşa olarak Gülen Cemaati (FETÖ) ve PKK-PYD türü örgütleri seçmişlerdir. 2013 sonrasında, yargı emniyet darbesini, sokak hareketlerini, söz konusu terör örgütlerini, diğer bir ifadeyle darbenin her türlüşünü denemişlerdir. Son olarak da 15 Temmuz’da bir

TÜRKİYE’NİN İSTİKRARINI BOZMAK, MİLLETİ BÖLÜP PARÇALAMAK, DEMOKRASİYE, SİYASETE GÜVENİ AZALTMAK VE TÜRKİYE’Yİ MÜDAHALEYE AÇIK HALE GETİRMEK İSTEYENLER, KENDİLERİNE MAŞA OLARAK GÜLEN CEMAATİ (FETÖ) VE PKK-PYD TÜRÜ ÖRGÜTLERİ SEÇMİŞLERDİR.

СТРАНЫ, КОТОРЫЕ ЖЕЛАЮТ ДЕСТАБИЛИЗИРОВАТЬ ТУРЦИЮ, РАЗДЕЛИТЬ НАРОД, СНИЗИТЬ ДОВЕРИЕ К ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ ФОРМЕ ПРАВЛЕНИЯ И ПРОВОДИМОЙ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ ПОЛИТИКЕ, А ТАКЖЕ ОТКРЫТЬ ВОЗМОЖНОСТЬ К МЕЖДУНАРОДНОМУ ВМЕШАТЕЛЬСТВУ В НАЦИОНАЛЬНЫЕ ДЕЛА, К СОЖАЛЕНИЮ, ИСПОЛЗУЮТ ТЕРРОРИСТИЧЕСКУЮ ОРГАНИЗАЦИЮ «ФЕТХУЛЛАХЧЫ», «РАБОЧУЮ ПАРТИЮ КУРДИСТАНА» (РПК) И СИРИЙСКУЮ КУРДСКУЮ ПАРТИЮ «ДЕМОКРАТИЧЕСКИЙ СОЮЗ» (ПДС).

но выше, на самом деле конечной целью является желание добиться власти или обеспечить максимальную выгоду от перераспределения властных полномочий.

За последние 70 лет после перехода страны к многопартийной системе в Турции было предпринято 6 попыток военного переворота. 27 мая 1960 г., 12 марта 1971 г., 12 сентября 1980 г., постмодернистский военный переворот от 28 февраля 1997 г., военный бунт от 27 апреля 2007 г. и 15 июля 2016 г. Самой странной из них оказалась последняя попытка переворота, которая была предпринята 15 июля 2016 г. Ее странность заключается в том, что в XXI веке, когда частные телеканалы настолько широко распространены и когда социальные сети являются основным инструментом коммуникации, организаторы переворота прибегли к традиционным/старым методам его проведения. По этой же причине, к счастью, события оказались всего лишь попыткой военного переворота.

Страны, которые желают дестабилизировать Турцию, разделить народ, снизить доверие к демократической форме правления и проводимой правительством политике, а также открыть возможность к международному вмешательству в национальные дела, к сожалению, используют террористическую организацию «Фетхуллахчы», «Рабочую партию Курдистана» (РПК) и сирийскую курдскую партию «Демократический союз» (ПДС). После 2013 г. в стране имели место уличные митинги, предпринимались попытки дестабилизации обстановки представителями судебной полицией, а также активизировалась деятельность вышеупомянутых террористических организаций, словом, использовались все виды воздействия. Результатом данной активности стала организация попытки военного переворота от 15 июля 2016 г. Имеющие данные

“

DARBE TEŞEBBÜSÜ, TÜRK SİLAHLARI KUVVETLERİ'NİN EMİR KOMUTA ZİNCİRİNİN DIŞINDA, BU ÖRGÜTLE İLİNTİLİ JANDARMA VE HAVA KUVVETLERİ'NDEKİ BİR GRUP SUBAYIN ÖNCÜLÜĞÜNDE PLANLANMIŞ GİBİ GÖRÜNMEKTEDİR.

ПРЕДСТАВЛЯЕТСЯ, ЧТО ПОПЫТКА ГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕРЕВОРОТА БЫЛА СПЛАНИРОВАНА И ПРЕДПРИНЯТА ГРУППОЙ ОФИЦЕРОВ ИЗ ЖАНДАРМЕРИИ И ВВС ТУРЕЦКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ, СВЯЗАННЫХ С ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИЙ «ФЕТХУЛЛАХЧЫ».

”

www.onedio.com

askeri darbe teşebbüsü gerçekleştirilmiştir. Yorumların ve delillerin hepsi, askeri darbenin ordu içinde cuntalaşmış FETÖ tarafından planlandığını ve gerçekleştirildiğini göstermektedir. FETÖ bu darbe teşebbüsü ile kendi sonunu hızlandırmıştır. Her şerde bir hayır vardır. Devletin içinde FETÖ'nün oluşturduğu paralel yapılanmanın demokrasi dışı temayülleri, devleti ele geçirme ve darbe niyet ve eylemleri tüm şeffaflığıyla ortaya çıkmıştır. Darbe teşebbüsü, Türk Silahları Kuvvetleri'nin emir komuta zincirinin dışında, bu örgütle ilintili Jandarma ve Hava Kuvvetleri'ndeki bir grup subayın öncülüğünde planlanmış gibi görünmektedir. Tabii ki, son söz yargının olacaktır.

Teşebbüs, 21.30 surlarında İstanbul'daki iki köprü'nün, Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet köprülerinin, jandarma tarafından kapatılması ve hava kuvvetlerine ait jet uçaklarının 100 metreye kadar alçak uçuş yapmasıyla başlamıştır. Alçak uçuş yapan uçakların ateş açmaları ile MİT Baş-

свидетельствуют о том, что военный переворот был организован и проведен террористической организацией «Фетхуллахчы». Из-за попытки государственного переворота террористическая группировка Фетхуллаха Гюлена лишь ускорила свой конец. Все тайное, рано или поздно становится явью. Как мы видим, выявились недемократические тенденции террористической организаций «Фетхуллахчы», действия которой были направлены на захват власти в государстве. Представляется, что попытка государственного переворота была спланирована и предпринята группой офицеров из жандармерии и ВВС Турецких вооруженных сил, связанных с террористической организацией «Фетхуллахчы». Конечно, последнее слово в данном вопросе скажет суд.

Попытка началась около 21:30 по местному времени перекрытием жандармерией двух мостов (Босфорский и Фатих Султан Мехмет) в Стамбуле и запуском принадле-

kanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'nda yoğun silah sesleri duyulmuştur. İstanbul Atatürk Havalimanı'na giriş çıkışların engellenmesi amacıyla darbeciler tarafından zırhlı araçlar havaalanına gönderilmiştir. Doğru ve yerinde bir kararla Başbakan Binali Yıldırım, televizyondan halka, ilk ağızdan, bir kalkışma olduğunu duyurmuş ve demokrasiye zarar getirecek hiçbir faaliyete izin verilmeyeceğini, bunu yapanların bedelini en ağır şekilde ödeyeceklerini açıkça ifade etmiştir. Yıldırım'ın açıklamalarının ardından, darbenin Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından yapıldığı yönünde bir korsan bildiri yayınlanmış ve devlet televizyon kanalı TRT'de bu metin okunmuştur. Bu arada Anadolu Ajansı'nın, Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar'ın rehin alındığı haberini geçmesi, MİT Başkanlığı'nda çatışmaların yaşanması, Ankara Gölbaşı Özel Harekat Daire Baş-

**DAEŞ TERÖRÜ
VAHŞETTİR, PKK
TERÖRÜ DİRENİŞTİR,
FETÖ EĞİTİM FAALİYETİ
YAPAN DİYALOG
MERKEZİDİR DENEMEZ.
TERÖR TERÖRDÜR,
BUNUN ETNİK
KÖKENİ, DİNİ KÖKENİ,
İDEOLOJİK KÖKENİ
OLMAZ, TERÖRÜN
HER TÜRÜNÜ EŞİT BİR
ŞEKİLDE AYNI BAKIŞ
AÇISIYLA RET ETMEK
DURUMUNDAYIZ.**

**БЫЛО БЫ ОШИБОЧНО
РАССУЖДАТЬ,
К ПРИМЕРУ,
ЧТО ТОЛЬКО
ТЕРРОРИСТИЧЕСКИЕ
АКТЫ СО СТОРОНЫ
ДАИШ ОЧЕНЬ
ЖЕСТОКИ, ИЛИ,
НАПРИМЕР,
ПОЛАГАТЬ, ЧТО
ТЕРРОРИЗМ РПК
ЯВЛЯЕТСЯ БОРЬБОЙ
ЗА НЕЗАВИСИМОСТЬ,
И, ЧТО
ТЕРРОРИСТИЧЕСКАЯ
ОРГАНИЗАЦИЯ
«ФЕТХУЛЛАХЧЫ»
РУКОВОДСТВУЕТСЯ
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО
СТРЕМЛЕНИЕМ
НАЛАДИТЬ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ
ДИАЛОГ. ПОДОБНЫЕ
РАССУЖДЕНИЯ
ЯВЛЯЮТСЯ ГРУБОЙ
ОШИБКОЙ.
ЛЮБОЙ ВИД
ТЕРРОРА ЯВЛЯЕТСЯ
ТЕРРОРИЗМОМ, ВНЕ
ЗАВИСИМОСТИ ОТ
НАЦИОНАЛЬНОСТИ,
РЕЛИГИИ И
ИДЕОЛОГИИ.
ТЕРРОРИЗМ В
ЛЮБОЙ ФОРМЕ
ДОЛЖЕН БЫТЬ
ОСУЖДЕН И ВСЕМИ
ЕДИНОГЛАСНО
ОТВЕРГНУТ.**

жащих BBC реактивных самолетов, которые летали в воздушном пространстве снизившись на расстояние до 100 метров от земли. Низколетящие самолеты открыли огонь, и вслед за этим около зданий Национальной разведывательной организации и Генштаба Турции были слышны выстрелы и взрывы. В Стамбуле, чтобы закрыть доступ к аэропорту им. Ататюрка, участники переворота отправили туда бронемашину. Премьер-министр Бинали Йылдырым заявил по местному телевидению, что это попытка переворота и подчеркнул, что не допустит действий, которые нанесут вред демократии и виновные ответят за содеянное по всей строгости. После этого турецкая телерадиокомпания TRT объявила о попытке переворота и было прочитано обращение путчистов. В тоже время новости агентства «Анатолия» о захвате в плен главы Генштаба ВС Турции Хулуси Акара, о перестрелках у здания Национальной разведывательной организации и новость о 17 погибших полицейских в управлении спецназначения полиции района Гольбаши Анкары, стали причиной выхода турецких граждан на улицы. Лидер оппозиционной «Националистической народной партий» Девлет Бахчели позвонил Премьер-министру Бинали Йылдыриму и сказал, что они на их стороне. Также лидер «Республиканской народной партий» Кемаль Кылычдароглу заявил, что до конца будет защищать демократию и свободу и, что он выступает против попытки государственного переворота. Около 00:30 Президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган обратился к народу с помощью сервиса видеосвязи в телевизионной программе. Он призвал граждан страны выйти на площади и собираться у аэропортов.

Как уже было упомянуто выше, начиная с 2013 г. в Турции предпринимались попытки дестабилизировать

www.japantimes.co.jp

kanlıғı'на yapılan saldırıda 17 polisin hayatını kaybettiği yönündeki haberler; Türk vatandaşlarının sokağa çıkmaya başlamasına neden olmuştur. Muhalefet partilerinden önce MHP'nin lideri Devlet Bahçeli, Başbakan Yıldırım'ı arayarak kendilerine destek verdiklerini söylemiş, ardından CHP genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu da demokrasi ve özgürlüklerden yana olduklarını belirterek darbe teşebbüsüne karşı çıktığını beyan etmiştir. Yaklaşık saat 00.30 surlarında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, görüntülü telefon bağlantısıyla televizyon programına katılarak, dirayetli bir tavırla halkı meydanlara ve havalimanlarına davet etmiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi özellikle 2013'ten bu yana Türkiye'de, bu darbe teşebbüsünün ayak sesleri duyulmakta, darbe denemeleri yapılmaktaydı. Bu bağlamda Türkiye, Gezi kalkışmasına, 17-25 Aralık FETÖ yargı darbesi teşebbüsüne, PKK terörüne karşı koymuştur. Bu son teşebbüs ise, Türkiye'ye karşı tarihin en büyük terör saldırısı niteliğindedir. Terör saldırısıdır, çünkü darbe yapanlar bizzat halka kurşun sık-

ситуацию в стране, тем самым закладывался фундамент для более масштабных действий. В данном контексте, Турция столкнулась с протестами, вызванными застройкой парка Гези, попыткой дестабилизировать ситуацию в стране, предпринятой 17/25 декабря 2015 г. посредством действий представителей судебной системы, являющимися агентами террористической организацией Фетхуллахчы и действиям террористической организации РПК. Последняя попытка переворота является крупнейшей в истории страны террористической атакой против Турции, так как организовавшие мятеж, использовала оружие против своего же народа. Если бы взял вверх египетский сценарий государственного переворота, то правительство было бы свергнуто, тысячи людей были бы упрятаны в тюрьмы по поддельным обвинениям, в судебных рядах и по всей стране была бы проведена ликвидация преданных режиму органов. Одним словом, не прояви страна воли к сопротивлению, Турция могла бы оказаться под воздействием влияния извне.

mışlardır. Mısır'dakine benzer bir süreç planlanmıştır: Hükümet devrilecek, düzmece mahkemelerle binlerce insan hapishanelere alınacak, ülke genelinde tasfiyeler yapılacaktır. Kısaca Türkiye, iradesi kalmamış ve direnci kırılmış bir şekilde vesayet altına alınmak istenmiştir.

İstanbul, Ankara, Gaziantep, Antalya, Rize, Malatya, Sakarya, Diyarbakır, Edirne, Urfa, Erzurum... 81 ilde milyonlarca insan 15 Temmuz gecesi milli iradesine sahip çıkmıştır. Türk milleti hep birlikte; siyasetçisiyle, gazetecisiyle, polisiyle, öğrencisiyle, kadınıyla, erkeğiyle direnmiş ve büyük bir planı, oyunu bozmuştur. Silahları olmamasına rağmen, kimisi küreğini, kimisi bulduğu odun parçasını kullanmış, kimisi de sadece bayraklarıyla meydanlara inmiştir. Yaşlı insanlar bile sokaklara çıkmış, tankların geçişini engellemeye çalışmıştır. Sokağa çıkan milyonlarca insan "Türkiye üçüncü dünya ülkesi değildir ve olmayacaktır" diye haykırarak demokrasi-den vazgeçilmeyeceğini dosta düşmana ilan etmiştir. Kısacası, halk Türkiye'de demokrasinin emekleme aşamasında olmadığını, darbenin kabul edilemeyeceğini kurşunlara siper olarak ve maalesef canlarını vererek göstermiştir. Bilanço gerçekten ağır olmuştur: 24 darbeci öldürülmüş, 240 şehit verilmiştir. Ayrıca çok sayıda yaralı bulunmaktadır. Halkın milli iradesine ve demokrasiye sahip çıkışı gerçekten bir destan niteliğindedir. Türkiye'nin ana omurgası olan halk, siyasi görüşüne bakmadan top yekûn direnerek bir demokrasi dersi vermiş, demokrasiye, ülkesine, onuruna, seçilmiş Cumhurbaşkanı'na, egemenliğini temsil eden Meclisi'ne, hükümetine kısaca ülkesinin geleceğine sahip çıkmıştır. Bu yaşananlardan sonra 15 Temmuz Türkiye için de facto bir "Demokrasi Bayramı", bir "Milli İrade Bayramı" olacaktır.

15 Temmuz gecesi, toplumun yanı sıra siyasi partiler ve basın için de en yüz

TÜRKİYE'NİN PARALEL DEVLET YAPILANMASIYLA MÜCADELESİNİN GEREKÇELERİ, TÜRKİYE İÇİNDE VE DIŞINDA DOĞRU ANLAŞILMALIDIR. BU ÖRGÜT SON ÜÇ YILDIR ÜLKE İÇİNDE ÇEŞİTLİ DARBE GİRİŞİMLERİNDE BULUNMUŞTUR.

БОРЬБУ ТУРЦИИ С НЕЗАКОННЫМИ ИЕРАРХИЧЕСКИМИ СТРУКТУРАМИ ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ «ФЕТХУЛЛАХЧЫ», ДЕЙСТВУЮЩИМИ ПАРАЛЛЕЛЬНОГО С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ, ДОЛЖНА БЫТЬ ПОДДЕРЖАНА И С ПОНИМАНИЕМ ВОСПРИНЯТА КАК ВНУТРИ СТРАНЫ, ТАК И ЗА ЕЕ ПРЕДЕЛАМИ. В ПОСЛЕДНИЕ ТРИ ГОДА ЧЛЕНЫ ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ «ФЕТХУЛЛАХЧЫ», ДЕЙСТВУЯ ПО УКАЗКЕ ВНЕШНИХ СИЛ, ГОТОВИЛИ ПЕРЕВОРОТ ВНУТРИ СТРАНЫ.

Стамбул, Анкара, Газиантеп, Анталья, Ризе, Малатья, Сакарья, Диярбакыр, Эдирне, Урфа, Эрзурум.. В ночь с 15 на 16 июля миллионы людей из 81-ой провинции страны продемонстрировали свое волеизъявление. Турецкая нация сорвала планы мятежников. Все – политики, журналисты, полицейские, студенты, женщины и мужчины – оказали сопротивление. У них не было оружия, поэтому они использовали подручные средства, некоторые принесли лопаты, некоторые – палки, другие вышли на площадь только с флагами. Даже пожилые люди вышли на улицы, пытаясь блокировать передвижение танков. Миллионы людей, вышедшие на улицы, кричали, что Турция не является и не будет страной третьего мира и объявляли всем, что не откажутся от демократии. Люди, к сожалению, ценой своих жизней показали, что демократия в Турции не находится в стадии становления и что переворот недопустим. Последствия оказались трагичными: были убиты 24 мятежника, погибли 240 человек, множество людей были ранены.

Действия народа по защите демократии поистине носили эпический характер. Являясь опорой турецкой государственности, народ оказал сопротивление мятежникам независимо от своих политических взглядов и преподал всему миру исторический урок демократии. Люди встали на защиту демократии, страны, чести, избранного президента, парламента и правительства, тем самым спася будущее страны. И непременно после всех этих событий, 15 июля 2016 г. для Турции станет днем демократии и выражения национальной воли.

Ночь 15 июля 2016 г., навсегда останется в истории Турции как ночь защиты истинных демократических ценностей и свобод, как со стороны общества, так и со стороны политических партий и СМИ.

vistanews.ru

ağartıcı gecelerden biri olarak tarihe geçmiştir. CHP ve MHP'nin demokrasiye ve Cumhuriyet'e sahip çıkan açıklamaları da, Meclis'in itibarını ve şahsiyetini yüceltmıştır. Muhalefet partileri, hükümetin yanında duruşlarıyla "Bugün hükümette siz varsınız, yarın biz. Esas olan demokratik sistemin devamıdır" mesajı vererek Türkiye'nin iktidarı ve muhalefetiyle top yekûn demokratik sistemi içselleştirmiş bir ülke olduğunu göstermişlerdir. Şu açıkça görülmüştür ki, milletin seçtiği yöneticiler ancak demokratik yollarla değiştirilebilir. Kısacası, halkın gösterdiği direnç, siyasi partilerin, siyasi iktidarın, basının dirayetli tutumu, Türkiye'de darbeleri kelimenin tam anlamıyla tarihe gömmüştür.

FETÖ bir terör örgütü olmuştur ve Türkiye bu konuyu kendisi için bir güvenlik meselesi olarak algılamaktadır. Çünkü, Gülen cemaati en basit tabirlerle, devletin içinde, devletin imkânlarını ve rantını kullanarak kendi üniversitelerini, kendi okullarını, kendi medyalarını, kendi polislerini, kendi yargı yapılarını, kendi askeri yapılarını oluşturarak devletin hiyerarşik yapısının dışında cemaatin kendi oluşturduğu hiyerarşik yapıya göre hareket etmektedir. Türkiye'nin pa-

«Республиканская народная партия» и «Националистическая народная партия» стремясь защитить республиканские и демократические ценности, еще больше возвысили авторитет и значение парламента. Оппозиционные партии, поддержав правительство, четко дали понять: «Кем бы ни управлялось государство, самое главное состоит в том, чтобы государственно-политическая система страны развивалась по пути демократии». Тем самым правительство и оппозиционные силы страны, доказали всему миру, что они будут сообща защищать демократические ценности, показав, что путь дальнейшего развития страны, выбранный турецкими гражданами посредством всеобщего голосования, может быть изменен только демократическими путями. Это говорит о том, что благодаря народному сопротивлению и достойному отстаиванию демократических прав политическими партиями и СМИ, традиция переворотов в Турции ушла в прошлое.

Являясь одной из террористических организаций, запрещенных в Турции, террористическая организация «Фетхуллахчы», представляет угрозу национальной безопасности Турции. Это связано с тем, что, воспользовавшись различными возможностями, Фетхуллахом Гюленом и его последователями, были созданы свои университеты, школы, СМИ, помимо этого под их влияние попали некоторые представители полиции, ряд судей и военных, которые стали более не действуют в правовом поле государства, но действуют в соответствии с иерархическими структурами общины. Борьбу Турции с незаконными иерархическими структурами террористической организации «Фетхуллахчы», действующими параллельного с государственными, должна быть поддержана и с пониманием воспринята как внутри страны, так и за ее пределами. В последние три года члены террористической организацией «Фетхуллахчы», действуя по указке внешних сил, готовили переворот внутри страны. К примеру, 7 февраля ими был инспирирован кризис в Национальном разведывательном управлении, 17/25 декабря 2015 г. организаторы переворота действовали через лояльных к ним прокуроров, а на этот раз точно аналогичный переворот

raley devlet yapılanmasıyla mücadelelerinin gerekçeleri, Türkiye içinde ve dışında doğru anlaşılmalıdır. Bu örgüt son üç yıldır ülke içinde çeşitli darbe girişimlerinde bulunmuştur. 7 Şubat'ta MİT, 17/25 Aralık'taki savcılar üzerinden denedikleri darbe düşüncelerini bu sefer askerler üzerinden gerçekleştirmek istemişlerdir. Darbenin kendisi kadar zamanlaması da üzücü olmuştur. Bu teşebbüsün sonuçları böylesi bir ortamda Türk ordusuna zafiyet verebilir cinstendir. Millete değil dış merkezlere yaslanan bu FETÖ'cü darbeciler, ülkesini korumak için kendilerine emanet edilen silahları millete doğrultma gafletine düşmüşlerdir. Bu affedilemez bir durumdur. Tehlikeler karşısında alınacak önlemler de değişebilir. Yukarıda ifade edildiği gibi, FETÖ, "paralel devlet yapılanması" denilebilecek farklı türden bir örgüttür. Ülkenin iliklerine kadar sızmış bir mekanizmadır. Yargıda, emniyet ve istihbarat teşkilatlarında, orduda kendi hiyerarşisini oluşturmuştur. 17/25 Aralık sonrasında Türkiye'de bu örgütle mücadele kapsamında yürütülen emniyet ve istihbarat teşkilatı gibi kurumların temizlemesine yönelik düzenlemelerin önemi şimdi daha iyi görülmektedir. Aksi takdirde bu darbe girişiminin önlenmesi mümkün olmayacaktı.

Son yıllarda dünya terörle her an terörü konuşmakta, bir anlamda terörle yaşıyor terörle kalkmaktadır. Grup halinde veya yalnız herkes silahlı ya da silahsız katil, buna karşılık herkes de terör kurbanı olabilmektedir. Terör, zaman ve mekan açısından parkta, havaalanında, pazar yerinde her yerde, bayram, tatil demeden her zaman herkesin karşısında çıkabilmektedir. İstanbul'da Atatürk Havalimanı'nda daha organize bir şekilde ortaya çıkan, uyuyan kimi hücrelerin harekete geçmeye karar vermesiyle gelen şiddet, Nice'te adi sabıka kaydı dışında hiç bir ceza almamış Tunis asıllı bir Fransız vatandaşıdan ge-

TÜRKİYE'NİN ANA OMURGASI OLAN HALK, SİYASİ GÖRÜŞÜNE BAKMADAN TOP YEKÜN DİRENEREK BİR DEMOKRASİ DERSİ VERMİŞ, DEMOKRASİYE, ÜLKESİNE, ONURUNA, SEÇİLMİŞ CUMHURBAŞKANI'NA, EGEMENLİĞİNİ TEMSİL EDEN MECLİSİ'NE, HÜKÜMETİNE KISACA ÜLKESİNİN GELECEĞİNE SAHİP ÇIKMIŞTIR.

YAYLA OPOPOY TYPETKÖY GOSUDARTVEN-NOSTI, NAROD OKAZAL SOPPOTIVLENIE MYATEJHUKAM NEZABISIMO OT CBOIX ПОЛИТИЧЕСКИХ ВЗГЛЯДОВ И ПРЕПОДАЛ ВСЕМУ МИРУ ИСТОРИЧЕСКИЙ УРОК ДЕМOKPATИИ. ЛЮДИ ВСТАЛИ НА ЗАЩИТУ ДЕМOKPATИИ, CTPAНЫ, ЧЕСТИ, ИЗБРАННОГО ПРЕЗИДЕНТА, ПАРЛАМЕНТА И ПPAВИТЕЛЬCТBA, ТЕМ САМЫМ СПАСЯ БУДУЩЕЕ CTPAНЫ.

хотели организовать посредством ресурсов лояльных к ним военных. Нас очень огорчает, сам факт проведения переворота и время, выделенное для осуществления. Последствие данного переворота, тем более в такой момент, может отрицательно сказаться на авторитете Турецкой армии. Организовавшие переворот члены террористической организацией «Фетхуллахчы» полностью доверились внешним силам, игнорируя волю народа. Представители военных структур обязаны защищать свою страну и своих граждан, но военные, организовавшие мятеж, использовала оружие против своего же народа. Это непροстительно.

В соответствии с угрозами меняется и сама форма мер противодействия. Террористическая организация «Фетхуллахчы», являясь так называемым «параллельным государством», имеет свои особенности. Члены этой террористической организации внедрились в самые разные государственные структуры, организовав иерархическую систему внутри судебных, полицейских, разведывательных управлениях и в армии. После предпринятого переворота от 17/25 декабря 2015 г., Турция в рамках борьбы с этой организацией стала «вычищать» МВД и разведывательное управление от членов этих организаций. Если бы этого не было сделано, то предотвратить нынешний переворот было бы невозможно.

В последние годы тема борьбы с терроризмом стала еще более актуальной. Террористы, в одиночку или сгруппировавшись, повсеместно сеют панику в обществе, и простой народ становится жертвой террористических атак. Террористические акты могут быть проведены в любом месте (в парках, аэропорту, на рынке и т.д.) и в любое время, праздничные дни и каникулы не являются препятствием для про-

liveposts.ru.tif

leбілмекте, бір ТІР өлүмцүл бір сілаһа дөнебілмектедір. Түркіе аыны аныда бір-каш терөр өргүтүле мүцадеде етмектедір. Бунарын ен өнде геленлері бір тараша ДАЕШ, дігер тараша ПҚК терөр өргүтүдүр. Факат девлетін ічине сінсіце yerleşip діш гүчлерле ішбірлігі ічінде Түркіе'де маніпүлатіф еyleмлерде булунан FETÖ, бунарын ічінде yөнтемлеріyle факрллашаһан бір yapıdır. Бунарын гепсі де Түркіе'нін улusal гүвенлігіне, бірлік beraberлігіне, істікrapına ve гүвенлігіне теһдіт teşkil етмектедір. Burada nasıl ДАЕШ'ле мүцадеде улusларарасı toplum ачısından бір өнцелік ісе аыны şekілде Түркіе'нін гүвенлігіне, бірлігіне, beraberлігіне теһдіт олуштуран FETÖ ve ПҚК іле мүцадеде де бу ачıдан бір өнцелік-тір. Burada бір терөр өргүтлері һıyerarşisi yapmak doğru деğildir. Terörle мүцадеде konusunda dost өлкelerіmızın/müttefiklerіmızın Түркіе'нін yanında оldуğunu ifade еtmeleri ve bunu eylemlerіyle гөstermeleri son derece өнemліdır. ДАЕШ терörü vahşettir, ПҚК терörü direniştir, FETÖ eğitim faaliyeti yapan diyalog merkezidir denemez. Terör terördür, bunun etnik kökeni, dini kökeni, ideolojik kökeni olmaz, terörün her түrүнü eşit bir şekilde аynı ба-кіш ачısıyla ret еtmek durumundayız.

BU SON TEŞEBBÜS İSE, TÜRKİYE'YE KARŞI TARİHİN EN BÜYÜK TERÖR SALDIRISI NİTELİĞİNDEDİR. TERÖR SALDIRISIDIR, ÇÜNKÜ DARBE YAPANLAR BİZZAT HALKA KURŞUN SIKMIŞLARDIR.

ПОСЛЕДНЯЯ ПОПЫТКА ПЕРЕВОРОТА ЯВЛЯЕТСЯ КРУПНЕЙШЕЙ В ИСТОРИИ СТРАНЫ ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ АТАКОЙ ПРОТИВ ТУРЦИИ, ТАК КАК ОРГАНИЗОВАВШИЕ МЯТЕЖ, ИСПОЛЬЗОВАЛА ОРУЖИЕ ПРОТИВ СВОЕГО ЖЕ НАРОДА.

ведения террористических актов. К примеру, несколько дней назад в стамбульском аэропорту им. Ататюрка некоторые «спящие ячейки» совершили очень жестокий теракт. Никто, конечно, не мог себе представить, что это произойдет. На протяжении долгого времени Турция борется с несколькими террористическими организациями, главными из них являются ДАИШ и «Рабочая партия Курдистана» (РПК). Террористическая организация «Фетхуллахчы» отличается от двух предыдущих своими методами, так как, внедрившись в государственные структуры, она занимается манипуляторными действиями и сотрудничает с внешними силами. Все эти организации представляют угрозу национальной безопасности, единству и стабильности Турецкой Республики. Если для международного сообщества борьба с ДАИШ является приоритетом, то борьба с такими террористическими организациями как «Фетхуллахчы» и РПК, которые угрожают безопасности, единству и стабильности Турции, тоже должна стать приоритетной. Конечно, здесь не ставится цель создать некую иерархию террористических организаций по принципу приоритетности борьбы с ними. Важно оказать поддержку Турции дружественными странами/союзниками в борьбе с терроризмом. Было бы ошибочно рассуждать, к примеру, что только террористические акты со стороны ДАИШ очень жестоки, или, например, полагать, что терроризм РПК является борьбой за независимость, и, что террористическая организация «Фетхуллахчы» руководствуется исключительно стремлением наладить образовательный диалог. Подобные рассуждения являются грубой ошибкой. Любой вид террора является терроризмом, вне зависимости от национальности, религии и идеологии. Терроризм в любой форме должен быть осужден и всеми единогласно отвергнут.

CASA-1000 И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА РЕГИОНАЛЬНЫЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ РЫНКИ

BULAT AUELBAYEV

CASA-1000 AND ITS IMPACT ON REGIONAL ENERGY MARKETS

Перспективным геополитическим проектом является создание объединенного энергетического рынка между Центральной и Южной Азией. Интерес к этому торговому обмену обусловлен сильной диспропорцией наличия и потребления ресурсов. Центральноазиатские страны – Казахстан, Туркменистан и Узбекистан обладают значительными запасами углеводородов, а Кыргызстан и Таджикистан большими гидроэнергетическими возможностями. В то же время расположенные к югу соседние государства, при стремительном демографическом росте испытывают острый дефицит топлива и электричества.

Так по оценкам экспертов более 400 миллионов человек на территории Афганистана, Пакистана, Индии и Бангладеш не имеют

↗ The creation of a unified energy market between Central and South Asia is a perspective geopolitical project in Central Asia. The interest to this trade exchange is aroused due to the strong imbalance of availability and consumption of energy resources. The Central Asian countries such as Kazakhstan, Turkmenistan and Uzbekistan have substantial hydrocarbon reserves, while Kyrgyzstan and Tajikistan have a large hydropower capacity. In addition, southern neighbor countries with the rapid demographic growth are experiencing an acute shortage of fuel and electricity.

According to experts' estimates, people in Afghanistan, Pakistan, India and Bangladesh, which is more than 400 million people, do not have access to reliable electricity. This se-

www.newspakistan.net

доступа к бесперебойному электроснабжению. Это серьезно ограничивает там развитие промышленности и социальной сферы, расширение и модернизацию предприятий, создание новых рабочих мест. Часто в этих странах для выработки электроэнергии используется импортный мазут, что также накладывает на местный бизнес дополнительные финансовые расходы, а окружающая среда страдает от загрязнения.¹

Страны Южной Азии проявляют большую заинтересованность в расширении экономических отношений с центральноазиатскими республиками. В этой связи разработаны такие проекты как трубопровод ТАПИ, позволяющий экспортировать туркменский газ в южном направлении, а также линия электропередач CASA-1000, берущая начало в Кыргызстане и Таджикистане. На основе последнего разработан долгосрочный план развития Регионального электроэнергетического рынка Центральной Азии и

verely limits the social and industrial developments, the expansion and modernization of enterprises, and the creation of new jobs there. These countries constantly use imported mazut for the generation of electricity, which applies additional costs to local businesses and pollutes the environment.¹

South Asian countries express a great interest in expanding economic relations with the Central Asian states. Accordingly, the projects such as TAPI pipeline that allows exporting the natural gas from Turkmenistan to the south, and the power line CASA-1000 which originates in Kyrgyzstan and Tajikistan were developed. On the basis of the latter, a long-term plan for the development of Regional electricity market in Central Asia and South Asia (CASAREM) was created.

Given the potential benefits, a number of influential international actors such as the World

¹ Группа Всемирного банка инвестирует в торговлю электроэнергией между Кыргызстаном и Южной Азией // Всемирный Банк, 27.03.2014 – <http://www.worldbank.org/ru/news/press-release/2014/03/27/world-bank-group-invests-in-energy-trade-between-the-kyrgyz-republic-and-south-asia>

¹ Группа Всемирного банка инвестирует в торговлю электроэнергией между Кыргызстаном и Южной Азией // Всемирный Банк, 27.03.2014 – <http://www.worldbank.org/ru/news/press-release/2014/03/27/world-bank-group-invests-in-energy-trade-between-the-kyrgyz-republic-and-south-asia>

Южной Азии (CASAREM).

Учитывая потенциальные выгоды, ряд влиятельных международных субъектов, лидирующее место среди которых занимают Всемирный банк (ВБ), Исламский банк развития (ИБР), Европейский банк реконструкции и развития (ЕБРР), Европейский инвестиционный банк (ЕИБ), Агентство международного развития США (USAID), госдепартамент США, министерство международного сотрудничества Великобритании (DFID) и другие, высказались за формирование единой межрегиональной энергетической структуры.

В целом программа нацелена на становление устойчивых международных связей и соответственно создание нового крупного сегмента в глобальной торгово-экономической системе. Согласно плану экологически чистая и дешевая электроэнергия из Центральной Азии позволила бы улучшить энергоснабжение многих районов Афганистана и Пакистана, повысить экспортные возможности Кыргызстана и Таджикистана.

СТРАНЫ ЮЖНОЙ АЗИИ ПРОЯВЛЯЮТ БОЛЬШУЮ ЗАИНТЕРЕСОВАННОСТЬ В РАСШИРЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ С ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКИМИ РЕСПУБЛИКАМИ. В ЭТОЙ СВЯЗИ РАЗРАБОТАНЫ ТАКИЕ ПРОЕКТЫ КАК ТРУБОПРОВОД ТАПИ, ПОЗВОЛЯЮЩИЙ ЭКСПОРТИРОВАТЬ ТУРКМЕНСКИЙ ГАЗ В ЮЖНОМ НАПРАВЛЕНИИ, А ТАКЖЕ ЛИНИЯ ЭЛЕКТРОПЕРЕДАЧ CASA-1000, БЕРУЩАЯ НАЧАЛО В КЫРГЫЗСТАНЕ И ТАДЖИКИСТАНЕ.

SOUTH ASIAN COUNTRIES EXPRESS A GREAT INTEREST IN EXPANDING ECONOMIC RELATIONS WITH THE CENTRAL ASIAN STATES. ACCORDINGLY, THE PROJECTS SUCH AS TAPI PIPELINE THAT ALLOWS EXPORTING THE NATURAL GAS FROM TURKMENISTAN TO THE SOUTH, AND THE POWER LINE CASA-1000, WHICH ORIGINATES IN KYRGYZSTAN AND TAJIKISTAN WERE DEVELOPED.

Bank (WB), the Islamic Development Bank (IDB), the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), European Investment Bank (EIB), the US Agency for International Development (USAID), the US State Department, the UK Department for international cooperation (DFID) and others have spoken out about the formation of a unified inter-regional energy structure.

Overall, the program aims to establish stable international relations, and therefore to create a large new segment in the global trade and economic system. According to the plan, clean and cheap electricity from Central Asia would be able to improve an energy supply to many areas of Afghanistan and Pakistan, and to increase export opportunities of Kyrgyzstan and Tajikistan. In addition, with the accession of Kazakhstan and Uzbekistan to the project, the regional coordination in water resource management of the Aral Sea basin would become more effective.

However, the cooperation is hampered by lack of transport and communication infrastructures. As the World Bank Vice President for the South Asia Region Philippe Le Houérou says: "Currently, the volume of trade between the two regions is too small, and they miss a great opportunity. The CASA-1000 is just one of a number of important regional initiatives in the field of energy which is able to strengthen the economic relations, and to improve the energy situation in the countries of the region".²

On the other hand, there are many objective and subjective obstacles. Despite high motivation of participants and the interest of the world's most influential countries, to over-

² Всемирный банк одобрил финансирование проекта CASA-100 в размере \$526,5 млн // ИА REGNUM, 28.03.2014 – <https://regnum.ru/news/1783913.html>

С присоединением к проекту Казахстана и Узбекистана региональная координация в управлении водными ресурсами Аральского бассейна могла бы стать более эффективной.

Однако взаимодействие сдерживается отсутствием развитой транспортно-коммуникационной инфраструктуры. По словам вице-президента ВБ по Южной Азии Филиппа Ле Уэру «В настоящее время объемы торговли между этими двумя регионами слишком малы, и упускаются большие возможности. CASA-1000 является лишь одной из целого ряда важных региональных инициатив в энергетической сфере, способных укрепить экономические связи, способствуя при этом улучшению энергетической ситуации».²

При видимой очевидности положительных сторон проекта, также имеется множество объективных и субъективных препятствий. Преодолеть их сложно и, несмотря на высокую мотивацию участников и заинтересованность влиятельных в мире государств, его реализация постоянно отодвигается на долгосрочную перспективу. На это указывает складывающаяся политическая остановка, как в глобальном, так и в региональном масштабе.

Необходимо отметить, что сам план возведения мощной и протяженной высоковольтной линии электропередач разворачивается в условиях острого геополитического соперничества, хотя в целом у мировых и региональных держав к нему нет негативного отношения. Большинство крупных стран, образующих геополитическое окружение Центральной Азии, так или иначе, уже вложились в развитие гидроэнергетической инфраструктуры Кыргызстана, Таджикистана и Афганистана и имеют там свои активы.

Тем не менее, вовлечение США, России, Китая, Ирана, Пакистана, Индии, а также ряда европейских и арабских государств, крупных транснациональных компаний, международных структур и финансовых институтов в процесс трансформации энергетических систем двух географически обширных регионов неизменно должно вызвать сложную геополитическую игру.

come the obstacles have become difficult and its realization constantly postpones to the long term. They are influenced by political environment, both globally and regionally.

It should be noted that the plan to construct powerful and longest high-voltage power lines takes place on the wake of acute geopolitical rivalry, although, generally speaking the world and regional powers do not hold a negative attitude towards the plan. Many large countries that form the geopolitical environment in Central Asia, one way or another, have already invested in the development of the hydropower infrastructure of Kyrgyzstan, Tajikistan and Afghanistan and have their assets there.

Nevertheless, the involvement of the United States, Russia, China, Iran, Pakistan, India, and a number of European and Arab countries, large transnational companies, international organizations and financial institutions into the process of transformation of the energy systems of the two geographically large regions is able to lead to a complex geopolitical game.

Currently, the South Asian energy project is actively supported by the Western countries. First of all, it is promoted by the United States together with its geopolitical concept of the "New Silk Road". The interest of the US is connected with the desire to change its foreign policy in Afghanistan from the method of military deterrence to the financial and economic control of production and markets in densely populated parts of the South Asian continent.

It must be assumed that the major Western states develop their own long-term strategy. Their participation in the formation of a common energy market in Central and South Asia is closely interconnected and quite diversified. Many issues are solved through international financial centers and foundations where the influence of the US and Europe remains essential. They also welcome the involvement of other international actors and structures into their plans, or at least do not hinder them.

Given the long time before tangible results from the implementation of the program, the West does not force events. At the same

² Всемирный банк одобрил финансирование проекта CASA-100 в размере \$526,5 млн // ИА REGNUM, 28.03.2014 – <https://regnum.ru/news/1783913.html>

В настоящее время Южно-азиатский энергетический проект активно поддерживается западными странами. В первую очередь его продвигает США в русле своей геополитической концепции «Новый Шелковый путь». Данное внимание связано со стремлением перейти от методов военного сдерживания в Афганистане к финансовому и экономическому контролю производств и рынков в густонаселенной части юга азиатского континента.

Надо полагать, что крупные западные государства вырабатывают собственную долгосрочную стратегию. Их участие в формировании единого энергетического рынка Центральной и Южной Азии тесно взаимосвязано и довольно диверсифицировано. Многие задачи решаются посредством международных финансовых центров и фондов, где влияние США и стран Европы остается существенным. Они также приветствуют вовлечение других международных субъектов и структур в свои планы или, по крайней мере, не препятствуют им.

Учитывая нескорую ощутимую отдачу от реализации программы, Запад не форсирует события. В то же время заметна активная позиция ВБ, представители которого довольно чутко реагируют на внешнюю реакцию касательно CASA-1000, отслеживают события и просчитывают имеющиеся и возможные риски. В целом действия западных держав направлено на удержание инициативы в глобальном экономическом пространстве, соответственно и лидирующих позиций в мире на долгое время.

Россия, являющаяся одним из главных оппонентов Запада, также не оставляет своего желания оставаться в стороне от данного процесса. В свое время российские инвестиции были вложены в строительство Сангтудинской ГЭС-1 в Таджикистане. Особая деятельность в этом направлении была проявлена во время президентства Дмитрия Медведева, когда глава российского государства

www.pakistantoday.com.pk

**ЭКОЛОГИЧЕСКИ
ЧИСТАЯ И ДЕШЕВАЯ
ЭЛЕКТРОЭНЕРГИЯ
ИЗ ЦЕНТРАЛЬНОЙ
АЗИИ ПОЗВОЛИЛА
БЫ УЛУЧШИТЬ
ЭНЕРГОСНАБЖЕНИЕ
МНОГИХ РАЙОНОВ
АФГАНИСТАНА
И ПАКИСТАНА,
ПОВЫСИТЬ
ЭКСПОРТНЫЕ
ВОЗМОЖНОСТИ
КЫРГЫЗСТАНА И
ТАДЖИКИСТАНА.**

**A CLEAN AND CHEAP
ELECTRICITY FROM
CENTRAL ASIA WOULD
BE ABLE TO IMPROVE
AN ENERGY SUPPLY
TO MANY AREAS OF
AFGHANISTAN AND
PAKISTAN, AND TO
INCREASE EXPORT
OPPORTUNITIES OF
KYRGYZSTAN AND
TAJIKISTAN.**

time, the WB's active position is visibly present, the representatives of which are quite sensitive to the external reaction about CASA-1000, they track events and calculate the existing and potential risks. In general, the actions of the Western powers aimed at retaining the initiative in the global economic space and, accordingly, their leading positions in the world for a long time.

Russia, which is one of the main opponents of the West, also leaves its desire to remain aloof from the process. Russian investments were once invested in the construction of the Sangtuda-1 in Tajikistan. Specific activities in this direction have been taken during Dmitry Medvedev's presidency (2008-2012), when the Russian leader has repeatedly discussed the issues of cooperation with the political leaders of Pakistan, Afghanistan and Tajikistan³.

³ Четверка ищет выход. Дмитрий Медведев встретился с главами Таджикистана, Афганистана и Пакистана // Российская газета - Федеральный выпуск №5263 (184), 19.08.2010 – <https://rg.ru/2010/08/19/president.html>; Визит Дмитрия Медведева в Таджикистан 2 сентября 2011 года // РИА Новости, 02.09.2011 – http://ria.ru/trend/medvedev_tajikistan_20110902/

неоднократно обсуждал вопросы сотрудничества с политическими лидерами Пакистана, Афганистана и Таджикистана.³

Важным посылом в переговорах было участие крупных компаний «РусГидро» и Группы «Интер РАО ЕЭС» в энергетических проектах Центральной и Южной Азии. Примерно тогда же занимавший пост премьер-министра РФ Владимир Путин озвучил информацию о готовности финансировать CASA-1000 в размере 500 миллионов долларов в обмен на статус оператора проекта.⁴ Продолжением этих планов стало достигнутое в 2012 году с кыргызским правительством соглашение по реализации проектов Верхне-Нарынского каскада ГЭС и Камбар-Ата-1.

Надо заметить, что российская стратегия в Центральной Азии не всегда последовательна. Уже имеются два прецедента, когда стороны денонсировали важные для них договора: в 2007 году расторжение отношений между правительством Таджикистана и компанией «Русский алюминий» по строительству Рогунской ГЭС и в 2016 году аннулирование вышеназванных российско-кыргызских договоренностей. Появлялись серьезные проблемы между акционерами введенного в строй Сангтудинской ГЭС-1, и стало неизвестным, насколько серьезными у российского руководства были намерения участвовать в межрегиональном энергетическом проекте.

Тем не менее, Россия остается для ряда центральноазиатских стран важным стратегическим партнером. Ее промышленный потенциал и доступные транспортные коммуникации, а также опыт российских специалистов в возведении крупных гидроэнергетических и инженерных сооружений могли бы стать неоценимым вкладом в развитие энергетики региона.

Северный сосед остается одним из главных политических игроков, влияющих на

↑

poverty.asia

An important message of the negotiations was participation of large companies "RusHydro" and "Inter RAO UES" in energy projects of Central and South Asia. Around the same time, Vladimir Putin, who was then the Prime Minister of Russia, announced about readiness to finance the CASA-1000 in the amount of 500 million dollars in exchange for the status of the project operator⁴. The continuation of these plans was an agreement with the Kyrgyz government achieved in 2012 on the implementation of the projects of the Upper-Naryn cascade of hydropower plants and Kambar-Ata-1.

It should be noted that Russia's strategy in Central Asia is not always consistent. There are already two precedents, when the parties have denounced the important contracts: termination of the relationship between the Government of Tajikistan and the "Russian Aluminum" company on the construction of the Rogun HPP in 2007 and cancellation of the aforementioned Russian-Kyrgyz agreements in 2016. There were serious problems between the shareholders of the Sangtuda-1 that was put into operation, after which it became unclear how serious the intentions of Russian leadership were regarding participation in the inter-regional energy projects.

Nevertheless, Russia remains an important strategic partner for a number of Central Asian countries. Its industrial potential and accessible transport links, as well as the ex-

³ Четверка ищет выход. Дмитрий Медведев встретился с главами Таджикистана, Афганистана и Пакистана // Российская газета - Федеральный выпуск №5263 (184), 19.08.2010 – <https://rg.ru/2010/08/19/president.html>; Визит Дмитрия Медведева в Таджикистан 2 сентября 2011 года // РИА Новости, 02.09.2011 – http://ria.ru/trend/medvedev_tajikistan_20110902/

⁴ Россия проинвестирует энергетику Афганистана // Актуальные комментарии, 21.01.2011 – http://actualcomment.ru/rossiya_proinvestiruet_energetiku_afganistana.html

⁴ Россия проинвестирует энергетику Афганистана // Актуальные комментарии, 21.01.2011 – http://actualcomment.ru/rossiya_proinvestiruet_energetiku_afganistana.html

коллективную безопасность и обороноспособность. В то же время приоритетным направлением российской внешней стратегии остается сохранение за собой зон геополитического влияния, в том числе за счет расширения и углубления экономической интеграции в рамках Евразийского союза. Вполне возможно, что при создании общего электроэнергетического рынка в рамках ЕАЭС, планируемого на 2019 год, Россия вновь обратит внимание на южно-азиатские рынки, как на одно из направлений реализации своего профицита электроэнергии в объеме 20 тысяч МВт.

Собственное видение продвижения интересов в Центральной и Южной Азии имеет Китай. Эта страна является одним из крупных инвесторов в энергетические, транспортные и инфраструктурные проекты стран регионов. Однако по отношению CASA-1000 со стороны китайского правительства не было высказано каких-либо официальных позиций. Тем не менее, нужно признать, многое, что делается вдоль маршрута прохождения указанной высоковольтной сети, происходит не без китайского участия.

К примеру, ЛЭП 500 «Север-Юг» в Таджикистане, ЛЭП 500 «Датка-Кемин» и подстанция «Кемин» были построены китайский «Tebian Electric Apparatus Stock Co. Ltd» (TBEA) с участием капитала китайского Эксим Банка. Сейчас эти объекты выполняют оперативные задачи поставок электричества для отдельных областей.

В то же время по плану реализации CASA-1000 на первом этапе планируется построить соединяющую кыргызскую и таджикскую энергосистему ЛЭП 500 «Датка-Худжанд». Далее из Согдийской области электричество должно подаваться в южном направлении, но неизвестно по какой линии электропередач.

Если это соединяющая Нурекскую ГЭС с Согдийской областью ЛЭП 500

**ПРИ ВИДИМОЙ
ОЧЕВИДНОСТИ
ПОЛОЖИТЕЛЬНЫХ
СТОРОН ПРОЕКТА,
ТАКЖЕ ИМЕЕТСЯ
МНОЖЕСТВО
ОБЪЕКТИВНЫХ
И СУБЪЕКТИВНЫХ
ПРЕПЯТСТВИЙ.
ПРЕОДОЛЕТЬ
ИХ СЛОЖНО
И, НЕСМОТЯ
НА ВЫСОКУЮ
МОТИВАЦИЮ
УЧАСТНИКОВ И
ЗАИНТЕРЕСОВАННОСТЬ
ВЛИЯТЕЛЬНЫХ В МИРЕ
ГОСУДАРСТВ, ЕГО
РЕАЛИЗАЦИЯ
ПОСТОЯННО
ОТОДВИГАЕТСЯ НА
ДОЛГОСРОЧНУЮ
ПЕРСПЕКТИВУ.**

**ON THE OTHER
HAND, THERE ARE
MANY OBJECTIVE
AND SUBJECTIVE
OBSTACLES. DESPITE
HIGH MOTIVATION
OF PARTICIPANTS
AND THE INTEREST
OF THE WORLD'S
MOST INFLUENTIAL
COUNTRIES, TO
OVERCOME THE
OBSTACLES HAVE
BECOME DIFFICULT
AND ITS REALIZATION
CONSTANTLY
POSTPONES TO THE
LONG TERM.**

experience of Russian specialists in the construction of large hydropower and engineering structures, could be an invaluable contribution to the development of the regional energy sector.

Northern neighbor remains one of the major political players influencing the collective security and defense capacity in the region. At the same time, a priority of Russia's foreign strategy is the preservation of a geo-political zones of influence, including through the expansion and deepening of economic integration within the Eurasian Union. It is possible that following the creation of a common energy market within the EAEC, planned for 2019, Russia will once again pay attention to the Southeast Asian markets, as one of the areas of the implementation of its surplus of electricity in the amount of 20,000 MW.

China has its own vision of promoting the interests in Central and South Asia. This country is one of the major investors in the energy, transport and infrastructure projects across the region. However, the Chinese government has not expressed any official position regarding CASA-1000. Nevertheless, it must be admitted that much is being done along the route of this high-voltage network not without Chinese participation.

For example, 500 kV North-South power transmission line in Tajikistan, 500 kV Datka-Kemin power transmission line and 500 kV Kemin substation were built by Chinese company Tebian Electric Apparatus Stock Co. Ltd (TBEA) with the participation of the capital of the Chinese Exim Bank. Now these objects perform operational tasks of electricity supply for the individual regions.

At the same time, according to the implementation plan of CASA-1000, the plans for the first stage envisage the construction of 500 kV Dat-

www.barqitojik.tj

«Север-Юг», то при реверсной подаче электричества северная область Таджикистана должна будет иметь электропитание из других источников. О строительстве параллельной ЛЭП ничего не говорится. Тогда что имели в виду разработчики южно-азиатского импорта электроэнергии из Кыргызстана не понятно, но на карте официального сайта CASA-1000 ими обозначена вышеуказанная линия.⁵

Можно предположить, что здесь имеет место недочет, но может быть и план пока еще скрытый от постороннего взора. Если это так, то возведённые китайской компанией ЛЭП являются фрагментами более глобальной энергосети, при конечной реализации которой все будет поставлено на свои места. В этой связи уместно напомнить заявление председателя правления КЕГОС Бакытжана Кажиева, что Казахстан, имея профицит порядка около 4-5 тысяч МВт, рассматривает свое участие в рамках межрегионального проекта CASA-1000.⁶

⁵ Карта проекта CASA-1000 // CASA-1000 Project – <http://www.casa-1000.org/indexr.php>

⁶ Казахстан может подключиться к проекту по экспорту электроэнергии в Афганистан и Пакистан // National Business, 20.05.2016 – <http://nb.kz/15777/>

ka-Khujand power transmission line connecting the Tajik and Kyrgyz power grid. Further, from Sughd province the electricity must be supplied in the southern direction. However, it is unknown through what power line it should be supplied.

If it is a line that connects Nurek HPP with Sughdregion of 500 kV North-South power transmission line, then during reverse electricity supply northern region of Tajikistan will need to have a power supply from other sources. There is nothing said about the construction of a parallel transmission line. Then it is not clear what the developers of the South Asian import of electricity from Kyrgyzstan had in mind, but aforementioned line is indicated on the map of the CASA-1000 official site⁵.

We can assume that there is a drawback, but it may be a plan, yet hidden from view. If so, then the power transmission lines constructed by Chinese company are fragments of a global grid, with the ultimate realization of which all will be put into place. In this connection, it is appropriate to recall the statement

⁵ Карта проекта CASA-1000 // CASA-1000 Project – <http://www.casa-1000.org/indexr.php>

Во многом тактические действия КНР имеют скрытный характер и об общей стратегии можно только догадываться. Китайские банки, компании и специалисты очень энергично работают в странах Центральной и Южной Азии, и естественно, рассматриваемый проект трансграничной передачи электроэнергии имеет для Китая принципиальное значение. Особенно если принимать во внимание создание Китайско-Пакистанского экономического коридора как части программы «Экономического пояса вокруг Шелкового пути».

В то же время китайские власти, имея амбициозные геополитические намерения, руководствуются довольно осторожной политикой, не вступая в полемику ни с партнерами, ни с оппонентами. В их перспективные планы входит не просто участие во всевозможных проектах по созданию и модернизации инфраструктур, но и постепенного вывода из страны производственных мощностей, в так называемые «китайские промышленные зоны» на территории Индии, Пакистана, Бангладеш и стран Центральной Азии. А это уже стратегия иного уровня, сравнимая с той, которую проводят мировые державы.

Поэтому, Китай подобно, как и США, всего лишь намечает абрис своего присутствия в объявленных масштабных программах, часто действуя через международные структуры, финансовые институты и транснациональные компании, при этом, не снижая своего значения. В этом русле можно отметить обсуждение в 2016 году китайской компании TBEA/CSGI на апрельской Стамбульской встрече с основными донорами проекта CASA-1000.

Из крупных государств, имеющих претензии на роль активных субъектов процесса энергетической трансформации Центральной и Южной Азии, конечно же, являются Иран, Индия и Пакистан. Эти страны имеют различные возможности и ресурсы влияния, однако их участие во мно-

В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ ЮЖНО-АЗИАТСКИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ПРОЕКТ АКТИВНО ПОДДЕРЖИВАЕТСЯ ЗАПАДНЫМИ СТРАНАМИ. В ПЕРВУЮ ОЧЕРЕДЬ ЕГО ПРОДВИГАЕТ США В РУСЛЕ СВОЕЙ ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЙ КОНЦЕПЦИИ «НОВЫЙ ШЕЛКОВЫЙ ПУТЬ».

CURRENTLY, THE SOUTH ASIAN ENERGY PROJECT IS ACTIVELY SUPPORTED BY THE WESTERN COUNTRIES. FIRST OF ALL, IT IS PROMOTED BY THE UNITED STATES TOGETHER WITH ITS GEOPOLITICAL CONCEPT OF THE "NEW SILK ROAD".

of Bakytzhan Kazhiev, the Chairman of the Board of KEGOC, that Kazakhstan, having a surplus of about 4-5 thousand MW, is considering its participation under the interregional project CASA-1000⁶.

In many ways, China's tactical actions have secretive nature and one can only guess about the general strategy. Chinese banks, companies and experts are working very vigorously in Central and South Asia, and of course, the project of cross-border transmission of electricity is of fundamental importance for China. Especially if to take into account the establishment of China-Pakistan Economic Corridor as part of the "Silk Road Economic Belt" program.

At the same time the Chinese authorities, with ambitious geopolitical intentions, are guided by a rather cautious policy of not entering into any debate with neither partners nor opponents. Their plans include not just participation in all kinds of projects for the creation and modernization of infrastructures, but also the gradual withdrawal of the country's production capacity, in the so-called "Chinese industrial zones" in the territory of India, Pakistan, Bangladesh and the countries of Central Asia. This is a different level strategy than that is carried out by world powers.

Therefore, China, like the United States, only outlines its presence in the announced large-scale programs, often acting through international organizations, financial institutions and transnational companies, while not lowering its value. In this vein, it is possible to note for example, the discussion of Chinese company TBEA/CSGI in April 2016 regarding the ex-

⁶ Казахстан может подключиться к проекту по экспорту электроэнергии в Афганистан и Пакистан // National Business, 20.05.2016 – <http://nb.kz/15777/>

гом также может определять пути и направления сближения регионов.

Нужно полагать, что в целом геополитическое соперничество вышеуказанных центров силы на данном этапе не достигло своей актуальности. Во-первых, как уже было сказано, создание межрегионального энергетического рынка еще только намечается и проект CASA-1000 является всего лишь пробным шагом в этом направлении. Во-вторых, в сфере безопасности сохраняется сложная ситуация, причиной которых стал продолжающийся военно-политический кризис в Афганистане – проблема, объединяющая всех действующих и потенциальных участников проекта.

В-третьих, беспокойство вызывает хрупкость ситуации, когда на обширной части обоих регионов политическая конъюнктура преобладает над установленными правовыми правилами, из-за чего возникают частые изменения конституций, насильственная смена режимов, территориальные, пограничные, межэтнические и межконфессиональные конфликты. Мировая общественность еще как бы тестирует большинство стран регионов на их способность интегрироваться в глобальное экономическое пространство.

Еще одним из немаловажных факторов стали отношения между центральноазиатскими странами, в том числе формирующиеся под влиянием внешних сил. Проект CASA-1000 в этом случае является тем самым пробирным камнем, который может выявить насколько политические элиты и общественность республик могут находить общее согласие, взаимоприемлемый компромисс, готовы эффективно отражать негативные воздействия и проявлять адаптивные способности к меняющемуся миру. К сожалению, в данное время позиции региональных участников сильно разнятся.

Таджикистан как ключевое звено проекта вкладывает все силы на его реализацию и считает, что с ним связано будущее страны, развитие его энергетического потенциала и в конечном итоге утверждение более высокого международного статуса. Узбекистан имеет крайне негативное мнение о CASA-1000. Свои опасения узбекские официальные лица высказали в переписке с

tjsohtmon.tj

isting problems with the main donors of the CASA-1000 project in Istanbul.

The major countries that have claims on the role of active subjects of the process of energy transformation in Central and South Asia, of course, are Iran, India and Pakistan. These countries have different capacities and resources of influence, but their participation, in many respects may also determine the path and direction of the regions' rapprochement.

We need to believe that, in general, geopolitical rivalry of the above-mentioned power centers has not reached its relevance at this stage. Firstly, as already mentioned, the establishment of inter-regional energy market is still only planned and the CASA-1000 project is just a tentative step in that direction. Secondly, the security situation remains difficult, which was caused by the ongoing military-political crisis in Afghanistan – a problem that unites all current and potential participants of the project.

The third concern is the fragility of the situation, when in vast parts of both regions political conjuncture prevails over the established legal rules that is why there are frequent changes in constitutions, forced regime change, territorial, border, ethnic and religious conflicts. The world community is still testing the most of the region for their ability to integrate into the global economic space.

представителями ВБ, опубликованного на сайте банка.⁷

В целом их опасения сводятся к тому, что нехватка воды для выработки электроэнергии в имеющихся водохранилищах потребует возведение в строй новых крупных ГЭС, в первую очередь Рогунской ГЭС в Таджикистане и Камбар-Аты-1 в Кыргызстане, против строительства которых в категоричной форме выступает официальный Ташкент. Власти Узбекистана ранее заявляли, что такие большие гидроэнергетические сооружения могут нести угрозу странам, находящимся внизу по течению трансграничных рек. Также между этими странами имеется элемент конкуренции за энергетические рынки Южной Азии.

Кыргызстан заинтересован в экспорте своей электроэнергии посредством межрегиональной высоковольтной сети, в пользу которого высказалось руководство республики.⁸ Однако сейчас страна столкнулась с множественными проблемами, среди которых последствия маловодного периода 2014-2015 годов и денонсация российско-кыргызского договора об инвестициях в строительство ряда ГЭС. В этой связи отдельные кыргызские политики и эксперты выражают скепсис касательно кыргызского участия в реализации CASA-1000.⁹

⁷ Письмо г-жи Галины Саидовой, Министра экономики Республики РУз // The World Bank Group, 07.03.2014 – <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/letter-saidova-to-tuck-7Mar14-rus.pdf>; Ответ г-на Сароджа Кумар Джа, Регионального директора Центрально-азиатского регионального офиса ВБ // The World Bank Group, 16.01.2014 – <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/Response-from-Mr-Saroj-Kumar%20Jha-ru.pdf>

⁸ Атамбаев: Запуск CASA-1000 принесет странам-участникам взаимную выгоду // Вечерний Бишкек, 30.03.2016 – http://www.vb.kg/doc/337208_atambaev_zapysk_casa_1000_prineset_stranam_ychastnicam_vzaimnyu_vygody.html

⁹ «Проект» CASA-1000 из-за отмены санкций в отношении Ирана становится Расул Умбеталиев, эксперт: бесполезным» // KYRGYZ-TODAY.KG, 13 Июль 2016 – <http://kyrgyztoday.kg/>

financialtribune.com

ПО ОТНОШЕНИЮ CASA-1000 СО СТОРОНЫ КИТАЙСКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА НЕ БЫЛО ВЫСКАЗАНО КАКИХ-ЛИБО ОФИЦИАЛЬНЫХ ПОЗИЦИЙ. ТЕМ НЕ МЕНЕЕ, НУЖНО ПРИЗНАТЬ, МНОГОЕ, ЧТО ДЕЛАЕТСЯ ВДОЛЬ МАРШРУТА ПРОХОЖДЕНИЯ УКАЗАННОЙ ВЫСОКОВОЛЬТНОЙ СЕТИ, ПРОИСХОДИТ НЕ БЕЗ КИТАЙСКОГО УЧАСТИЯ.

HOWEVER, THE CHINESE GOVERNMENT HAS NOT EXPRESSED ANY OFFICIAL POSITION REGARDING CASA-1000. NEVERTHELESS, IT MUST BE ADMITTED THAT MUCH IS BEING DONE ALONG THE ROUTE OF THIS HIGH-VOLTAGE NETWORK NOT WITHOUT CHINESE PARTICIPATION.

Other important factors were the relations between the Central Asian countries, including emerging under the influence of external forces. CASA-1000 project, in this case, is the very touchstone that can reveal how the political elite and the public republics can find general agreement, mutually acceptable compromise, how they are willing to effectively reflect the negative impacts and demonstrate adaptive abilities to the changing world. Unfortunately, at this time, the positions of regional participants are very different.

Tajikistan, as a key element of the project is investing all efforts for its implementation and considers that it involves the future of the country, the development of its energy potential, and ultimately, the approval of a higher international status. Uzbekistan has a very negative opinion about the CASA-1000. The Uzbek officials expressed their fears in correspondence with the representatives of the World Bank, published on the Bank's website⁷.

⁷ Письмо г-жи Галины Саидовой, Министра экономики Республики РУз // The World Bank Group, 07.03.2014 – <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/letter-saidova-to-tuck-7Mar14-rus.pdf>; Ответ г-на Сароджа Кумар Джа, Регионального директора Центрально-азиатского регионального офиса ВБ // The World Bank

Казахстан меньше подвержен эмоциональным реакциям в силу того, что не находится в эпицентре разворачивающегося процесса. Это влияет на прагматичность в подходе к вопросу выбора направлений. Долгое время казахстанское правительство придерживалось сдержанных позиций, но проявляло свой интерес к гидроэнергетическим проектам в соседних странах. Под определенным давлением Ташкента в 2010 году во время казахстанского председательства в ОБСЕ, Астана инициировала процедуру обязательной международной экспертизы строительства крупных ГЭС в регионе.

Но, возможно, перелом во мнении наступил в 2012 году, когда с подписанием российско-кыргызского договора по реализации Камбар-Аты-1, акции проекта были разделены наполовину между Россией и Кыргызстаном. Тогда как ранее оговаривалось, что примерно третья часть акций ГЭС могла принадлежать казахстанской стороне. Появились серьезные опасения, что в центральноазиатские дела координации водными ресурсами вторгнутся сильные нерегиональные игроки.

И если сейчас обстоятельства вокруг распределения воды трансграничных рек складываются не лучшим образом, то при ином раскладе ситуация в водно-энергетической сфере для стран Центральной Азии может стать полностью непредсказуемой. Казахстан политически кооперировался с Узбекистаном, настаивая на том, что при изменении любых условий, мнение и интересы обеих стран должны быть обязательно учтены.¹⁰

Тем не менее, при объективной геополитической трансформации на Азиатском континенте и то, что регион не может оставаться в стороне от этого, Астана оставляет за собой определенное поле для маневра. Так, не являясь непосредственным участником, Казахстан предоставил площадку для рабочих заседаний Межправительственно-

In general, their fears are related to the fact that lack of water for power generation in existing reservoirs will require the construction into operation of new large hydropower plants, primarily Rogun HPP in Tajikistan and Kambar-Ata-1 in Kyrgyzstan. Tashkent is categorically against the construction of them. The Uzbek authorities had previously stated that such large hydropower facilities might pose a threat to downstream countries of transboundary rivers. In addition, there is an element of competition for energy markets in South Asia between the two countries.

Kyrgyzstan is interested in exporting its electricity through inter-regional high-voltage grid as advocated by the republic's leadership⁸. However, the country is facing multiple challenges, including the effects of low water period of 2014-2015 and the denunciation of Russian-Kyrgyz agreement on investment in the construction of several hydroelectric power plants. In this regard, some Kyrgyz politicians and experts have expressed skepticism about the Kyrgyz participation in the implementation of CASA-1000⁹.

Kazakhstan is less prone to emotional reactions because the country is not at the epicenter of the unfolding process. This affects the pragmatism in approach to the issue of choice. The Kazakh government adhered to the restrained position for a long time, but manifested its interest in hydropower projects in neighboring countries. Under certain pressure of Tashkent in 2010 during Kazakhstan's chairmanship in OSCE, Astana initiated the procedure of mandatory international-

Group, 16 01.2014 – <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/Response-from-Mr-Saroj-Kumar%20Jha-ru.pdf>

⁸ Атамбаев: Запуск CASA-1000 принесет странам-участникам взаимную выгоду // *Вечерний Бишкек*, 30.03.2016 – http://www.vb.kg/doc/337208_atambaev_zapysk_casa_1000_prineset_stranam_uchastnicam_vzaimnyu_vygody.html

⁹ «Проект» CASA-1000" из-за отмены санкций в отношении Ирана становится Расул Умбеталиев, эксперт: бесполезным» // *KYRGYZTODAY.KG*, 13 Июль 2016 – http://kyrgyztoday.kg/ru/news_rasul-umbetaliev-ekspert-proekt-casa-1000-iz-za-otmeny-sanktsij-v-otnoshenii-irana-stanovit-sya-bespoleznym/; Размышления о «CASA-1000» // газета «Азия news» №22 от 02.06.2016/стр.10-11; Зульфия Марат Риски для Кыргызстана и Центральной Азии после запуска энергетического проекта CASA-1000 // *Евразия Эксперт*, 12.06.2016 – <http://eurasia.expert/riski-posle-zapuska-casa-1000/>

[ru/news_ru/rasul-umbetaliev-ekspert-proekt-casa-1000-iz-za-otmeny-sanktsij-v-otnoshenii-irana-stanovit-sya-bespoleznym/](http://news_ru/rasul-umbetaliev-ekspert-proekt-casa-1000-iz-za-otmeny-sanktsij-v-otnoshenii-irana-stanovit-sya-bespoleznym/); Размышления о «CASA-1000» // газета «Азия news» №22 от 02.06.2016/стр.10-11; Зульфия Марат Риски для Кыргызстана и Центральной Азии после запуска энергетического проекта CASA-1000 // *Евразия Эксперт*, 12.06.2016 – <http://eurasia.expert/riski-posle-zapuska-casa-1000/>

¹⁰ Каримов и Назарбаев призвали учитывать нормы при строительстве гидросооружений // *Радио Азаттык*, 16.04.2016 – <http://rus.azattyq.org/a/27678299.html>

го совета CASA-1000. В то же время имеется мнение, что в перспективе возможна генерация казахстанского электричества в южно-азиатский регион в зимнее время, когда Кыргызстан и Таджикистан не в состоянии осуществлять экспорт этого вида энергии.¹¹

Как уже было сказано CASA-1000 всего лишь начальный этап в изменении направленности энергетических потоков с севера на юг. Даже если специалисты ВБ уверяют, что вся инфраструктура для выработки электроэнергии уже имеется, и нет необходимости для ввода новых вырабатывающих мощностей ГЭС – это конечно не так. Для полноценного снабжения электричеством экономик стран Южной Азии, помимо линий электропередач, необходимо будет построить новые электростанции и расширить проект новыми участниками.

Если данное предположение верно, то страны Центральной Азии должны будут в будущем постепенно превратиться в основного поставщика электроэнергии для формирующихся новых мировых фабрик. Возможно, в этом переделе каждой из центральноазиатских республик будет предложена специализация на энергетическом рынке, вплоть до развития ядерного кластера. Но это отдаленная перспектива.

Сейчас актуализируется транспортная составляющая для экспорта кыргызской и таджикской избыточной электроэнергии. Затем естественным образом встанет вопрос стабильных поставок в течение всего года, а для этого необходимо будет строительство крупных гидроэлектростанций, в первую очередь Рогунской ГЭС и Камбар-Атинской ГЭС-1. Учитывая это можно представить всю грандиозность замысла,

ПРИ ОБЪЕКТИВНОЙ ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ НА АЗИАТСКОМ КОНТИНЕНТЕ И ТО, ЧТО РЕГИОН НЕ МОЖЕТ ОСТАВАТЬСЯ В СТОРОНЕ ОТ ЭТОГО, АСТАНА ОСТАВЛЯЕТ ЗА СОБОЙ ОПРЕДЕЛЕННОЕ ПОЛЕ ДЛЯ МАНЕВРА. ТАК, НЕ ЯВЛЯЯСЬ НЕПОСРЕДСТВЕННЫМ УЧАСТНИКОМ, КАЗАХСТАН ПРЕДОСТАВИЛ ПЛОЩАДКУ ДЛЯ РАБОЧИХ ЗАСЕДАНИЙ МЕЖПРАВИТЕЛЬСТВЕННОГО СОВЕТА CASA-1000.

HOWEVER, WITH THE OBJECTIVE GEOPOLITICAL TRANSFORMATION IN THE ASIAN CONTINENT AND THE FACT THAT THE REGION CANNOT REMAIN ALOOF FROM THIS, ASTANA RESERVES A CERTAIN ROOM FOR MANEUVER. THEREFORE, KAZAKHSTAN NOT BEING A DIRECT PARTICIPANT HAS PROVIDED A PLATFORM FOR WORKING SESSIONS OF CASA-1000 INTERGOVERNMENTAL COUNCIL.

al expertise of the construction of large hydroelectric power plants in the region.

But perhaps the turning point in opinion came in 2012, with the signing of the Russian-Kyrgyz agreement on the implementation of the Kambar-Ata-1; the shares of the project were divided by half between Russia and Kyrgyzstan. Whereas previously it was stipulated that about a third of the shares of HPP could belong to the Kazakhstan party. There were serious concerns that strong non-regional players will intrude in the Central Asian water resources affairs.

If now the circumstances surrounding the distribution of the water of transboundary rivers are not developing in the best way, the situation in the water and energy sector for the countries of Central Asia can become completely unpredictable. Kazakhstan has politically cooperated with Uzbekistan, insisting on the fact that when changing any of the terms, the opinion and interests of the two countries should always be taken into account¹⁰.

However, with the objective geopolitical transformation in the Asian continent and the fact that the region cannot remain aloof from this, Astana reserves a certain room for maneuver. Therefore, Kazakhstan not being a direct participant has provided a platform for working sessions of CASA-1000 Intergovernmental Council. At the same time, there is an opinion that in the future Kazakhstan's electricity can be generated in the South Asian region in winter, while Kyrgyzstan and Tajikistan are not able to export this type of energy¹¹.

¹¹ Казахстан намерен нарастить экспортный потенциал в электроэнергетике // Власть, 08.05.2015 – https://vlast.kz/novosti/kazakhstan_nameren_narastit_jeksportnyj_potencial_v_elektroenergetike-11014.html

¹⁰ Каримов и Назарбаев призвали учитывать нормы при строительстве гидросооружений // Радио Азаттык, 16.04.2016 – <http://rus.azattyq.org/a/27678299.html>

¹¹ Казахстан намерен нарастить экспортный потенциал в электроэнергетике // Власть, 08.05.2015 – https://vlast.kz/novosti/kazakhstan_nameren_narastit_jeksportnyj_potencial_v_elektroenergetike-11014.html

основная часть которой от нас пока скрыта.

Именно такая постановка проблемы подталкивает крупных международных субъектов заблаговременно искать выгодные позиции в новой зарождающейся геополитической конфигурации. Но для стран Центральной Азии главной и вечной проблемой будет оставаться вопрос справедливого распределения воды трансграничных рек. Смогут ли центральноазиатские республики отстаивать свои позиции перед вызовами меняющегося мира и, не ущемляя интересов соседей, создать самодостаточную региональную энергетическую и водную систему зависит от них самих.

Использованные источники / References:

1. Группа Всемирного банка инвестирует в торговлю электроэнергией между Кыргызстаном и Южной Азией // Всемирный Банк, 27.03.2014 – <http://www.worldbank.org/ru/news/press-release/2014/03/27/world-bank-group-invests-in-energy-trade-between-the-kyrgyz-republic-and-south-asia>
2. Всемирный банк одобрил финансирование проекта CASA-100 в размере \$526,5 млн // ИА REGNUM, 28.03.2014 – <https://regnum.ru/news/1783913.html>
3. См.: Четверка ищет выход. Дмитрий Медведев встретился с главами Таджикистана, Афганистана и Пакистана // Российская газета - Федеральный выпуск №5263 (184), 19.08.2010 – <https://rg.ru/2010/08/19/president.html>; Визит Дмитрия Медведева в Таджикистан 2 сентября 2011 года // РИА Новости, 02.09.2011 – http://ria.ru/trend/medvedev_tajikistan_20110902/
4. Россия проинвестирует энергетику Афганистана // Актуальные комментарии, 21.01.2011 – http://actualcomment.ru/rossiya_proinvestiruet_energetiku_afganistana.html
5. Карта проекта CASA-1000 // CASA-1000 Project – <http://www.casa-1000.org/indexr.php>
6. Казахстан может подключиться к проекту по экспорту электроэнергии в Афганистан и Пакистан // National Business, 20.05.2016 – <http://nb.kz/15777/>
7. См.: Письмо г-жи Галины Саидовой, Министра экономики Республики РУз // The World Bank Group, 07.03.2014 – <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/letter-saidovato-tuck-7Mar14-rus.pdf>; Ответ г-на Сароджа Кумар Джа, Регионального директора Центрально-азиатского регионального офиса ВБ // The World Bank Group, 16.01.2014 – <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/eca/central-asia/Response-from-Mr-Saroj-Kumar%20Jha-ru.pdf>
8. Атамбаев: Запуск CASA-1000 принесет странам-участникам взаимную выгоду // Вечерний Бишкек, 30.03.2016 – http://www.vb.kg/doc/337208_atambaev_zapysk_casa_1000_prineset_stranam_uchastnicam_vzaimnyu_vygodu.html
9. См.: «Проект» CASA-1000 из-за отмены санкций в отношении Ирана становится Расул Умбеталиев, эксперт: бесполезным // KYRGYZTODAY.KG, 13 Июль 2016 – http://kyrgyztoday.kg/ru/news_ru/rasul-umbetaliev-ekspert-proekt-casa-1000-iz-za-otmeny-sanktsij-v-otnoshenii-irana-stanovitsya-bespoleznym/; Размышления о «CASA-1000» // газета «Азия news» №22 от 02.06.2016/стр. 10-11; Зульфия Марат Риски для Кыргызстана и Центральной Азии после запуска энергетического проекта CASA-1000 // Евразия Эксперт, 12.06.2016 – <http://eurasia.expert/riski-posle-zapuska-casa-1000/>
10. Каримов и Назарбаев призвали учитывать нормы при строительстве гидросооружений // Радио Азаттык, 16.04.2016 – <http://rus.azattyq.org/a/27678299.html>
11. Казахстан намерен нарастить экспортный потенциал в электроэнергетике // Власть, 08.05.2015 – https://vlast.kz/novosti/kazahstan_nameren_narastit_jeksportnyj_potencial_v_elektroenergetike-11014.html

As mentioned CASA-1000 is just the initial step in changing the direction of energy flows from north to south. Even if the World Bank experts say that the entire infrastructure for power generation is already available and there is no need to enter a new hydroelectric generating capacities of HPP, which is certainly not the case, for full electricity supply of economies of South Asia, it will be necessary to build new power stations in addition to the power lines and expand the project with new participants.

If this assumption is true, the Central Asian countries should gradually become in the future a major supplier of electricity for the emerging new global factories. Perhaps, in this redistribution the specialization in the energy market up to the development of a nuclear cluster will be proposed for each Central Asian republic. However, this is a distant prospect.

Now the transport component for export of Kyrgyz and Tajik surplus of electricity is being actualized. Then the issue of stable energy supply throughout the year will naturally arise, and the construction of large hydroelectric power plants primarily Rogun HPP and Kambarata HPP-1 will be necessary for this purpose. Considering this, it is possible to imagine all the grandeur of conception, most of which is hidden from us.

Such formulation of the problem is pushing the major international actors to seek in advance the advantageous positions in the new emerging geopolitical configuration. However, the question of equitable distribution of the water of transboundary rivers will be the main and eternal problem for the Central Asian countries. Whether the Central Asian republics will be able to defend their positions with the challenges of a changing world and to create self-sufficient regional energy and water system without prejudice to the interests of neighbors depends on them.

YENİLİKÇİ YATIRIMLAR ALANINDA KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDEKİ SON GELİŞMELER

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

ИННОВАЦИОННО-
ИНВЕСТИЦИОННО-
САЛАСЫНДА ҚАЗАҚСТАН
ЭКОНОМИКАСЫНДАҒЫ
СОҢҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР

Kazakistan ekonomisi son yıllarda özellikle hükümetin uyguladığı yatırımları ve yenilikleri teşvik edici programlar sayesinde hızlı bir ilerleme kaydetmiştir. Kazakistan Hükümeti, Kazakistan ekonomisinin yenilikçi yatırımlar yoluyla sanayileşme seviyesinin artırılmasını ve ekonomik kalkınma hızının yükseltilmesini temel hedef olarak belirlemiştir. Bu hedefe ulaşmak için uygulanan politikalar, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 30 Kasım 2015 tarihinde yaptığı Halka Sesleniş konuşmasında açıkça belirtilmiştir. Cumhurbaşkanı Nazarbayev, Halka Sesleniş konuşmasında yapısal değişim ve ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için beş temel alanda (finansal sektörün istikrarı, maliye politikasının optimizasyonu, özelleştirme ve ekonomik rekabetin artırılması, yeni bir yatırım politikası oluşturulması ve yeni bir sosyal politika oluşturulması) etkin politikaların uygulanmasının gerekli olduğunu belirtmiştir.

Қазақстан экономикасы соңғы жылдары әсіресе үкіметтің инвестициялармен инновацияларды ынталандыру бағдарламаларын жүзеге асыруының арқасында табыстарға тез жете алды. Қазақстан Республикасы Үкіметі Қазақстан экономикасының инновациялық инвестициялар арқылы индустрияландыру деңгейін арттыруды және экономикалық өсу қарқынын көтеруді басты мақсат ретінде алға қойды. Бұл мақсатқа қол жеткізу үшін жүзеге асырылған саясат Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың 2015 жылдың 30 қарашасындағы Қазақстан халқына Жолдауында айқын көрсетілген. Мемлекет басшысы Н.Ә. Назарбаев Жолдауында құрылымдық өзгеріс пен экономикалық дамуды қамтамасыз ету үшін бес негізгі бағытта (қаржы секторының тұрақтылығы, фискалдық саясатты оңтайландыру, жекешелендіру және эконо-

www.landmarkgold.com

Bu alanlar ішінде օзelleіkle ekonomіk rekabetіn артtırılması ve yenі bіr yatırım politikası oluşturulması hedeflerі yenіліксі yatırımlar aracılığıyla ekonomіk kalkınmanın hızlandırılması ile օrtüşmektedir. Hükümetin rekabetі артtırıcı piyasa teşvik mekanizmalarını uygulamaya koymasі, anti-tekel uygulamalarını etkilеştirmesі ve zarar eden şirketlerin iflasını engelleyecek düzenlemeler yoluyla ve bu şirketlerin rehabilitasyonunu sağlaması yenіліксі yatırımlar başta olmak üzere yatırım iklimini tüm yatırımcılar іçin daha rekabetсі ve ilgi çekici hale getirmeyi hedeflemektedir.

Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in Halka Seslenіş konuşmasında belirttiği yenі bіr yatırım politikası çerçevesi oluşturulması hedefi ise doğrudan yenіліксі yatırımların arttırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda uluslararası faaliyet gösteren daha fazla օzel yatırımın teşvik edilmesі, güçlü, etkin ve օngörülebilir kurumsal düzenlemelerin yapılması, օlke іçinde uygulanan bölgesel kalkınma stratejisi kapsamında "İş İmkânları Sağlama – 2020 Programı" yoluyla yenіліксі yatırımların desteklenmesі, yatırım fon kaynaklarının çeşitlendirilmesі, օzellikle yenіліксі yatırımların kullanıldığı ihracat imkanlarının küresel ve bölgesel düzeyde genişletilmesі, teknik uzmanlık alanlarının ve mesleki eğitimіn iyileştirilmesі ve yenіліксі

номикалық бәсекеге қабілеттілікті арттыру, жаңа инвестициялық саясат құру және жаңа әлеуметтік саясат құру) тиімді саясатты жүзеге асыру қажет деп атап өтті.

Бұл салалардың ішінде әсіресе экономикалық бәсекеге қабілеттілікті арттыру және жаңа инвестициялық саясатты қалыптастыру мақсаттары инновациялық инвестициялар арқылы экономикалық дамуды жеделдетумен ұштасып жатыр. Үкіметтің бәсекелестікті арттыратын нарықтық ынталандыру тетіктерін тәжірибеде іске асыруы, монополияға қарсы тәжірибені белсендіруі және шығындылықты компаниялардың банкротқа ұшырауын болдырмайтын шараларды қабылдауы арқылы бұл компанияларды сауықтыруы бірінші кезекте инновациялық инвестицияларды, инвестициялық ахуалды барлық инвесторлар үшін неғұрлым бәсекеге қабілетті және тартымды етуге бағытталған.

Ал Президент Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауында көрсетілген жаңа инвестиция саясаты шеңберін қалыптастыру мақсаты болса тікелей инновациялық инвестицияларды арттыруға бағытталған. Осы тұрғыда халықаралық деңгейде қызмет ететін жеке инвестицияларды көбірек тарту,

yatırımlarda etkin şekilde kullanılması ve Kazakistan ekonomisinin yenilik kapasitesinin arttırılması temel hedefler olarak belirlenmiştir.¹

Kazakistan ekonomisinin yenilikçi kapasitesinin arttırılması noktasında akıllı teknolojilerde uzmanlığın, siber-fizik sistemlerinde entegrasyonun ve geleceğe yönelik enerji üretimi, dizaynı ve mühendisliği alanlarında uzmanlığın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Etkin araştırma ve yenilik sistemlerinin oluşturulmasıyla bu hedeflere ulaşılabilir. Nitekim, Almatı'daki Alatau Teknoparkı ve Astana'daki Nazarbayev Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan Astana İş Kampüsü yüksek teknoloji parkı yenilik alanında yoğun araştırmaların yapıldığı merkezlerdir. Diğer yandan Astana'da düzenlenecek olan Expo 2017 Uluslararası Uzmanlaşma Fuarı da özellikle yenilikçi yatırımların kullanıldığı yeşil teknolojiye dayalı enerji üretimini aktif hale getirebilmek için iyi bir fırsat oluşturacaktır.

Kazakistan ekonomisinde yenilikçi yatırımların teşvik edilmesine yönelik düzenlemeler özellikle 2014 yılından bu yana aktif şekilde yürütülmektedir. Kazakistan'ın Sanayi ve Yenilik Alanında Kalkınmasına İlişkin 2015-2019 Dönemi Devlet Programı, Beş Kurumsal Reform kapsamında uygulanan '100 Somut Adım, Hepimiz için Modern Bir Devlet' Programı ve Kazakistan-2050 Stratejisi bu sürecin etkin şekilde yürütülmesini sağlayan düzenlemelerdir.

2014 yılının Ağustos ayında Kazakistan Yatırım ve Yeni Teknoloji Kalkınma Bakanlığı'nın Cumhurbaşkanlığı'na sunduğu Kazakistan'ın Sanayi ve Yenilik Alanında Kalkınmasına İlişkin 2015-2019 Dönemi Devlet Programı'nın kabul edilmesinin ardından, ülkedeki

KAZAKİSTAN HÜKÜMETİ, KAZAKİSTAN EKONOMİSİNİN YENİLİKÇİ YATIRIMLAR YOLUYLA SANAYİLEŞME SEVİYESİNİN ARTTIRILMASINI VE EKONOMİK KALKINMA HIZININ YÜKSELTİLMESİNİ TEMEL HEDEF OLARAK BELİRLEMİŞTİR.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҮКІМЕТІ ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ИНВЕСТИЦИЯЛАР АРҚЫЛЫ ИНДУСТРИЯЛАНДЫРУ ДЕҢГЕЙІН АРТТЫРУДЫ ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ҚАРҚЫНЫН КӨТЕРУДІ БАСТЫ МАҚСАТ РЕТІНДЕ АЛҒА ҚОЙДЫ.

күшті, тиімді және болжамды институционалдық шараларды қабылдау, ел ішінде жүзеге асырылатын аймақтық даму стратегиясы аясында «Жұмыспен қамту 2020 Жол картасы» бағдарламасы бойынша инновациялық инвестицияларға қолдау көрсету, инвестициялық қорлардың көздерін әртараптандыру, әсіресе инновациялық инвестициялар қолданылатын экспорттық мүмкіндіктерді жаһандық және аймақтық деңгейде кеңейту, техникалық кадрлар дайындау жүйесін және кәсіби білім беруді жетілдіру және оларды инновациялық инвестицияларда тиімді түрде пайдалану және Қазақстан экономикасының инновациялық әлеуетін арттыру басты мақсаттар ретінде анықталды.¹

Қазақстан экономикасының инновациялық әлеуетін арттыру тұрғысынан smart-технологиялар саласындағы кадрларды, кибер-физикалық жүйелердегі интеграциялауды және болашақтың энергиясын өндіру, жобалау және құрылымдау салаларындағы кадрларды дамытудың үлкен маңызы бар. Тиімді ғылыми-зерттеу және инновация жүйелерін құру арқылы осы мақсатқа жетуге болады. Шынында да, Алматы қаласындағы «Алатау» технопаркi мен Астана қаласындағы Назарбаев Университетінің «Астана бизнес кампус» хайтек-паркi инновациялар саласында қарқынды ғылыми-зерттеулер жүргізілетін орталықтар болып табылады. Екінші жағынан, Астанада өткізілетін ЭКСПО-2017 Халықаралық мамандандырылған көрмесі де әсіресе инновациялық инвестицияларды қолданып, жасыл технологияға негізделген энергия өндірісін белсенді түрге келтіру үшін жақсы мүмкіндік болып табылады.

¹ The President of the Republic of Kazakhstan (2015); State of the Nation Address, Kazakhstan in A New Global Reality: Growth, Reforms, Development, <http://www.akorda.kz/en/addresses/state-of-the-nation-address-by-president-of-kazakhstan-nursultan-nazarbayev-november-30-2015>

¹ The President of the Republic of Kazakhstan (2015); State of the Nation Address, Kazakhstan in A New Global Reality: Growth, Reforms, Development, <http://www.akorda.kz/en/addresses/state-of-the-nation-address-by-president-of-kazakhstan-nursultan-nazarbayev-november-30-2015>

www.themillennialbudget.com

yatırım ikliminin geliştirilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemelerin altyapısı geliştirilmiştir. Bu çerçevede, Kazakistan ekonomisinde ikincil sanayi yapısının iyileştirilmesi, bu alanda rekabetin arttırılması ve çeşitliliğin sağlanması ana hedef olarak belirlenmiştir.

Program'da yukarıda belirtilen ana hedef çerçevesinde belirlenen başlıca uygulama hedefleri ise (i) ikincil endüstrinin hızla geliştirilmesi, (ii) öncü sektörlerde katma değeri arttırılması ve etkinliğini iyileştirilmesi, (iii) ana malların dışında kalan malların üretimine yönelik piyasaların genişletilmesi, (iv) verimli istihdamın arttırılması, (v) ikincil endüstrinin öncü sektörlerinde yeni bir teknik etkinlik seviyesinin oluşturulması ve yenilikçi yatırımlar aracılığıyla gelecekte yeni sektörlerin geliştirilmesine temel oluşturulması ve (vi) ikincil endüstride girişimciliğin teşvik edilmesi ve küçük ve orta boy işletmelerin geliştirilmesi olarak ifade edilmektedir.²

Kazakistan Hükümeti'nin uyguladığı ekonomik kalkınmanın arttırılmasına yönelik politikalar, Beş Kurumsal Reform kapsamında uygulanan '100 Somut Adım, Hepimiz için Modern Bir Devlet' Programı çerçevesinde de ortaya konmuştur. Beş Kurumsal Reform, (i) kamu yönetiminin iyileştirilerek profesyonel bir şekilde uygulanmasının sağlanması, (ii) hukuk kurallarının etkin şekilde uygulanmasının sağlanması, (iii) kamu kesiminde şeffaflığı ve hesap verebilirliğini art-

Қазақстан экономикасында инновациялық инвестицияларды ынталандыруға бағытталған шаралар әсіресе 2014 жылдан бастап белсенді түрде жүзеге асырылып келеді. Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Бес институттық реформаны жүзеге асыру бойынша «100 нақты қадам: Баршаға бірдей осы заманғы мемлекет» бағдарламасы және «Қазақстан-2050» стратегиясы осы үдерістің тиімді түрде жүзеге асырылуын қамтамасыз ететін шаралар болып табылады.

2014 жылдың тамыз айында Қазақстан Республикасы Индустрия және жаңа технологиялар министрлігінің Президентке ұсынған Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы қабылданған соң, елдегі инвестициялық ахуалды жақсартуға бағытталған құқықтық-институционалдық тетіктердің инфрақұрылымы дамытылды. Осы орайда, Қазақстан Республикасы экономикасында қайталама өнеркәсіп құрылымын жетілдіру, осы салада бәсекелестікті арттыру және әртүрлілікті қамтамасыз ету басты мақсат болып табылады.

Бағдарламада жоғарыда аталған басты мақсат аясында анықталған негізгі жүзеге асыру мақсаттары келесідей көрсетілген: (i) қайталама өнеркәсіпті қарқынды дамыту, (ii) жетекші секторларда қосылған құнды арттыру және тиімділікті жетілдіру, (iii) негізгі тауарлардан тыс тауарлардың өндірісі үшін нарықты кеңейту, (iv) жұмыспен нәтижелі қамтуды арттыру, (v) қайталама өнеркәсіптің жетекші секторларында жаңа техникалық тиімділік деңгейін қалыптастыру және инновациялық инвестициялар арқылы болашақта жаңа секторларды дамытуға негіз жасау және (vi) қайталама өнеркәсіпте кәсіпкерлікті дамытуға жәрдемдесу, шағын және орта кәсіпорындарды дамыту.²

Қазақстан Республикасы Үкіметі жүзеге асырған экономикалық дамуды арттыруға ар-

² The Ministry of Investment and Development of the Republic of Kazakhstan (2015); The State Program of Industrial Innovative Development of Kazakhstan for 2015-2019, <http://invest.gov.kz/uploads/files/2015/12/03/state-program-of-industrial-innovative-development-of-kazakhstan-for-2015-2019.pdf>

² The Ministry of Investment and Development of the Republic of Kazakhstan (2015); The State Program of Industrial Innovative Development of Kazakhstan for 2015-2019, <http://invest.gov.kz/uploads/files/2015/12/03/state-program-of-industrial-innovative-development-of-kazakhstan-for-2015-2019.pdf>

tırılması, (iv) ekonomik çeşitliliğin artırılması ve ekonomik büyüme hızının yükseltilmesi, (v) girişimcilerin birlikte faaliyet göstermesinin teşvik edilmesi olarak belirlenmiştir (Asian Development Bank, 2016). Buna bağlı olarak oluşturulan '100 Somut Adım, Hepimiz için Modern Bir Devlet' Programı, yenilikçi yatırımların arttırılmasına yönelik düzenlemelerin kurumsal altyapısının geliştirilmesini hedef almaktadır.

Kazakistan'ın özel sektörün geliştirilmesi yoluyla, bilgi-temelli çeşitlendirilmiş bir ekonomiye dönüştürülmesini hedefleyen Kazakistan-2050 Stratejisi ise yatırım teşviki ve ekonomik kalkınmanın etkinleştirilmesi için öneriler içermektedir. Kazakistan-2050 Stratejisi'nin ekonomik kalkınma ve yenilik ile ilgili başlıca üç temel hedefi söz konusudur: (i) '100 Somut Adım, Hepimiz için Modern Bir Devlet' Programı yoluyla kurumların güçlendirilmesi ve kurumsallaşma sürecinin iyileştirilmesi, (ii) Nurlu Yol Kalkınma Programı'nın uygulanması yoluyla fiziki altyapının iyileştirilmesi ve (iii) insan sermayesinin kalitesinin arttırılması.³

Yukarıda adı geçen tüm kurumsal faaliyetlerin ve hükümet programlarının, Kazakistan ekonomisini iyileştirmesi ve özellikle yenilikçi yatırımların geliştirilmesi yoluyla ülkenin ekonomik büyüme ve kalkınma hızını arttırması hedeflenmektedir. Çünkü Kazakistan'ın Sanayi ve Yenilik Alanında Kalkınmasına İlişkin 2015-2019 Dönemi Devlet Programı ve Kazakistan Hükümeti'nin uyguladığı '100 Somut Adım, Hepimiz için Modern Bir Devlet' Programı, Kazakistan-2050 Stratejisi'nin öncelikle riyle uyumlu bir şekilde yürütülmektedir. Yenilikçi yatırımlara bu programlar içinde ayrı bir önem verilmesinin başlıca sebebi ise özellikle ülkenin gelişmekte olan sanayi yatırımları ve yetişmiş işgücü dikkate alındığında, yenilikçi

KAZAKİSTAN İLE DÜNYA BANKASI ARASINDA İMZALANAN KREDİ ANLAŞMASININ, KAZAKİSTAN HÜKÜMETİ'NİN UYGULADIĞI BÜYÜMEYİ TEŞVİK EDİCİ EKONOMİ POLİTİKALARINA ÖNEMLİ ÖLÇÜDE DESTEK VERMESİ BEKLENMEKTEDİR.

ҚАЗАҚСТАН МЕН ДҮНИЕЖҮЗІЛІК БАНК АРАСЫНДА ҚОЛ ҚОЙЫЛҒАН НЕСИЕЛІК КЕЛІСІМ ҚАЗАҚСТАН ҮКІМЕТТІҢ ДАМУДЫ ЫНТАЛАНДЫРАТЫН ЭКОНОМИКА САЯСАТЫНА АЙТАРЛЫҚТАЙ ҚОЛДАУ КӨРСЕТЕДІ ДЕП КҮТІЛУДЕ.

налған саясат Бес институттық реформа аясында жүзеге асырылған «100 нақты қадам: Баршаға бірдей осы заманғы мемлекет» бағдарламасы шеңберінде көрсетілді. Бес институттық реформа (i) мемлекеттік басқару жүйесін жетілдіріп, кәсіби түрде жүзеге асырылуын қамтамасыз ету, (ii) заң үстемдігін тиімді түрде іске асырылуын қамтамасыз ету, (iii) мемлекеттік секторда ашықтық пен есептілікті арттыру, (iv) экономикалық әртүрлілікті арттыру және экономикалық өсу қарқынын арттыру, (v) кәсіпкерлердің бірлесе отырып әрекет етуін ынталандыру ретінде анықталды (Азия Даму Банкі, 2016 ж.). Осыған байланысты жасалған «100 нақты қадам: Баршаға бірдей осы заманғы мемлекет» бағдарламасы инновациялық инвестицияларды арттыруға арналған шаралардың институционалдық инфрақұрылымын жақсартуға бағытталған.

Қазақстанның жеке секторын дамытып, білімге негізделген әртараптан-дырылған экономикаға айналдыруды көздейтін «Қазақстан-2050» стратегиясы инвестицияларды тарту және экономикалық дамуды ілгерілету бойынша ұсыныстарды қамтиды. «Қазақстан-2050» стратегиясы аясында экономикалық даму және инновацияға қатысты үш негізгі мақсат алға қойылған: (i) «100 нақты қадам: Баршаға бірдей осы заманғы мемлекет» бағдарламасы арқылы институттарды нығайту және институттандыру үдерісін жетілдіру, (ii) Инфрақұрылымдық дамудың «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыру арқылы физикалық инфрақұрылымды жетілдіру және (iii) адам капиталының сапасын жақсарту.³

Жоғарыда аталған барлық институционалдық қызметтердің және

³ The Ministry of Investment and Development of the Republic of Kazakhstan (2016); Investor's Guide, <http://invest.gov.kz/uploads/files/2016/01/26/investors-guide-2016.pdf>

³ The Ministry of Investment and Development of the Republic of Kazakhstan (2016); Investor's Guide, <http://invest.gov.kz/uploads/files/2016/01/26/investors-guide-2016.pdf>

yatırımların bu alanlarda domino etkisi oluştu-racak şekilde hızlı bir gelişme sürecini tetikleme potansiyeli olmasıdır.

Kazakistan Hükümeti'nin devlet programları yoluyla yenilikçi yatırımları teşvik etmesinin yanı sıra uluslararası kurumlar aracılığıyla da bu alanda yeni somut adımlar attığı görülmektedir. Nitekim, Haziran 2015'te Dünya Bankası ile Kazakistan Hükümeti arasında imzalanan 88 milyon dolar tutarındaki kredi anlaşması, özellikle ülkedeki verimli yenilikçi yatırımların hızlandırılmasını hedef almıştır. Beş yıllık bir proje olarak planlanan bu kredi anlaşmasının Kazakistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından uygulanacağı ifade edilmektedir. Projenin başlıca hedefi, özellikle ülkede araştırma alanlarında ve ticari alanda teknoloji kullanımının (teknolojinin ticarileşmesinin) yaygınlaştırılması ve yüksek kaliteli teknolojinin bu alanlarda etkin şekilde kullanılmasının sağlanması olarak belirlenmiştir.

Kazakistan Maliye Bakanı Bakıt Sultanov ile Dünya Bankası'nın Kazakistan Ülke Direktörü Ludmilla Butenko arasında 8 Haziran 2015 tarihinde imzalanan kredi anlaşmasının öngördüğü proje, Dünya Bankası ve Kazakistan Hükümeti arasında Mayıs 2014'den bu yana imzalanan İşbirliği Çerçeve Anlaşması'nın ilk aşaması olarak görülmektedir.⁴ Yenilikçi yatırımların ülke eko-

memлекеттік бағдарламалардың Қазақстан экономикасын жетілдіруі мен әсіресе инновациялық инвестицияларды дамыту арқылы елдің экономикалық өсу және даму қарқынын арттыруы көзделген. Себебі Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы және Қазақстан Үкіметінің «100 нақты қадам: Баршаға бірдей осы заманғы мемлекет» бағдарламасы «Қазақстан-2050» стратегиясының басымдықтарына сәйкес жүзеге асырылу-да. Осы бағдарламалардың арасында инновациялық инвестицияларға ерекше көңіл бөлінуінің басты себебі елдің дамып жатқан индустриялық инвестициялары мен еңбек күшін ескере отырып, инновациялық инвестициялардың осы салаларда дойбы әсерін қалыптастыратындай жылдам даму үдерісін ынталандыру әлеуетінің болуы.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің мемлекеттік бағдарламалар арқылы инновациялық инвестицияларды ынталандыруымен қатар халықаралық ұйымдар арқылы да осы салада жаңа нақты қадамдар жасағанын көруге болады. Расында, 2015 жылдың маусымында Дүниежүзілік Банк пен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасындағы 88 млн. доллар көлеміндегі несиелік келісім аясында әсіресе елдегі тиімді инновациялық инвестицияларды жеделдету мақсаты қойылған. Бес жылдық жоба болып жоспарланған осы несиелік келісім Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі тарапынан жүзеге асырылатын болады. Жобаның негізгі мақсаты әсіресе елде зерттеу салаларында және сауда саласында технологиялардың пайдаланылуын (технологиялардың коммерциялануын) кең ауқымда тарату және жоғары сапалы технологиялардың осы салаларда тиімді түрде пайдаланылуын қамтамасыз ету болып табылады.

2015 жылдың 8 маусымында Қазақстан Республикасы Қаржы министрі Бақыт Сұлтанов пен Дүниежүзілік Банктің Қазақстандағы тұрақты өкілі Людмила Бутенко арасында қол қойылған несие келісімінің көзделген жобасы Дүниежүзілік Банк пен Қазақстан Республикасы Үкіметі арасында 2014 жылдың мамыр айынан бастап қол қойылған Ынтымақтастық туралы негіздемелік келісімінің

⁴ World Bank (2015); <http://www.worldbank.org/en/news/>

www.sms-forexinvest.com

nomisi üzerindeki çarpan etkisi dikkate alındığında, teknolojinin ticarileşmesiyle ilgili projelerin arttırılması ve benzer projelerin hem Dünya Bankası hem de başka uluslararası kuruluşlarla ortak bir şekilde yürütülmesi, Kazakistan ekonomisinde sanayileşme alanında yenilikçi yatırımların geliştirilmesini sağlayacak ve buna bağlı olarak ülkede kurumsal reformların uygulanmasını hızlandıracaktır.

Ayrıca Kazakistan Hükümeti ile Dünya Bankası arasında imzalanan kredi anlaşmasının öngördüğü projenin, ülkenin ekonomik büyümesini ve kalkınma hızının geliştirilmesine yönelik temel alanların geliştirilmesine (yenilik kapasitesinin arttırılmasına, bilimsel araştırma enstitülerinin kalitesinin yükseltilmesine, araştırma ve geliştirme harcamaları yapan kurumların sayısının arttırılmasına ve araştırma ve kalkınma alanlarında üniversite-sanayi işbirliğinin arttırılmasına) ciddi katkılarda bulunacağı belirtilmelidir. Diğer yandan bu proje, Kazakistan ekonomisinde özellikle özel kesimin faaliyetlerinin iyileştirilmesi ve teşvik edilmesi yoluyla büyüyen sektörlerin daha rekabetçi hale getirilmesi için imkan sağlayacaktır. Bu yolla daha rekabetçi şartlarda çalışan firmaların daha verimli faaliyet göstermesi planlanmaktadır.⁵

press-release/2015/06/09/kazakhstan-signed-loan-agreement-on-fostering-productive-innovations-project

⁵ The Government of the Republic of Kazakhstan (2016); <http://www.government.kz/en/novosti/30259-ibrd-to-allocate-88-million-dollars-to-kazakhstan-on-productive-innovation-projects.html>

алғашқы қадамы ретінде қарастырылады.⁴ Инновациялық инвестициялардың ел экономикасына мультипликативті әсерін ескере отырып, технологияның коммерциялануына байланысты жобалардың арттырылуы және соған ұқсас жобалардың Дүниежүзілік Банк пен басқа да халықаралық ұйымдармен ортақ жолмен жүзеге асырылуы Қазақстан экономикасындағы индустрияландыру саласында инновациялық инвестициялардың дамуын қамтамасыз етеді және тиісінше елде институционалдық реформалардың іске асырылуын жеделдетеді.

Сонымен қатар, Қазақстан Үкіметі мен Дүниежүзілік Банк арасында қол қойылған несиелік келісім көздеген жобаның елдің экономикалық өсу және даму қарқынының жақсаруы үшін негізгі салалардың дамуына (инновациялық әлеуетінің арттырылуына, ғылыми-зерттеу институттары сапасының жақсартылуына, ғылыми-зерттеу және дамытуға қаржы жұмсайтын мекемелер көлемінің ұлғаюына және ғылыми-зерттеу мен дамыту салаларындағы университет пен индустрия ынтымақтастығының арттырылуына) елеулі үлес қосатынын айта кету керек. Екінші жағынан, бұл жоба Қазақстан экономикасында әсіресе жеке меншік сектор қызметін

⁴ World Bank (2015); <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/06/09/kazakhstan-signed-loan-agreement-on-fostering-productive-innovations-project>

Bunun ötesinde, Kazakistan Hükümeti ile Dünya Bankası arasında imzalanan 88 milyon dolar tutarındaki kredi anlaşmasının, ülkede yüksek kaliteli araştırma faaliyetlerinde bulunan bilimsel faaliyet gruplarının teknolojinin ticarileşmesi yoluyla daha etkin faaliyet göstermelerine yardımcı olması beklenmektedir. Bu çerçevede, bilimsel faaliyet gösteren gruplara, Kazak araştırma enstitülerine ve laboratuvarlarına, sosyal alanların yanı sıra tarım, doğal kaynak işleme sanayi, imalat sanayi ve yenilikçi yatırımların yapılabileceği diğer alanlara kredi kapsamında verilecek rekabetçi finansal yardımlar, kısa vadede üretkenliği arttıracak, orta ve uzun vadede ise ekonomik büyüme ve kalkınma hızının artmasını önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

Toplam maliyeti 110 milyon dolar olan projenin 88 milyon doları Dünya Bankası tarafından kredi olarak verilirken, 22 milyon dolarlık kısmı Kazakistan Hükümeti'nden birlikte finansman yöntemiyle elde edilecektir. Kazakistan'ın daha rekabetçi ve çeşitlendirilmiş mal ve hizmet üreten bir ekonomik yapıya kavuşmasında yenilikçi yatırımların önemi açıkça görülmektedir. Bu noktada, özellikle özel sektörün potansiyelinin ortaya çıkmasında ve ekonomik kalkınmanın bu rekabetçi ortamda sağlanmasında yenilikçi yatırımlar anahtar bir role sahiptir. Bu nedenle, Kazakistan ile Dünya Bankası arasında imzalanan kredi anlaşmasının, Kazakistan ekonomisinin reel dinamiklerini harekete geçirmesi ve bu yolla hükümetin uyguladığı büyümeyi teşvik edici ekonomi politikalarına önemli ölçüde destek vermesi beklenmektedir.

References / Әдебиеттер тізімі

1. The Ministry of Investment and Development of the Republic of Kazakhstan (2015); *The State Program of Industrial Innovative Development of Kazakhstan for 2015-2019*, <http://invest.gov.kz/uploads/files/2015/12/03/state-program-of-industrial-innovative-development-of-kazakhstan-for-2015-2019.pdf>
2. Asian Development Bank (2016); *Country Partnership Strategy: Kazakhstan 2012-2016*, <http://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/cps-kaz-2012-2016-ssa-02.pdf>
3. The Ministry of Investment and Development of the Republic of Kazakhstan (2016); *Investor's Guide*, <http://invest.gov.kz/uploads/files/2016/01/26/investors-guide-2016.pdf>
4. World Bank (2015); <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/06/09/kazakhstan-signed-loan-agreement-on-fostering-productive-innovations-project>
5. The Government of the Republic of Kazakhstan (2016); <http://www.government.kz/en/novosti/30259-ibrd-to-allocate-88-million-dollars-to-kazakhstan-on-productive-innovation-projects.html>
6. The President of the Republic of Kazakhstan (2015); *State of the Nation Address, Kazakhstan in A New Global Reality: Growth, Reforms, Development*, <http://www.akorda.kz/en/addresses/state-of-the-nation-address-by-president-of-kazakhstan-nursultan-nazarbayev-november-30-2015>

дамыту және ынталандыру арқылы өсіп келе жатқан секторлардың неғұрлым бәсекеге қабілетті болуына мүмкіндік береді. Осылайша, бәсекелес шарттарда жұмыс істейтін компаниялардың неғұрлым тиімді қызмет көрсетуі жоспарлануда.⁵

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Дүниежүзілік Банк арасында қол қойылған 88 млн. доллар көлеміндегі несиелік келісім елде жоғары сапалы ғылыми-зерттеу қызметтерімен айналысатын ғылыми топтардың технологияның коммерциялануы арқылы неғұрлым тиімді қызмет көрсетуіне септігін тигізеді деп күтілуде. Осы тұрғыда, ғылыми қызмет атқаратын топтарға, қазақ ғылыми-зерттеу институттары мен лабораторияларына, әлеуметтік салаларға, сондай-ақ ауылшаруашылық, табиғи ресурстарды өңдеу өнеркәсібі, өндіріс және инновациялық инвестициялар жасауға болатын басқа салаларға несие тұрғысында көрсетілетін бәсекеге қабілетті қаржылық жәрдемдер қысқа мерзімде өнімділікті арттырып, орта және ұзақ мерзімде экономикалық өсу және даму қарқынын арттыруға айтарлықтай үлес қосатын болады.

Жалпы құны 110 млн. долларлық жобаның 88 млн. доллары Дүниежүзілік Банк тарапынан несие ретінде берілсе, 22 млн. долларлық бөлігі Қазақстан Республикасы Үкіметі тарапынан қаржыландырылатын болады. Қазақстанның неғұрлым бәсекеге қабілетті және көп салалы тауар және қызмет өндіретін экономикалық құрылымға жетуінде инновациялық инвестициялардың маңыздылығы айқын. Бұл ретте, әсіресе жеке сектордың әлеуетінің пайда болуында және экономикалық дамудың бәсекелестік ортада қамтамасыз етілуінде инновациялық инвестициялар маңызды рөл атқаруда. Сондықтан, Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Дүниежүзілік Банк арасында қол қойылған несиелік келісім Қазақстан экономикасының нақты динамикасын қарқынды, осылайша үкіметтің дамуы ынталандыратын экономика саясатына айтарлықтай қолдау көрсетеді деп күтілуде.

⁵ The Government of the Republic of Kazakhstan (2016); <http://www.government.kz/en/novosti/30259-ibrd-to-allocate-88-million-dollars-to-kazakhstan-on-productive-innovation-projects.html>

THE EURASIA PROJECT: A NEW CHALLENGE FOR KAZAKHSTAN'S ENERGY INDUSTRY

LIDIYA PARKHOMCHIK

ПРОЕКТ ЕВРАЗИЯ –
НОВЫЙ ВЫЗОВ ДЛЯ
ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ
КАЗАХСТАНА

It is well known that over 90% of revenues, which go to the National Fund (NF) of Kazakhstan, originate from exports of energy resources. Taking into account the fact that these funds are allocated for both increasing economic development and financing budget deficits, there is a strong need for keeping Kazakhstan's energy sector as one of the most stable operating industrial complexes in the country. To date high expectations on increasing Kazakh oil and gas production lies with the launch of the Kashagan oil field project, so as with the implementation of the Tengiz oil field and Karachaganak gas field expansion projects. However, without further geological exploration and reserves increment, it would be problematic for Kazakhstan to maintain a sustained high level of hydrocarbon production.

Currently, Kazakhstan's recoverable hydrocarbon reserves amounted to 4.8 billion tons of crude oil, 1.6 trillion cubic meters of non-as-

Хорошо известно, что более 90% доходов, которые поступают в Национальный фонд (НФ) Казахстана, обеспечиваются за счет экспорта энергоресурсов. Принимая во внимание тот факт, что данные средства выделяются как на экономическое развитие страны, так и на покрытие дефицита бюджета, существует острая необходимость в том, чтобы энергетический сектор Казахстана продолжал оставаться одним из наиболее стабильно и динамично развивающихся промышленных комплексов страны. На сегодняшний момент, ожидается, что увеличение объемов добычи казахстанской нефти и газа произойдет благодаря запуску нефтяного месторождения Кашаган, а также реализации проектов по расширению производства углеводородов на месторождениях Тенгиз и Карачаганак. Однако, поддерживать устойчиво высокий уровень добычи углеводородов без проведения дополнительных работ по геологической разведке, которая позволит обеспечить прирост извлекаемых запасов, для Казахстана будет весьма затруднительно.

www.imageinforesist.org

sociated gas in gas cap, 1.4 trillion cubic meters of associated gas and 441 million tons of gas condensate.¹ The majority of Kazakhstan's natural resources is concentrated in the western part of the country, namely, in the Atyrau (72%) and Mangistau regions (12%). For instance, the offshore Kashagan and the onshore Tengiz oil fields' recoverable reserves reach 45% and 24% of total recoverable reserves of the country respectively. Moreover, Kazakhstan's prospective reserves of oil amounted to over 18 billion tons including 10 billion tons of oil potentially located in the Kazakh sector of the Caspian Sea and about 11 trillion cubic meters of non-associated and associated gas concentrated in western regions of the country.²

According to the Committee of Geology and Subsoil Use of the Ministry of Investment and Development of Kazakhstan, as a result of geological exploration conducted in 2000-2014, the volume of recoverable reserves increment reached 2.1 billion tons of crude oil, 271.1 billion cubic meters of natural gas and 111.5 million tons of gas condensate. However, the most significant reserves increment was achieved through the discovery of the Kashagan oil field, hydrocarbon resources of

В настоящее время извлекаемые запасы углеводородов в Казахстане составляют порядка 4,8 млрд. тонн нефти, 1,6 трлн. кубических метров свободного газа и газовой шапки, 1,4 трлн. кубических метров растворенного газа и 441 млн. тонн газового конденсата¹. Большинство природных ресурсов Казахстана сосредоточено в западной части страны, а именно, в Атырауской (72%) и Мангистауской областях (12%). К примеру, извлекаемые запасы таких нефтяных месторождений как оффшорный Кашаган и оншорный Тенгиз достигают 45% и 24% соответственно от общего объема извлекаемых запасов страны. Помимо того, потенциальные запасы Казахстана составляют более 18 млрд. тонн нефти, в том числе 10 млрд. тонн нефти, предположительно расположенных в казахстанском секторе Каспийского моря, и порядка 11 трлн. кубических метров свободного и растворенного газа, сосредоточенных преимущественно в западных регионах страны².

По данным Комитета геологии и недропользования Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан, в результате геолого-разведочных работ, проведенных в 2000-2014 гг., прирост извлекаемых запасов достиг 2,1 млрд. тонн нефти, 271,1 млрд. кубометров природного газа и 111,5 млн. тонн газового конденсата. Наиболее ощутимый прирост запасов связан с открытием нефтяного месторождения Кашаган, углеводородные ресурсы которого в два раза увеличили нефтяной потенциал страны. Однако, за последние несколько лет темпы прироста запасов нефти были невысоки, а именно, 13,7 млн. тонн в 2012 г., 90,1 млн. тонн в 2013 г. и 118 млн. тонн в 2014 г. Что касается прироста запасов природного газа, то он составил 1,6 млрд. кубических метров в 2012 г., 24,5 млрд. кубических метров в 2013 г. и 126,3 млрд. кубических метров в 2014 г.³.

¹ Committee of Geology and Subsoil Use of the Ministry of Investment and Development of Kazakhstan. (2015). Energy Resources of Kazakhstan. Retrieved from chrome-extension://oemmnclbldboiebfnladdacbfmadadm/http://geology.gov.kz/images/stories/IPDO/KAZAKHSTAN_2015_engl.pdf

² Dzhantureyeva, E. (2015). Energy Resources of Kazakhstan: Reserves, Production and Investment. Kazakhstan(5), 86-90.

¹ Комитет геологии и недропользования Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. (2015). Энергетические ресурсы Казахстана. geology.gov.kz/images/stories/IPDO/KAZAKHSTAN_2015_engl.pdf

² Джантуреева, Е. (2015). Энергетические ресурсы Казахстана: запасы, добыча, инвестиции. Казахстан (5), С. 86-90.

³ Комитет геологии и недропользования Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. (2015). Энергетические ресурсы Казахстана. geology.gov.kz/images/stories/IPDO/KAZAKHSTAN_2015_engl.pdf

which doubled the total oil potential of the country. For instance, over the last few years the rate of oil reserves increment was estimated at 13.7 million tons, 90.1 million tons and 118 million tons in 2012, 2013 and 2014 respectively. With regard to the natural gas reserves increment, the volumes were increased by 1.6 billion cubic meters, 24.5 billion cubic meters and 126.3 billion cubic meters in 2012, 2013 and 2014 respectively.³

Kazakhstan's state-owned company KazMunaiGaz made the most recent discovery of oil reserves at the St. Nurzhanov field. According to preliminary assessment, the recoverable hydrocarbon reserves of the St. Nurzhanov field are estimated at 3.9 million tons of oil⁴. Therefore, it can be clearly seen that there is some oil and gas reserves increment in Kazakhstan; however, the increment rate is not sufficient to meet the oil and gas production growth. Actually, the Kazakh authorities expect that after a few years of hydrocarbon production decrease (Fig. 1 and Fig. 2) caused by the sharp price drop of crude oil the country will be able to resume the liquids production growth. Under these circumstances, it is important not to lose momentum and to continue investing in the energy resource exploration.

It should be noted that within the framework of the Program for the Development of Mineral Resources Sector for 2010-2014, Kazakhstan allocated over 3.7 billion tenge to geological exploration including 1.7

СУЩЕСТВУЕТ ОСТРАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ В ТОМ, ЧТОБЫ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ СЕКТОР КАЗАХСТАНА ПРОДОЛЖАЛ ОСТАВАТЬСЯ ОДНИМ ИЗ НАИБОЛЕЕ СТАБИЛЬНО И ДИНАМИЧНО РАЗВИВАЮЩИХСЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ КОМПЛЕКСОВ СТРАНЫ.

THERE IS A STRONG NEED FOR KEEPING KAZAKHSTAN'S ENERGY SECTOR AS ONE OF THE MOST STABLE OPERATING INDUSTRIAL COMPLEXES IN THE COUNTRY.

Наиболее недавно открытые нефтяные запасы были обнаружены казахстанской национальной компанией КазМунайГаз на месторождении С.Нуржанов. По предварительным оценкам, извлекаемые запасы углеводородов месторождения С.Нуржанов оцениваются в 3,9 млн. тонн нефти⁴. Таким образом, вполне отчетливо прослеживается некоторый прирост запасов нефти и газа в Казахстане, однако, темп их прироста остаются недостаточными для того, чтобы обеспечить существенный рост добычи углеводородов. Нужно отметить, что казахстанские власти рассчитывают, что после нескольких лет снижения уровня добычи углеводородов (Рис. 1 и Рис. 2), вызванного резким падением цен на сырую нефть, страна сможет возобновить рост добычи углеводородного сырья. В данных условиях важно не сбавить набранных оборотов и продолжить инвестировать в геологоразведку энергоресурсов.

Следует отметить, что в рамках Программы по развитию нефтегазового сектора на 2010-2014 гг., Казахстан выделил более 3,7 млрд. тенге на геологоразведку, в том числе 1,7 млрд. тенге на проведение поисковых работ в Западно-Казахстанской области и 1,6 млрд. тенге на гравимагниторазведку казахстанского сектора Каспийского моря⁵. Для того, чтобы стимулировать процесс восполнения минерально-сырьевой базы, официальная Астана разработала и запустила Программу геологоразведочных работ на 2015-2019 гг. В 2015 г. на проведение геологоразведочных работ в рамках Программы было выделено более 11 млрд. тенге. Общий же бюджет Программы составляет 120 млрд. тенге, в том числе

³ Committee of Geology and Subsoil Use of the Ministry of Investment and Development of Kazakhstan. (2015). Energy Resources of Kazakhstan. Retrieved from chrome-extension://oemmnclbld-boiebfnladdacbfmadadm/http://geology.gov.kz/images/stories/IPDO/KAZAKHSTAN_2015_engl.pdf

⁴ Trotsenko, P. (2016). Geologists of KazMunaiGas Found Oil at Three Developed Areas. Retrieved from <https://vlast.kz/novosti/15835-geologi-kazmunajgaza-obnaruzili-neft-na-treh-ucastkah.html>

⁴ Троценко, Р. (2016 г.). Геологи КазМунайГаза обнаружили нефть в трех разрабатываемых районах. <https://vlast.kz/novosti/15835-geologi-kazmunajgaza-obnaruzili-neft-na-treh-ucastkah.html>

⁵ Джантуреева, Е. (2015). Энергетические ресурсы Казахстана: запасы, добыча, инвестиции. Казахстан (5), С. 86-90.

billion tenge for exploring the Western Kazakhstan region and 1.6 billion for holding gravity-magnetic survey of Kazakhstan's sector of the Caspian Sea⁵. In order to stimulate the process of reserves replacement, Astana has launched the Geological Exploration Program for 2015-2019. In 2015, over 11 billion tenge were provided for geological exploration under the Program. Total budget of the Program is estimated at 120 billion tenge, including 14.5 billion tenge allocated for hydrocarbon exploration.

It is obvious that the Kazakh government has not enough financial resources to cover all exploration and development costs. Therefore, further geological exploration of oil and gas in the country still depends on extra budgetary resources. According to Kazakhstan's high-ranking officials, over 900 billion tenge collected with the participation of national companies, foreign oil and gas producers and investors would be allocated to liquids exploration. Nowadays, it already confirmed that MangistauMunaiGas and KazMunayGas will allocate their own funds for conducting geological prospecting work in the Mangistau,

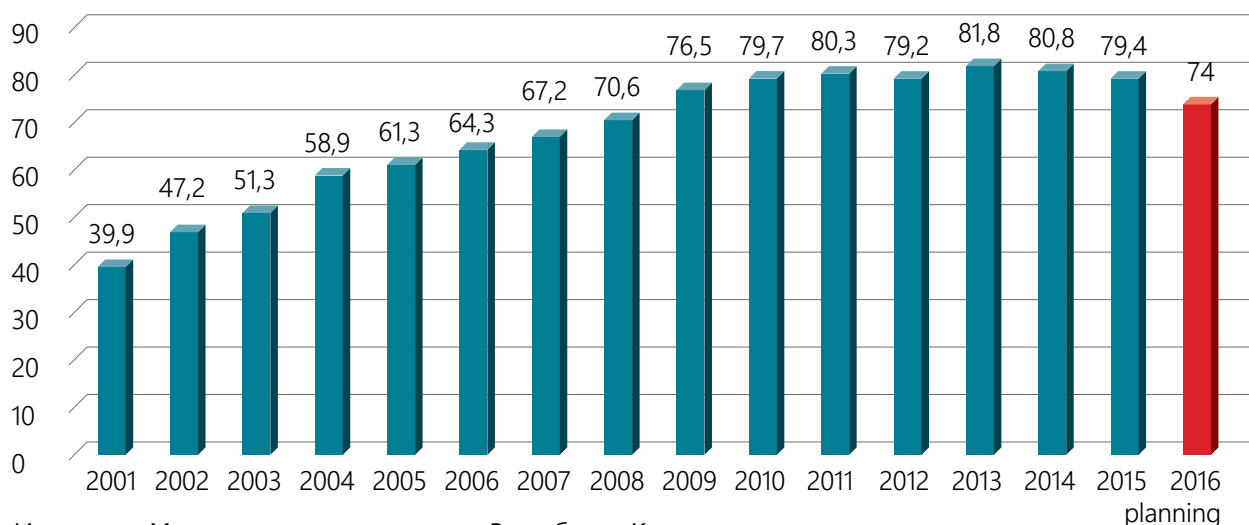
14,5 млрд. тенге, выделенных на разведку углеводородов.

Очевидно, что правительство Казахстана не имеет достаточных финансовых ресурсов для того, чтобы самостоятельно покрыть все расходы необходимые для проведения геологоразведки и последующей разработки месторождений. Таким образом, дальнейшая геологическая разведка нефтегазовых месторождений страны по-прежнему зависит от внебюджетного финансирования. По словам высокопоставленных официальных лиц Казахстана, ожидается, что более 900 млрд. тенге будет собрано и направлено на проведение геологоразведочных работ при непосредственном участии национальных компаний, иностранных нефтегазовых производителей и зарубежных инвесторов. Так, к примеру, уже обнародована информация о том, что МангистауМунайГаз и КазМунайГаз выделяют собственные средства для проведения геологоразведочных работ в Мангистауской, Западно-Казахстанской, Актюбинской, Кызылординской и Жамбылской областях. Кроме того, ПетроКазахстан, Оркен Петролеум и КазМунайГаз уже приступили к бурению разведочных скважин на потенциально нефтегазоносных месторождениях Карагандинской и Кызылординской областей. Помимо этого, правительство Казахстана объявило о намерении учредить Международный

⁵ Dzhantureyeva, E. (2015). Energy Resources of Kazakhstan: Reserves, Production and Investment. Kazakhstan(5), 86-90.

Рисунок 1. Добыча нефти в Казахстане (млн т)

Figure 1. Oil production in Kazakhstan (million tons)

Источник: Министерство энергетики Республики Казахстан

Source: The Ministry of Energy of Kazakhstan

West Kazakhstan, Aktobe, Kyzylorda and Zhambyl regions. Moreover, PetroKazakhstan, Orken Petroleum and NC KazMunayGas have already initiated the drilling of exploration wells at the potential oil and gas-bearing fields in the Karaganda and Kyzylorda regions. Furthermore, Kazakhstan's government announced its intentions to establish international consortium comprising at least 5 energy-producing companies, which would focus on exploration and development of the Pre-Caspian Depression under the Eurasia Project.

The KazEnergy Association and the Ministry of Energy of Kazakhstan presented the Eurasia Project in November 2013. During the XI Forum of Interregional Cooperation between Russia and Kazakhstan held on September 29-30, 2014, the Presidents of Russia and Kazakhstan, Vladimir Putin and Nursultan Nazarbayev, approved the Project. Later, the Eurasia Project was officially included in the "National Plan – 100 Concrete Steps on Implementation of Five Institutional Reforms" proposed by the Head of Kazakhstan as Step 75.

В РЕЗУЛЬТАТЕ ГЕОЛОГО-РАЗВЕДОЧНЫХ РАБОТ, ПРОВЕДЕННЫХ В 2000-2014 ГГ., ПРИРОСТ ИЗВЛЕКАЕМЫХ ЗАПАСОВ ДОСТИГ 2,1 МЛРД. ТОНН НЕФТИ, 271,1 МЛРД. КУБОМЕТРОВ ПРИРОДНОГО ГАЗА И 111,5 МЛН. ТОНН ГАЗОВОГО КОНДЕНСАТА.

AS A RESULT OF GEOLOGICAL EXPLORATION CONDUCTED IN 2000-2014, THE VOLUME OF RECOVERABLE RESERVES INCREMENT REACHED 2.1 BILLION TONS OF CRUDE OIL, 271.1 BILLION CUBIC METERS OF NATURAL GAS AND 111.5 MILLION TONS OF GAS CONDENSATE.

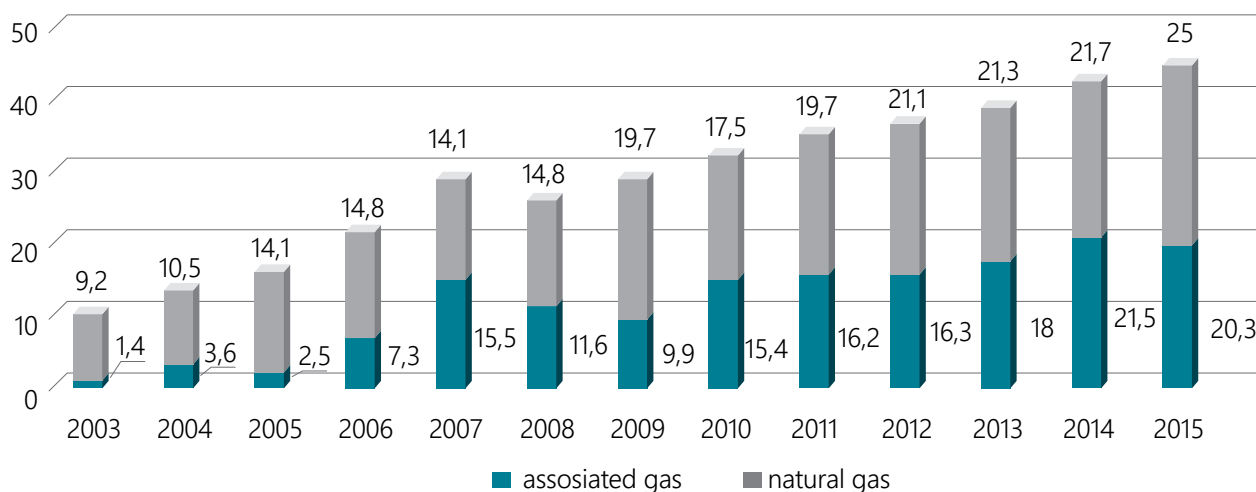
консорциум, включающий по меньшей мере 5 энергодобывающих компаний, которые сосредоточат свои усилия на геологоразведке и последующей разработке Прикаспийской впадины в рамках так называемого проекта Евразия.

Проект Евразия был анонсирован Ассоциацией KazEnergy и Министерством энергетики Казахстана в ноябре 2013 г. В ходе XI Форума межрегионального сотрудничества России и Казахстана, прошедшего 29-30 сентября 2014 г. в Атырау, Президенты России и Казахстана Владимир Путин и Нурсултан Назарбаев одобрили реализацию данного проекта. Позже проект Евразия была официально включена в предложенный главой Казахстана «План нации – 100 конкретных шагов по реализации пяти институциональных реформ», в качестве шага № 75.

По оценке геологов, шесть или семь подсолевых структур с извлекаемыми запасами более 200 млн. тонн нефти могут быть найдены в центральной части Прикаспийской впадины, расположенной как на территории Казахстана (70%), так и России (30%). Как показано на Рис. 3, При-

Рисунок 2. Объемы добычи газа в Казахстане (млрд. кубических метров)

Figure 2. Gas production in Kazakhstan (billion cubic meters)

Источник: Министерство энергетики Республики Казахстан

Source: The Ministry of Energy of Kazakhstan

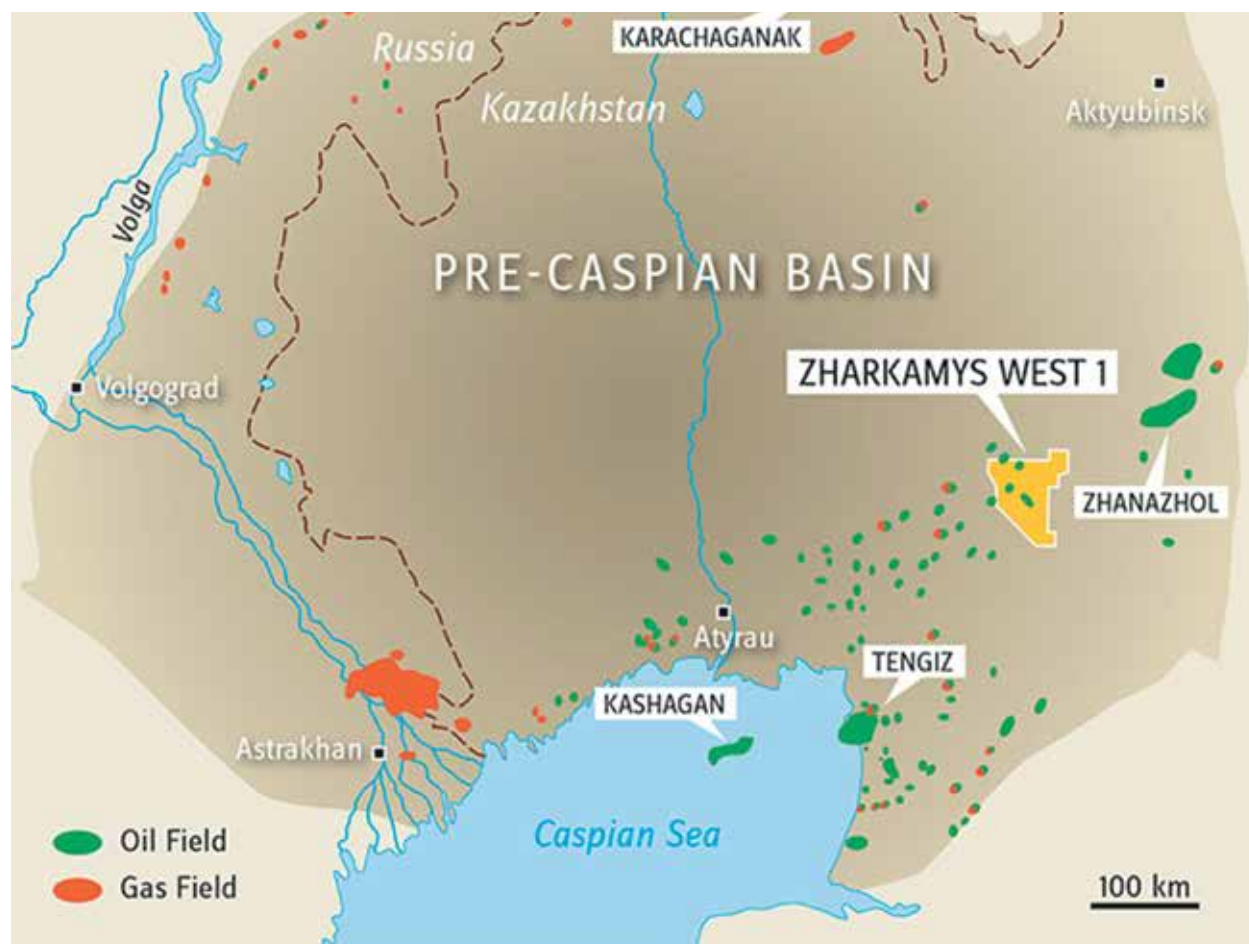
According to the geologist's assessment, six or seven sub-salt structures with recoverable reserves amounted to more than 200 million tons of oil can be found in the central part of the Pre-Caspian Depression located on the territories of both Kazakhstan (70%) and Russia (30%). As shown in Figure 3, the Pre-Caspian basin with an average area of more than 500,000 square kilometers is one of the largest depressions in the world, which could hold significant hydrocarbon reserves. Actually, about one-tenth of the initially recoverable hydrocarbons in the Soviet Union was discovered in the Pre-Caspian basin. More 30 fields of hydrocarbons including giant the Kashagan and Tengiz oil fields and Karacha-

каспийский бассейн, средняя площадь которого составляет более 500,000 кв. км, является одной из крупнейших впадин в мире и может содержать значительные запасы углеводородов. Нужно отметить, что порядка одной десятой всех извлекаемых запасов углеводородов в Советском Союзе была обнаружена в бассейне Прикаспия. Более 30 месторождений углеводородов, в том числе гигантские нефтяные месторождения Кашаган и Тенгиз, а также крупные газовые месторождения Карачаганак и Астраханское были обнаружены в подсолевых комплексах Прикаспийской впадины⁶.

⁶ Лисовский, Н. & Печюха, Ю. (1990). Советское месторождение Тенгиз: гигантские запасы нефти и газа

Рисунок 3. Прикаспийский бассейн

Figure 3. The Pre-Caspian basin

Источник: <http://condorpetroleum.com/images/L-pre-caspian-basin.jpg>

Source: <http://condorpetroleum.com/images/L-pre-caspian-basin.jpg>

ganak and Astrakhan gas fields were discovered in the subsalt complex of the Pre-Caspian Depression⁶.

It is important to highlight that during the Soviet era the exploration at the Pre-Caspian basin was conducted at relatively shallow depths. Actually, in the middle of the last century, the oil and gas resources could be found at depths of 1-2 kilometers, then at 1.5-2.5 kilometers, and later at 3-5 kilometers. Nowadays, there is no point to explore hydrocarbon reserves at a depth of 5 kilometers since they are being depleted⁷. Therefore, conducting effective ultra-deep drilling projects in order to extract liquids at a depth exceeding 7-10 kilometers is fully justified. Consequently, within the framework of the Eurasia Project initiated by Kazakhstan, a superdeep drilling at a depth of 14-15 kilometers would be conducted.

According to the Kazakh government officials, the project implementation would include three stages: (1) gathering and evaluation of the geological data collected during the Soviet period, (2) conducting a large-scale exploration and (3) drilling a super deep well, namely, the Caspian-1, which would provide the Eurasia Project participants with information on the Pre-Caspian basin's reserve potential. The approximate cost of exploration works including all three stages are estimated at \$500 million.

Within the framework of the first

**ПРАВИТЕЛЬСТВО
КАЗАХСТАНА
ОБЪЯВИЛО О
НАМЕРЕНИИ
УЧРЕДИТЬ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ
КОНСОРЦИУМ,
ЧЛЕНЫ КОТОРОГО
СОСРЕДОТОЧАТ
СВОИ УСИЛИЯ
НА ГЕОЛОГОРАЗВЕДКЕ
И ПОСЛЕДУЮЩЕЙ
РАЗРАБОТКЕ
ПРИКАСПИЙСКОЙ
ВПАДИНЫ В РАМКАХ
ПРОЕКТА ЕВРАЗИЯ.**

**KAZAKHSTAN'S
GOVERNMENT
ANNOUNCED
ITS INTENTIONS
TO ESTABLISH
INTERNATIONAL
CONSORTIUM
COMPRISING AT
COMPANIES, WHICH
WOULD FOCUS ON
EXPLORATION AND
DEVELOPMENT OF
THE PRE-CASPIAN
DEPRESSION UNDER
THE EURASIA PROJECT.**

Важно подчеркнуть, что в советское время геологические исследования Прикаспийского бассейна проводились преимущественно на относительно небольших глубинах. Не секрет, что в середине прошлого века нефтяные и газовые запасы могли быть с относительной легкостью найдены на глубине 1-2 км, затем уже на глубине 1,5-2,5 км, а затем на 3-5 километровой глубине. В настоящее время, в силу геологической изученности и истощенности запасов, поиск углеводородов на глубине 5 км малоперспективен⁷. Таким образом, реализация проектов по сверхглубокому бурению с целью обнаружения запасов на глубине, превышающей 7-10 км, вполне оправдана. Таким образом, в рамках инициированного Казахстаном проекта Евразия, сверхглубокое бурение будет проводиться на глубине 14-15 км.

В соответствии с планом, озвученным казахстанскими властями, реализация проекта будет включать в себя три этапа: (1) сбор и оценка геологических данных, собранных в советский период, (2) проведение крупномасштабных геофизических исследований и (3) бурение суперглубокой опорно-параметрической скважины Каспий-1, которая позволит участникам проекта Евразия получить полную информацию о резервном потенциале Прикаспийского бассейна. Ориентировочная стоимость геологоразведочных работ, включая все три этапа, оценивается в 500 млн. долларов.

В рамках первого этапа реализации проекта, начавшегося в 2015 г., КазМунайГаз уже завершил системати-

⁶ Lisovsky, N., & Petzoukha, Y. (1990). Soviet Union's Tengiz Field: a Pre-Caspian Depression Giant Oil, Gas Accumulation. Oil&Gas Journal(88). Retrieved from <http://www.ogj.com/articles/print/volume-88/issue-38/in-this-issue/exploration/soviet-union39s-tengiz-field-a-pre-caspian-depression-giant-oil-gas-accumulation.html>

⁷ Makhmutov, A. (2014). Eurasia Project: Science or Business? Kazakstan(5), 50-58. Retrieved from <http://www.investkz.com/en/journals/94/784.html>

в Прикаспийской впадине. Журнал Нефть & Газ(88). <http://www.ogj.com/articles/print/volume-88/issue-38/in-this-issue/exploration/soviet-union39s-tengiz-field-a-pre-caspian-depression-giant-oil-gas-accumulation.html>

⁷ Махмұтов, А. (2014). Проект Евразия: наука или бизнес? Қазақстан (5), С. 50-58. <http://www.investkz.com/en/journals/94/784.html>

www.dic.academic.ru

stage of the Project's implementation started in 2015, Kazakh KazMunaiGas has already systematized and analyzed available geological and geophysical data. Moreover, Astana and Moscow inked a Memorandum of Understanding between the Ministry of Investments and Development of Kazakhstan and the Federal Subsoil Resources Management Agency of Russia on geological and geophysical data exchange. Moreover, the Special Interdepartmental Commission was established in order to prepare the implementation phase of the Project and hold negotiations with the potential Project's participants.

Actually, on April 4, 2016, a meeting of the Special Commission was held under the chairmanship of the Minister of Energy of Kazakhstan, Kanat

**РЯД СПЕЦИАЛИСТОВ
УТВЕРЖДАЕТ, ЧТО
ПРОЕКТ ЕВРАЗИЯ
НОСИТ ЧИСТО
НАУЧНЫЙ ХАРАКТЕР
И ДОВОЛЬНО ТРУДНО
ОПРЕДЕЛИТЬ ЕГО
ПРАКТИЧЕСКУЮ
ЗНАЧИМОСТЬ.**

**SOME GEOLOGIST
ARGUE THAT THE
EURASIA PROJECT HAS
PURELY SCIENTIFIC
NATURE AND IT
IS RATHER HARD
TO IDENTIFY ITS
PRACTICAL BENEFITS.**

зацию и анализ имеющихся геологических и геофизических данных. Помимо этого, Астана и Москва подписали Меморандум о взаимопонимании между Министерством по инвестициям и развитию Республики Казахстан и Федеральным агентством по недропользованию Российской Федерации по геолого-геофизическому обмену данными. Наряду с этим, с целью подготовки проекта к его непосредственной реализации, а также для проведения переговоров с его потенциальными участниками была создана Специальная межведомственная комиссия.

4 апреля 2016 г. под председательством Министра энергетики Казахстана Каната Бозумбаева состоялось заседание данной Специальной межведомственной комиссии. На совещании также присутствовали Заместитель председателя Ассоциации KazEnergy Узакбай Карабалин, Председатель совета попечителей КазМунайГаза и другие представители правительственных министерств, а также международных нефтегазовых компаний, таких как Chevron, CNPC, Eni, ExxonMobil, ONGC, Shell, Total и ЛУКОЙЛ. По завершению встречи было подтверждено, что для операторов проекта Евразия будет разработан и внедрен механизм предоставления ряда налоговых льгот.

Однако, в силу того, что главная цель, которая должна быть достигнута в ходе заключительной фазы проекта, является геологическое изучение потенциала Прикаспийской впадины путем бурения сверхглубокой опорно-параметрической скважины Каспий-1 в центральном районе бассейна, проект неоднократно подвергался критике относительно его экономической целесообразности. Так, к примеру, ряд специалистов утверждает, что проект Евразия носит чисто научный характер и довольно трудно определить его практическую значимость, особенно принимая во внимание тот факт,

Bozumbayev. The Deputy Chairman of the KazEnergy Association Karabalin, the Chairman of the Board of Trustees of KazMunaiGas and other representatives of the Ministry attended the meeting. Representatives of international oil and gas companies such as Chevron, CNPC, Eni, ExxonMobil, ONGC, Shell, Total and Lukoil have also attended the meeting. It was already announced that a number of tax reliefs would be provided for the Eurasia Project's operators.

However, there is a great deal of criticism on the issue of the economic feasibility of the Project since the main objective in its final phase is to hold geological exploration of the Pre-Caspian Depression by drilling the super deep parametric well Caspian-1 just in the middle of the basin. For instance, some geologists argue that the Eurasia Project has purely scientific nature and it is rather hard to identify its practical benefits, especially taking into account the fact that potential locations of promising hydrocarbon reserves are already known at a certain degree. For instance, the Russian side expects to find the gas field that can be compared to the Karachaganak gas field at the Ozinskaya structure in the Saratov region. Moreover, the Sol-Iletsk area, which is located at the junction of the Urals and the Caspian basin, is also considered as perspective structure for liquids reserves exploration. In Kazakhstan, promising areas having high oil and gas potential are Kushum, Karabek and Sakhar.

Therefore, it is quite clear that Kazakhstan needs to develop its energy sector even further. However, it is still uneven whether the ambitious Eurasia Project provide the country with new hydrocarbon reserves. To date, the Kazakh authorities do not have sufficient funds to cover the geological exploration neither in the Kazakhstani sector of the Caspian Sea nor in the perspective the Pre-Caspian Depression. Under these circumstances, the only option for Astana, as the Eurasia Project manager, is to make sure that the international consortium that is to be established will combine companies, which would have both the necessary finance resources and technologies to conduct the exploration of deep horizons of the Pre-Caspian basin.

что потенциальные местоположения перспективных запасов углеводородов, расположенных в Прикаспийском бассейне, уже в определенной степени известны. Например, российская сторона вполне может рассчитывать обнаружить месторождение газа, которое по размерам может быть сопоставимо с Карачаганакским газовым месторождением, на структуре Озинская в Саратовской области. Кроме того, Соль-Илецкий район, расположенный на стыке Уральского прогиба и Прикаспийского бассейна, также считается перспективной структурой для геологической разведки нефтегазовых запасов. В Казахстане, к перспективными зонами, имеющими высокой нефтегазовый потенциал, можно отнести Кушум, Карабек и Сахар.

Таким образом, совершенно очевидно, что Казахстан должен направлять свои усилия на дальнейшее развитие энергетического сектора. Вместе с этим, остается неясным сможет ли амбициозный проект Евразия обеспечить стране прирост извлекаемых запасов углеводородов. На сегодняшний день казахстанские власти не обладают достаточными ресурсами для того, чтобы самостоятельно покрыть все расходы на геологоразведочные работы как в казахстанском секторе Каспийского моря, так и в перспективе в Прикаспийской впадине. В этих условиях перед Астаной, выступающей в качестве координатора проекта Евразия, встает необходимость сформировать Международный консорциум из тех компании, которые будут обладать как необходимыми финансовыми ресурсами, так и технологиями для осуществления геологоразведки глубоких горизонтов бассейна Прикаспия.

Список литературы / References

1. Комитет геологии и недропользования Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстана. (2015). Энергетические ресурсы Казахстана. chrome-extension://oemmnndcblbd/iebfnladdacbfmadadm/http://geology.gov.kz/images/stories/IPDO/KAZAKHSTAN_2015_engl.pdf
2. Джантуреева, Е. (2015). Энергетические ресурсы Казахстана: запасы, добыча, инвестиции. Казахстан (5), С. 86-90.
3. Лисовский, Н. & Пецюха, Ю. (1990). Советское месторождение Тенгиз: гигантские запасы нефти и газа в Прикаспийской впадине. Журнал Нефть & Газ. (88). <http://www.ogj.com/articles/print/volume-88/issue-38/in-this-issue/exploration/soviet-union39s-tengiz-field-a-pre-caspian-depression-giant-oil-gas-accumulation.html>
4. Махмұтов, А. (2014). Проект Евразия: наука или бизнес? Казахстан (5), С. 50-58. <http://www.investkz.com/en/journals/94/784.html>
5. Троценко, Р. (2016 г.). Геологи КазМунайГаза обнаружили нефть в трех разрабатываемых районах. <https://vlast.kz/novosti/15835-geologi-kazmunajgaza-obnaruzili-neft-na-treh-ucastkah.html>

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK

BREXIT'İN ÇİN EKONOMİSİNE OLASI ETKİLERİ

1. GİRİŞ

2. Dünya Savaşı'nın akabinde, 1960'lı yıllarda, ABD'nin küresel nominal gayri safi milli hasıladan aldığı pay %40 kadardı. Fakat 2015 yılında bu payın %24'e gerilediğini görmekteyiz. Fakat bu azalan payın, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri yerine Çin başta olmak üzere, Asya ülkelerine doğru gittiği de bilinmektedir. Bu değişimde dikkat çekilmesi gereken yönlerden biri de, bu ülkelerin küresel hasıladan aldıkları payları geleneksel sanayilere bağlı olarak değil, teknoloji üretip yeni teknoloji rantını kendilerine çekerek arttırmalarıdır. Dünya ekonomisinde yaşanan bu dönüşüm çerçevesinde; ABD, 2008 krizine rağmen, hâlâ dünya ekonomisini belirleyen küresel şirketlerin çoğuna ev sahipliği yapmaktadır. Örneğin Forbes Global-2000'in 2015 verilerine göre, ABD, 580 civarında küresel büyük şirkete ev sahipliği yaparken, Çin 232, Japonya 219, Britanya 104, BRICS ülkeleri de 341 küresel şirkete ev sahipliği yapmaktadır. Burada Avrupa merkezli

OMIRBEK HANAYI

БРЕКСИТТІҢ ҚЫТАЙ ЭКОНОМИЯСЫНА ЫҚТИМАЛ ӘСЕРЛЕРІ

1. КІРІСПЕ

II Дүниежүзілік соғыстан кейін, 1970 жылдарда әлемдік жалпы ішкі өнім құнындағы АҚШ-тың үлесі 40% мөлшерінде болатын. Бірақ 2015 жылы бұл үлестің 24%-ке дейін азайғанын көреміз. Еуроодақ (ЕО) елдеріне қарағанда, керісінше Қытай бастаған Азия елдерінің әлемдік жалпы ішкі өнім құнындағы үлесі артып келе жатқаны мәлім. Бұл арада айта кетуге тиісті бір жайт, Азия елдері өздерінің дәстүрлі өнеркәсібіне емес, қайта технология өндірісін дамытып, жаңа технологияларды өздеріне көптеп тарту арқылы әлемдік жалпы ішкі өнім құнындағы өз үлестерін арттырды. Әлемдік экономикадағы осы өзгерістер шеңберінде, 2008 жылғы дағдарысқа қарамастан, дүниежүзі экономикасын анықтайтын халықаралық ірі компаниялардың басым көбі АҚШ-тың иелігінде. Мысалы, Forbes Global-2000-нің мәліметтеріне қарағанда, АҚШ – 580 халықаралық компанияға иелік етсе, Қытай – 232, Жапония – 219, Ұлыбритания – 104 және БРИКС

технологиялық компаниялар құлдырап, Азия компаниялары алға шығуда.¹

Дүние экономиясында бу дөнүшүмүн яшанмасы, AB'nin яшадığı эконо-мик кризин гитгиде деринлешмеси, олушан малийетин дага çok Britanya'nın üzeri-не bindiğinin дүшүнүлмеси, AB'nin si-yasi bir birlik olarak uluslararası are-нада beklentilerin geride kalması, bu nedenle ABD ile hareket etmenin da-га стратегиялык olarak algılanması, Suriye krizi nedeniyle AB'nin göçmen krizine maruz kalması ve bu göçmen akınıна karşı Britanya'nın kendini korumak is-temesi, AB'nin Türkiye'ye göçmen kri-zi nedeniyle çeşitli tavizler verdiği-ни дүшүнүлмеси gibi nedenlerin de etki-siyle Büyük Britanya Avrupa Birliği'ni referandumга taşıdı.² Esasında AB'nin genişleme güdүleri ve politikaları bu sorunları doğurmuştur. Genişleme sü-recinde siyasi ve ekonomik aқlin gere-ği gibi davranıldığıны söylemek güçтүр. Bunun en güzel örneği, Türkiye'nin ye-rine Güney Kıbrıs'ın birliğe alınma örneğindeki gibi politik tercihlerin yapıl-masıdır. 2008 Kriziyle birlikte sorunlar daha fazla hissedilmeye başlandı ve AB çeşitli ачılardan ачкча ve daha yüksek sesle sorgulandı. Ekonomik gerekçeler-le hareket edilmeyip politik öncüllerle şekillenен Avrupa'da kriz ile birlikte şir-кетlerin yanı sıra ülkelerin iflaslarına da şahit olundu. Bu durum Avrupa sosyal devlet anlayışını geriletmele kalmadı, sorgulanmasına da yol ачт. Yunanistan, Kıbrıs gibi ülkeler batarken, bu ülkeler eurodan çıkarak tüm AB'yi batırmасын diye yüz milyarlarca euro verilmek zo-runda kalındı.³ Almanyа, Hollanda gibi verimli ekonomilerin yanında İspanya,

2. ДҮНЯА САВАШЫНIN AKABİNDE, 1960'LI YILLARDA, ABD'NİN KÜRESEL NOMİNAL GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILADAN ALDIĞI PAY %40 KADARDI. FAKAT 2015 YILINDA BU PAYIN %24'E GERİLEDİĞİNİ GÖRMEKTEYİZ. FAKAT BU AZALAN PAYIN, AVRUPA BİRLİĞİ (AB) ÜLKELERİ YERİNE ÇİN BAŞTA OLMAK ÜZERE, ASYA ÜLKELERİNE DOĞRU GİTTİĞİ DE BİLİNMEKTEDİR.

II ДҮНИЕЖҮЗІЛІК СОҒЫСТАН KEЙІН, 1970 ЖЫЛДАРДА ӘЛЕМДІК ЖАЛПЫ ІШКІ ӨНІМ ҚҰНЫНДАҒЫ АҚШ-ТЫҢ ҮЛЕСІ 40% МӨЛШЕРІНДЕ БОЛАТЫН. БІРАҚ 2015 ЖЫЛЫ БҰЛ ҮЛЕСТІҢ 24%-КЕ DEЙІН АЗАЙҒАНЫН КӨРЕМІЗ. ЕУРООДАҚ (ЕО) ЕЛДЕРІНЕ ҚАРАҒАНДА, КЕРІСІНШЕ ҚЫТАЙ БАСТАҒАН АЗИА ЕЛДЕРІНІҢ ӘЛЕМДІК ЖАЛПЫ ІШКІ ӨНІМ ҚҰНЫНДАҒЫ ҮЛЕСІ АРТЫП КЕЛЕ ЖАТҚАНЫ МӘЛІМ.

елдері – 341 халықаралық компани-яға иелік етуде. Мұнда да Еуропа-дағы технологиялық компаниялар құлдырап, Азия компаниялары алға шығуда.¹

Дүние экономиясындағы өзгерістер, АҚШ-тағы экономикалық дағда-рыстың күн өткен сайын тереңдеуі, Ұлыбританияның шеккен шығында-рының артуы, халықаралық аренада ЕО-ның саяси одақ ретінде үмітінің ақталмауы, осы себептерге байла-нысты АҚШ-пен селбестік жасаудың стратегиялық маңызының артуы, Су-рия соғысының салдарынан ЕО-ның босқындар мәселесіне дүп келуі жә-не Ұлыбританияның босқындар ағынынан қорғана бастауы, сон-дай-ақ ЕО-ның босқындар дағда-рысына байланысты Түркияға жол беруі қатарлы себептер Ұлыбрита-нияның референдум өткізуіне түрткі болды.² Шынын қуғанда, бұл мәсе-лелерді ЕО-ның кеңею факторы мен саясаты туғызған еді. Кеңею бары-сында ЕО-ның саяси және экономи-калық шешімдері мүлтіксіз жасал-ды деу қиын. Бұған мысал ретінде, Түркияның орынына Кипрдің ЕО құрамына қабылдануы сияқты сая-си шешімдерді атауға болады. 2008 жылғы дағдарыспен бірге мәсе-лелер тіпті де ұлғая бастады және ЕО да түрлі жақтардан қатаң сынға ұшырады. Экономикалық негіздер-ге емес, саяси алғы шарттарға ба-сымдылық берген ЕО, дағдарыспен бірге компаниялардың, тіпті мем-лекеттердің банкротқа ұшырауы-ның куәсі болды. Бұл жағдай Еу-ропадағы әлеуметтік мемлекет ұғымын төмендетіп қалмастан, ха-лықтың да оны талап етуіне жол ашты. Грекия мен Кипр сияқты ел-дердің экономикасы тұралағанда, Евроаймақтан шығып ЕО-ны құл-дыратпауы үшін, ЕО оларға жүзде-

¹ Bir dönem biterken: <http://m.milliyet.com.tr/bir-donem-biterken--ekonomi-ydetay-2267069/>

² İngiltere'nin aylık kararı Türkiye'yi nasıl etkiler?: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/fahrettin-altun/2016/06/25/ingilterenin-ayrili-karari-turki-yeyi-nasil-etkiler#>

³ Avrupa Birliği dağılma çağıна hoş geldiniz: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/oguz/2016/06/25/avrupa-birligi-dagilma-cagina-hos-geldiniz>

¹ Bir dönem biterken: <http://m.milliyet.com.tr/bir-donem-biterken--ekonomi-ydetay-2267069/>

² İngiltere'nin aylık kararı Türkiye'yi nasıl etkiler?: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/fahrettin-altun/2016/06/25/ingilterenin-ayrili-karari-turki-yeyi-nasil-etkiler#>

www.ksf-global

Portekiz, İtalya gibi ülkelerin optimum para sahası oluşturmadığı da görülmüş oldu ve dolayısıyla tek para sistemi tekrar tartışılmaya başlandı. İşte böyle bir ahval söz konusu iken 23 Haziran 2016 tarihinde, Büyük Britanya'da ülkenin AB'den çıkmasına ilişkin düzenlenen tarihi referandum sona erdi. Avrupa'nın, hatta tüm dünyanın merakla beklediği bu referandumun sonuçlarına göre seçmenlerin % 51.9'u (17,410,742) AB'den çıkmaya, % 48.1'i (16,141,241) ise AB'de kalmaya yönelik oylarını kullandılar. Referanduma 33 milyondan fazla Britanya vatandaşı katıldı ve katılım oranı % 72.2 olarak gerçekleşti.⁴ Bu oran Büyük Britanya'da 1992'deki genel seçimlerinden bu yana en yüksek katılım olarak kabul edildi.

Referandum ile birlikte, Anayasa ve daha fazla derinleşme gibi politik konularda anlaşmakta zorlanan Avrupalı ülkeler iki çetin görevle karşı karşıya kalmışlardır. İlki Britanya'nın ayrılmasını yönetmek. İkincisi de AB projesini yeniden icat etmek. Britanya'nın ayrılması Lizbon Anlaşması'nın 50. maddesine göre şekillendirilecek olup, hangi şartlarda olacağına diğer 27 üye karar vereceğinden mevcut haliyle bir belirsizlik içermektedir. Ayrılmanın ve olası işbirliklerinin türüne göre hem Britanya, hem Avrupa, hem de diğer dünya devletleri etkilenecektir. Örneğin, AB ile Britanya arasında imtiyazlı ortaklık gibi

↑

gen миллиард евро беруге мәжбүр болды.³ Германия, Голландия сияқты өнімді экономикалардың жанында, Испания, Португалия және Италия сияқты елдердің оңтайлы валюта аймағын қалыптастыра алмағаны да жарыққа шықты, осыған байланысты бірыңғай валюта жүйесі де қайтадан талқылана бастады. Осындай жағдайлар астында, 2016 жылы 23 маусымда Ұлыбританияның ЕО-дан шығатын не шықпайтынына байланысты ұйымдастырылған тарихи референдум соңғы мәресіне жетті. Еуропаны, тіпті бүкіл дүниені алаңдатқан бұл референдумның нәтижесі бойынша, дауыс берушілердің 51,9%-ы (17,410,742) ЕО-дан шығуды, 48,1%-ы (16,141,241) ЕО-да қалуды жақтап дауыс берді. Референдумға 33 миллионнан астам Ұлыбританиялық қатысып, қатысу деңгейі 72,2% болды.⁴ Бұл Ұлыбританиядағы 1992 жылғы жалпы сайлаудан бергі ең жоғары қатысу деңгейі болып саналады.

Референдуммен қатар, атазаң мен тағы басқа тереңдеген ынтымақтастық мәселелері бойынша келісуі қиындаған Еуропа елдері екі түрлі күрделі міндетке дүп келді. Біріншісі, Ұлыбританияның ЕО-дан шығуын үйлестіру. Екіншісі, ЕО жобасын қайтадан ойластыру. Ұлыбританияның ЕО-дан шығуы Лиссабон келісімінің 50-інші тармағына сай

⁴ EU Referendum results in full: <http://election.news.sky.com/referendum>

³ Avrupa Birliği dağılma çağına hoş geldiniz: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/oguz/2016/06/25/avrupa-birligi-dagilma-cagina-hos-geldiniz>

⁴ EU Referendum results in full: <http://election.news.sky.com/referendum>

yaқын bir илiшкі kurulursa, söz konusu geçiř да-
 ха yumuřак olabilir, ekonomik olarak daha az
 zarar yařанabilir. Bu řekilde ayrıلمانın ilk sıkın-
 тıları ашıldıктан sonra derinleřme meselesi çer-
 чevesinde çok halkalı bir AB yakлаřımı гünde-
 ме gelebilecektir. Böyle bir durumda Almanya
 ve Fransa'nın merkezde olduđu bir derinleř-
 me söz konusu olabilecektir ki, böyle bir yapıда
 hem Britanya'nın 3. ülke olarak statüsü илiшкiler-
 де sancılı bir dönemi getirebilir, hem de Alman-
 ya ve Fransa'nın merkezi konumundan rahat-
 sız olacak diđer ülkelerde de ayrılma fikri аğıрlık
 kazanabilir. Kısaca AB'yi gelecek bir kaç yılda
 iyi yönetilmesi gereken bir süreç beklemekte-
 dir. Zaten ortak güvenlik ve dış politika oluřtur-
 makta zorlanan AB'nin istikrarsızlaşacağı böyle
 bir süreç, dünya ekonomisinde de istikrarsızlaş-
 ма potansiyeli taşımaktadır.⁵

Ülkesinin AB'de kalmasını savunan Britanya
 Başbakanı David Cameron referandum sonrası
 istifasını açıklamak durumunda kaldı. Diđer та-
 раftan AB'de kalma yanlısı oy kullanan İřkoçya
 ve Kuzey İrlanda'da bağımsız referandum çağırı-
 лarı yapılmaya başlandı. Brexit referandumunda
 ortaya çıkan sonuçlarla beraber, İngiliz Poundu
 büyük değer kaybetti. Genelde Brexit'in ve özel-
 де poundun depresiyasyonunun Britanya'daki
 ve Avrupa'daki ekonomik etkilerinin henüz so-
 нуca ulaşmadığını ve zamanla etkilerinin daha
 belirgin hale geleceğini ifade etmek gerekme-
 ktedir. Bu çalışmada da, Brexit kararı sonrası ge-
 liřmelerin Çin üzerindeki etkileri irdelenemeye
 çalışılacaktır.

2. BREXIT'İN KURLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Brexit kararı, Britanya için negatif ekonomik çar-
 pan etkisine neden olabilir. Çünkü yatırımlar, ge-
 lecek aylarda belirsizlik ortadan kalkıncaya deyin,
 hızlı bir biçimde azalabilecektir. En nihayetinde
 düşük bir pound uzun dönemde ekonomiyi teş-
 vik edecek olsa da, gelecek yıl boyunca ya da та-
 кип eden yıllarda, Britanya ekonomisinde bir mik-
 тар türbölans yaşanabilecektir.

Haziran'da pound-dollar kuru, Mayıs'ta ulařtı-

жүзеге асатын болса да, нақты қандай шарт-
 тармен іске асатынын белгілейтін ЕО-ның
 басқа 27 мүшесінің алда қандай қарар бе-
 ретіні белгісіз. Ұлыбританияның ЕО-дан
 шығуы мен соған байланысты туындайтын
 қарым-қатынас өзгерістері әрі Ұлыбрита-
 нияға, әрі Еуропаға, тіпті әлемнің басқа ел-
 деріне де әсер етеді. Мәселен, ЕО мен Ұлы-
 британия арасында өзара ортақ жеңілдіктер
 жасалатындай жақсы бір байланыс орнаса,
 онда аталған кезеңнің ауыртпалығы жеңіл-
 деуі, экономикалық жақтан тіпті де аз зардап
 шегуі мүмкін. Осылайша бөлінудің бастапқы
 қиындықтарын жеңгеннен кейін де, көп қа-
 батты ЕО интеграциясы күн тәртібіне шыға
 бастайды. Мұндайда Германия мен Фран-
 цияны өзек еткен жағдай қалыптасады да,
 Ұлыбританияның үшінші ел ретіндегі орны
 өгейсиді, енді бір жағынан Германия мен
 Францияның рөлінің күшеюінен алаңдай-
 тын кейбір елдерде де ЕО-дан шығу туралы
 пікір артуы да мүмкін. Қорытып айтқанда,
 алдағы бірнеше жыл ЕО үшін сынаққа толы
 бір кезең болмақ. Ортақ қауіпсіздік мәселесі
 пен бірыңғай сыртқы саясат қалыптастыруы
 қиындаған ЕО-ның алдағы кезеңдегі тұрақ-
 сыздығы, дүние экономикасында да тұрақ-
 сыздық тудырады.⁵

Елдің ЕО құрамында қалуын жақтаған Ұлы-
 британия премьер-министрі Давид Камер-
 онның референдумнен кейін қызметінен
 кететінін мәлімдеуіне тура келді. Сондай-ақ,
 елдің ЕО құрамында қалуын жақтап ең көп
 дауыс берген Шотландия мен Солтүстік Ир-
 ландияда да тәуелсіздік референдумін өт-
 кізу туралы айтыла бастады. Брексит рефе-
 рендумі тудырған жағдайларға байланысты,
 ағылшын фунты да құнсызданды. Жалпы
 алғанда, Брекситтің және ағылшын фунты-
 ның құнсыздануының Ұлыбритания мен Еу-
 ропаға болған экономикалық әсерінің тіпті
 де тереңдейтінін айта кету керек. Бұл мақа-
 лада Брексит шешімінен кейінгі жағдайлар-
 дың Қытайға жасайтын әсері сөз болады.

2. БРЕКСИТТІҢ АЙЫРБАС БАҒАМЫНА ӘСЕРЛЕРІ

Брексит қарарының Ұлыбритания эконо-
 микасына теріс әсер ететіндігі даусыз. Өй-
 ткені, тұрақсыздық қалпына келгенге дей-
 інгі бірнеше айда инвестициялар азаюы

⁵ Brexit AB'nin sonu mu?: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/duran/2016/06/25/brexit-abnin-sonu-mu?>

⁵ Brexit AB'nin sonu mu?: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/duran/2016/06/25/brexit-abnin-sonu-mu?>

ғы 1.50155\$ gibi en yüksek seviyesinden % 0.0232 kadar yüksekten işlem gördü, sonrasında ise Mayıs'ta ulaştığı 1.32278\$ seviyesinin altına indi. Burada ilginç olan, Haziran aylık değişimi (24 Haziran'dan itibaren), aynı zamanda Brexit oylamasının bir gün sonrası olan 24 Haziran'daki gecelik değişim kadardır. Değişim aralığı referandum sonrası hafta içinde aşağı doğru genişlemiştir. Tarihsel verilere bakıldığında bu tür günlük değişimler ender olur. Fakat Britanya'nın AB'den ayrılmasının oynanması gibi dönüm noktası olabilecek bir olay için bu denli bir oynaklık normal karşılanmalıdır. Pound muhtemelen gelecek aylarda daha zayıf olacaktır. Böyle bir durumun İskoçya'nın ikinci bir bağımsızlık referandumu isteğini harekete geçirme ihtimali dikkatten kaçmamalıdır. Hatırlanacağı gibi pound-dollar kuru, İskoçya'nın ilk bağımsızlık referandumu öncesinde de önemli bir baskı altındaydı. Fakat İskoçların Brexit oylamasında %62 oranında AB'de kalma yönünde oy kullanmaları dikkate alındığında, ikinci bir olası İskoç bağımsızlık referandumunda poundun bu sefer çok daha fazla baskı altında olacağını düşünebiliriz. Eğer İskoçlar bu şekildeki bir referandumu Britanya'nın AB'den resmi olarak ayrılmasından önce gerçekleştirir ve İskoçya AB'de kalırsa, pound için en karmaşık sonuç ortaya çıkabilir. Bu geçici bir durum gibi dursa da, bu şekildeki kısa bir zaman aralığında çok sayıdaki belirsizlik nedeniyle pound üzerinde daha fazla bir baskı oluşabilecektir. İskoç bağımsızlık referandumu hızlı bir şekilde dile getirilirse söz konusu kura çok daha çabuk ulaşılabilir. Böyle bir durumda poundun 1.20\$ civarı bir yere gelme ihtimali söz konusudur. Bilindiği gibi 1985'de kur 1.05\$ gibi uç nokta diyebileceğimiz bir seviyeye gelmişti.

Britanya'daki referandumun Brexit yönündeki kararı AB üyesi ülkelerin liderleri tarafından çoğunlukla büyük bir endişe ile karşılandığı malumdur.

FORBES GLOBAL-2000'İN 2015 VERİLERİNE GÖRE, ABD, 580 CİVARINDA KÜRESEL BÜYÜK ŞİRKETE EV SAHİPLİĞİ YAPARKEN, ÇİN 232, JAPONYA 219, BRİTANYA 104, BRICS ÜLKELERİ DE 341 KÜRESEL ŞİRKETE EV SAHİPLİĞİ YAPMAKTADIR. BURADA AVRUPA MERKEZLİ TEKNOLOJİ ŞİRKETLERİ GERİLERKEN, ASYA ÖNE ÇIKMAKTADIR.

FORBES GLOBAL-2000-NİN MƏLİMƏTTERİNE QARAĞANDA, AQŞ - 580 XALYQARALYQ KOMPANIYAĞA İELİK ETSE, QYTAY - 232, JAPONIYA - 219, ҰЛЫБРИТАНИЯ - 104 ЖӘНЕ БРИКС ЕЛДЕРІ - 341 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КОМПАНИЯҒА ИЕЛІК ЕТУДЕ. МҰНДА ДА ЕУРОПАДАҒЫ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ КОМПАНИЯЛАР ҚҰЛДЫРАП, АЗИЯ КОМПАНИЯЛАРЫ АЛҒА ШЫҒУДА.

мүмкін. Сайып келгенде, фунт стерлиннің құлдырауы ұзақ мерзімнен алып қарағанда экономикаға серпін беретіндігіне қарамастан, келесі немесе одан кейінгі жылдарда да Ұлыбритания экономикасында тоқырау жалғасуы мүмкін.

Маусым айында фунт стерлиннің долларға шаққандағы бағамы мамыр айының ең жоғары деңгейі болған 1.50155 доллардан 0.0232% артса да, бірақ соңында мамыр айының ең төменгі деңгейі болған 1.32278 доллардан да түсіп кетті. Бір қызығы, маусым айындағы фунт стерлин бағамының өзгерісі Брексит референдумінен бір күн кейінгі 24 маусымдағы кешкі өзгеріспен бірдей болды. Референдумнен кейінгі аптада фунт стерлин бағамы құлдырай түсті. Тарихи мәліметтерге қарағанда, мұндай күндік өзгерістер сирек кездеседі. Алайда, Ұлыбританияның ЕО құрамынан шығуын шешкен айтулы кезең үшін, мұндай құбылмалылық та қалыпты құбылыс. Тіпті, фунт стерлин алдағы айларда одан ары құлдырауы да мүмкін. Мұндай жағдайда Шотландияның екінші рет тәуелсіздік референдумін өткізу ықтималдығын назардан тыс қалдырмау керек. Еске алсақ, Шотландия бірінші рет тәуелсіздік референдумін өткізгеннен бұрын да фунт стерлиннің долларға шаққандағы айырбас бағамы айтарлықтай төмен болған еді. Ал Шотландиялықтардың 62%-ы ЕО құрамында қалуды жақтап дауыс бергенін ескерсек, егер Шотландияда екінші рет тәуелсіздік референдумі өткізілсе, фунт стерлиннің жағдайы бұл жолы тіпті де нашарлай түсетінін болжауға болады. Егер Шотландия мұндай референдумді Ұлыбританияның ЕО-дан ресми шығуынан бұрын өткізсе әрі ЕО құрамында қалатын болса, фунт стерлин үшін ең күрделі жағдай орын алуы мүмкін. Бұл өткінші бір жағдай сияқты көрінсе де, қысқа уақыт ішінде туындайтын көптеген белгісіз факторлар фунт стерлинге болған қысымды арттыра түседі. Егер Шотландия тез арада тәуел-

AB'nin bir kaç ülkesinde, örneğin Fransa, Hollanda, İtalya, Avusturya ve Almanya'da bazı AB karşıtı partiler ve siyasetçiler kendi ülkelerinde benzer referandumların yapılmasını istemektedirler. Söz konusu Brexit referandumunu aşağıdaki grafikte görülebileceği gibi euronun da büyük değer kaybetmesine neden oldu ve bu bağlamda euro, dolar karşısında bir ayın en sert düşüşünü yaşadı. Britanya'dan İskoçya'nın ya da AB'den daha fazla ülkenin ayrılması ya da her ikisinin birden gerçekleşmesinin, gelecekte de pound-dolar ve euro-dolar kurlarında yeni ekstrem noktalar yaratabilecek cinsten önemli olaylar olduğunu belirtmemiz gerekir.⁶

Eğer Brexit ve potansiyel bir İskoçya çıkışı poundu düşürürse, bu durum aynı zamanda euronun düşmesi, buna karşılık ABD dolarının yükselmesi yönünde etki yapacaktır. Britanya hiçbir şekilde euroya katılmamış olsa da, Eurozone ülkelerinin herhangi birinin AB'yi terk etmesi ortak para birimi üzerinde ciddi bir zorluk getirecektir. Euronun sadece 1999 yılının Ocak ayında bir para birimi olarak kullanıldığı doğrudur, fakat önceki para birimlerinin çok daha gerilere giden tarihi döviz kurları, Alman Markı ve Fransız Frangı gibi önceki para birimleri, ortak bir para birimine yerleştirilecek şekilde yapay bir euro yaratmak için modellenebilir. Bu şekilde bir yöntem kullanıldığında, 1985'de pound 1.05 \$ olduğu zaman euronun 70 ABD sentinin altında olduğunu tahminleyebiliriz. Brexit sonrasında pound ilk düşen para birimi iken ve kısa dönemde büyük bir baskı altında olacağı beklenmekteyken, bazı Eurozone ülkeleri ayrılmaya başlarsa euroyu kimin koruyabileceği gerçekten tartışılması gereken bir konudur. (1:1) şeklindeki euro-dolar paritesinin destek olarak korunması güçtür. Brexit olmasa dahi, Avrupa'daki deflasyonist baskılar nedeniyle de euronun düşmesi mümkündür. Brexit şunu göstermiştir ki, euro dolarla olan paritesine doğru hızla azalabilecektir.

Görülebileceği gibi, Britanya'nın AB'den çıkma kararı küresel piyasalarda ciddi şekilde olumsuz etkiler yarattı. Her ne kadar Eylül 2008'de yaşanan Lehman Brothers'ın yarattığı kadar olmasa

sizdik referendumin көтерсе, аталмыш айырбас бағамына да шұғыл әсер етеді. Мұндай жағдайда 1 фунттың 1.20 доллар деңгейіне дейін төмендеуін болжау қиын емес. 1985 жылы 1 фунт 1.05 доллар ғана болып, ең төменгі шегіне жеткені белгілі.

Ұлыбританиядағы референдумның ЕО-дан шығу туралы шешімін ЕО басшылары өте алаңдаушылықпен қабылдады. ЕО-ның Франция, Голландия, Италия, Австрия және Германия сияқты бірнеше мемлекетіндегі одаққа қарсы саяси партиялар мен саясатшылар өз елдерінде де ұқсас референдумның өткізілуін талап етуде. Брексит қарары евроның да құнсыздануына себеп болғандықтан, евроның долларға шаққандағы бағамы бір айдағы ең төменгі деңгейіне түсті, мұны төмендегі графиктен тіпті де анық көруге болады.

Шотландия Ұлыбританиядан бөлінсе немесе басқа елдер де ЕО-дан шықса, тіпті аталмыш екі жағдай бірдей уақытта орын алса, келешекте фунт стерлинг мен доллар және евро мен доллар арасындағы айырбас бағамдарында ерекше өзгерістердің туылуына түрткі болатынын атап көрсеткіміз келеді.⁶

Егер Брексит немесе Шотландияның Ұлыбританиядан бөліну ықтималдығы фунт стерлингді құлдыратса, бұл жағдай евроның да құлдырауына, сонымен қатар АҚШ долларының шарықтауына ықпал етеді. Ұлыбритания Евроаймаққа ешқашан қосылмаса да, кез келген Евроаймақ елдерінің ЕО-дан бас тартуы, ортақ валютаға шұғыл қиындықтар туғызады. Евро валюта ретінде 1999 жылдың қаңтар айында ғана қолданысқа енгізілді. Бірақ бұдан әлдеқайда бұрын қолданылған неміс марка мен француз франкы сияқты валюталарды бір валютаға үйлестіріп жасанды евро моделі ретінде қарастырсақ, евроның тарихи айырбас бағамдарын болжай аламыз. Осындай әдіспен есептеу жүргізсек, 1985 жылы бір фунт 1,05 долларды құрайтын болса, бір евро 70 АҚШ центінен төмен болатын еді деп болжам жасуға болады. Брекситтен кейін алғашқы құлдыраған да, қысқа уақытта ауыр қысым көретін де фунт стерлинг болғандықтан, кейбір Евроаймақ елдері ор-

⁶ The Brexit currency domino effect isn't over yet: <http://www.marketwatch.com/story/the-brex-it-currency-domino-effect-isnt-over-yet-2016-07-06?mod=mw>; EU Referendum results in full: <http://election.news.sky.com/referendum>

⁶ The Brexit currency domino effect isn't over yet: <http://www.marketwatch.com/story/the-brex-it-currency-domino-effect-isnt-over-yet-2016-07-06?mod=mw>; EU Referendum results in full: <http://election.news.sky.com/referendum>

www.ksf-global

да, егер Іскоçыа Британьа'дан аьрылрса ве/веа дйгер ўлкелер де АБ'ден чыкмайы терчх едерсе, бу референдумун еткелері euro ве poundун алейхине ішлейекетір.

Нитеким Brexit карары неденіле алтынн онс фйатлары да ўкселмектедир. АБД долары ве алтын кўлчеси генелде терс йўнде hareket едерлер факат Brexit фансал пйасаларда ўйле бир domino еткисі yaptı кі, her ikisi de ciddi oranda ўкселди. Факат Brexit'ін ьанклары бир ўлчўде дўзенлі олурса, Nixon'un АБД'йі 1971 ылнда алтын стандартдан чыкармасындан sonra ortaya чыкан терс йўнлў ілїшкі неденіле, her ikisinin uyum ічінде ўкселmesi devam етмeyerекетір. Факат егер ьанклар дўзенлі олматса, кыса дўнемде birlikte ўкселmeye devam едерлер.

Референдум карары неденіле ortaya чыкан олumsuz еткелер аьрыа Лондра'нн улсларарасы фанс меркезі ролўнў ве фансал систем истикраны да теһлікeye атайилр. Ішін ўнемлі бир тарافی да, daha ўнче де ifade едилдиғи gibi, Британьа'нн АБ'ден аьрылмасынн hemen bitecek бир сўреч олмамасыдыр. Бу durumun en az 2 ыллык мўзакере сўресини геректирмеси, олumsuz еткелерини узун сўрейе ьайма potansiyelini барındырмактадыр. Кысача Британьа'дакы референдумун sonучлары Британьа кадар АБ'нн геелегеғини де еткileyebilir. Hatta дўнйаннн ikinci бўйўк економисі Чин dahil олматк ўзере дўнйаннн бирчўк бўлgesi ўзеринде daha бўйўк бир ьайылма еткисі сўз konusu олabilir.⁷ Факат Brexit'ін Чин економисине еткеле-

тақ валютадан шыға бастаса, кїмнїң евроны қорғай алатындығы да талқылануға тиїсті бир тақырып болмақ. Евро мен доллар бағамының (1:1) тепе-теңдїгін сақтап қалу да қиын. Брексит болмаса да, Еуропадағы дефляциялық қысымдардың салдарынан да евроның құлдырауы мўмкін еді. Брексит евроның долларға шаққандағы бағамының тез құлдырайтындығын көрсетіп берді.

Ұлыбританияның ЕО-дан шығу мәселесінің әлемдік нарықта да кері әсер туғызғанын көреміз. Қайткенмен де, 2008 жылы Lehman Brothers-тен туындаған дағдарыстай болмағанымен, егер Шотландия Ұлыбританиядан бөлінсе немесе басқа елдер де ЕО-дан шығуды құп көрсе, бұл референдумның евро мен фунт стерлинге қарсы кері әсері артатын болады.

Сонымен қатар, Брексит қарарына байланысты алтын бағасы да көтерілуде. АҚШ доллары мен алтын құймаларының бағасы әдетте қарама-қарсы бағытта өзгереді еді, бірақ Брексит қаржы нарықтарында күшті әсер тудырғаны сондай, екеуі де айтарлықтай қымбаттады. 1971 жылы Никсон АҚШ-та алтын стандартын алып тастағаннан кейін, доллар мен алтын бағасының арасында кері байланыс туындаған болатын. Сондықтан, Брексит салдарының ауқымы тұрақты болған жағдайда, доллар мен алтынның бірдей қымбаттауы жалғаспауы керек. Егер де, Брекситтің әсері тұрақтанбаса, қысқа уақытта доллар мен алтын бірдей қымбаттай береді.

Референдум салдарынан туындаған кері әсерлер Лондонның халықаралық қаржы орталығы ретіндегі ролін және қаржылық жүйенің орнықтылығын да қауіпке душар етеді. Істің күрделі бір жағы да, жоғарыда айтқанымыздай, Ұлыбританияның ЕО-дан шығуы тез арада аяқталатын бір үдеріс емес. Бұл жағдайға аз болғанда 2 жыл уақыт керек болады, сондықтан да кері әсерінің ұзаққа жалғасатындығы даусыз. Жалпы алғанда, референдумның салдары Ұлыбританиямен қатар ЕО-ның болашағына да ықпал етеді. Тіпті дүние экономикасында екінші орында тұратын Қытай бастаған бір қатар елдер мен өңірге де ықпал ететінін айтуға болады.⁷ Алайда Брекситтің Қытай экономикасына әсерлері қалай болмақ? Бұл сұрақтың

⁷ 英国脱欧只是不确定的开始: http://www.boc.cn/aboutboc/ab8/201606/t20160627_7194076.html

⁷ 英国脱欧只是不确定的开始: http://www.boc.cn/aboutboc/ab8/201606/t20160627_7194076.html

ri nasıl olacak? Bu soruyu iyice inceleyebilmek için, öncelikle Çin ve Britanya arasındaki siyasi ve ekonomi ilişkilerin tarihsel arka planına değinmemiz gerekir.

3. ÇİN - BRİTANYA İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL ARKA PLANI

Britanya, 1 Ekim 1949 tarihinde ilan edilen Çin Halk Cumhuriyetini, 1950 Ocak ayında Batı ülkeleri arasında ilk olarak tanıyan ülke olmuştur. 17 Haziran 1954 tarihinde Çin ile Britanya arasında maslahatgüzar düzeyinde ilişkiler oluşturulmasına yönelik anlaşma imzalandı. 13 Mart 1972 tarihinde, Çin ve Britanya ortak bir bildiri yayınlayarak, iki ülkenin diplomatik ilişkilerini büyükelçilik düzeyine yükselttiklerini ilan ettiler. 13 Ekim 1986 tarihinde Britanya Kraliçesi 2. Elizabeth'in ilk kez Çin'e resmi ziyaret gerçekleştirmesi, Çin – Britanya arasındaki ikili ilişkilerin yeni bir gelişme aşamasına girmesine neden oldu.

1842 yılında Nanking Antlaşmasıyla İngiltere sömürgesi olan Hong-Kong'un, 1 Temmuz 1997 tarihinde tekrar Çin'e geri verilmesinin Çin – Britanya ilişkilerinin gerek siyasi, diplomatik, gerekse ekonomik yönden gelişmesinde önem-

жарытымды жауабын табу үшін, алдымен Қытай мен Ұлыбритания арасындағы саяси және экономикалық қарым-қатынастардың тарихи артқы көрінісіне үңіліп көру қажет сияқты.

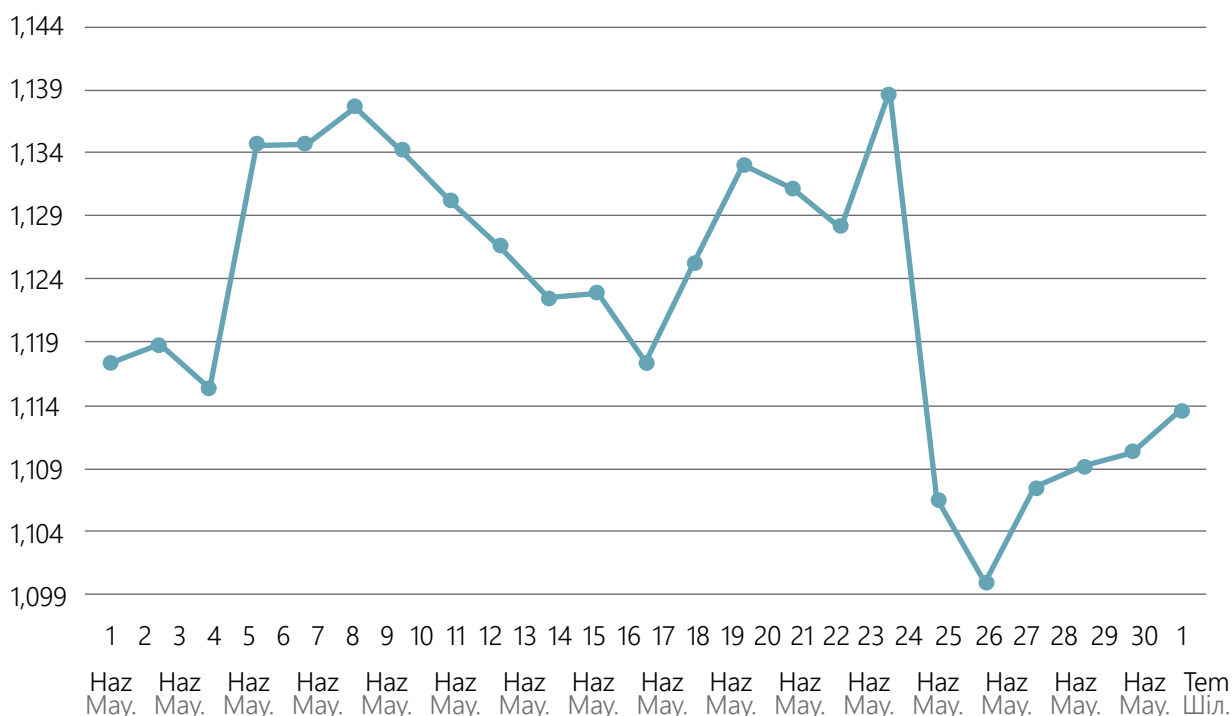
3. ҚЫТАЙ-ҰЛЫБРИТАНИЯ ҚАТЫНАСТАРЫ ТАРИХИ ТҰРҒЫДАН

1949 жылы 1 қазанда Қытай Халық Республикасы құрыла сала, Батыс елдері арасынан Ұлыбритания бірінші болып 1950 жылы қаңтарда Қытайдың мемлекетігін таныған еді. 1954 жылы 17 маусымда Қытай мен Ұлыбритания арасында сенімді өкіл дәрежесінде екіжақты қарым-қатынас орнату туралы келісім жасалды. 1972 жылы 13 наурызда Қытай мен Ұлыбритания бірлескен мәлімдеме жасап, екі ел арасындағы дипломатиялық қарым-қатынастар елшілік деңгейіне көтерілгенін мәлімдеді. 1986 жылы 13 қазанда Ұлыбритания патшайымы II Елизаветтің Қытайға алғаш рет ресми сапармен баруы - Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты қарым-қатынастың дамуының жаңа кезеңіне жол ашты.

1842 жылғы Нанкин келісіміне сай Ұлыбритания отарына айналған Гонконгтың,

EUR/USD кuru (1 Haziran 1 Temmuz 2016 arası)

EUR/USD бағамы (2016 ж. 1 маусымнан 1 тамызға дейін)

li rol oynadığı söylenebilir. 1998 yılında Çin Başbakanı Zhou Rongji ile Britanya Başbakanı Tony Blair iki ülke arasında Başbakan düzeyindeki ziyaretleri gerçekleştiren ortak bildiri yayınlayarak, tarafların daha geniş kapsamlı bir işbirliği içine gireceklerini açıkladılar. Bu anlaşma Çin – Britanya arasındaki ikili ekonomik ilişkilerin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

18-22 Ekim 1999 tarihinde Jiang Zemin Britanya'ya Cumhurbaşkanı düzeyindeki ilk ziyareti gerçekleştirdi. 2004 Mayıs ayında Çin Başbakanı Wen Jiabao Britanya'yı ziyaret ederken, iki ülke arasında geniş kapsamlı stratejik ortaklık oluşturulmasını öngören ortak bildiri yayınlandı. Çin ile Britanya arasındaki ilişkilere kurumsal bir perspektif ve stratejik boyut kazandırmak amacıyla 2005 Eylül ayında Çin – Britanya Stratejik Diyalog Mekanizması kuruldu ve günümüze kadar 6 üst düzey toplantı gerçekleştirildi. 2008 Ocak ayında Britanya Başbakanı Gordon Brown Çin'e ziyareti sırasında Çin – Britanya ekonomik ve mali diyalog mekanizmasını kapsayan ikili işbirliği anlaşmasını imzaladı. Söz konusu diyalog mekanizmasının 7. toplantısı 21 Eylül 2015 tarihinde Pekin'de yapılmıştır.⁸ 2010 yılında Başbakanlık görevine gelen David Cameron da Çin – Britanya ilişkilerinin gelişimine önem vermiştir. Cameron hükümeti Çin'in ortaya attığı Asya Altyapı Yatırım Bankası'na (AIIB) katılım için başvuran ilk büyük Batılı ülke olmuştur. Britanya Kraliçesi 2. Elizabeth'in daveti üzerine, 19-23 Ekim 2015 tarihinde Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping'in Britanya'ya yaptığı resmi ziyareti, Çin – Britanya ilişkilerinin "altın döneminin" başlangıcı olarak değerlendirilmektedir. Xi Jinping ziyaret sırasında Britanya'da nükleer santral yapılmasına yönelik bir anlaşmayı da içeren yaklaşık 40 milyar poundluk anlaşma imzalanmıştır.⁹ Bu sonuçlarla birlikte iki ülke

19-23 EKİM 2015 TARİHİNDE ÇİN CUMHURBAŞKANI XI JINPING'İN BRİTANYA'YA YAPTIĞI RESMİ ZİYARETİ, ÇİN – BRİTANYA İLİŞKİLERİNİN "ALTIN DÖNEMİNİN" BAŞLANGICI OLARAK DEĞERLENDİRİLMEKTEDİR. XI JINPING ZİYARET SIRASINDA BRİTANYA'DA NÜKLEER SANTRAL YAPILMASINA YÖNELİK BİR ANLAŞMAYI DA İÇEREN YAKLAŞIK 40 MİLYAR POUNDLUK ANLAŞMA İMZALANMIŞTIR.

ҚЫТАЙ ПРЕЗИДЕНТІ СИ ЦЗИНЬПИННІҢ 2015 ЖЫЛЫ 19-23 ҚАЗАН АРАЛЫҒЫНДА ҰЛЫБРИТАНИЯҒА ЖАСАҒАН РЕСМИ САПАРЫ, ҚЫТАЙ МЕН ҰЛЫБРИТАНИЯ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫНЫҢ «АЛТЫН ДӘУІРІНІҢ» БАСТАЛУЫ РЕТІНДЕ ҚАРАСТЫРЫЛУДА. СИ ЦЗИНЬПИННІҢ САПАРЫ КЕЗІНДЕ, ҰЛЫБРИТАНИЯДА АТОМ ЭЛЕКТР СТАНЦИЯСЫН (АЭС) САЛУ ТУРАЛЫ КЕЛІСІМДІ ҚАМТЫҒАН ЖАЛПЫ ҚҰНЫ 40 МИЛЛИАРД ФУНТТЫҚ КЕЛІСІМГЕ ҚОЛ ҚОЙЫЛДЫ.

1997 жылы 1 шілдеде Қытайға қайта берілуі, Қытай мен Ұлыбритания қарым-қатынасының мейлі саяси, мейлі экономикалық жақтан дамуында маңызды рөл атқарды деп санауға болады. 1998 жылы, Қытай премьері Чжоу Рунжи мен Ұлыбритания премьері Тони Блэр екеуі екі ел арасында премьер-министр деңгейіндегі мемлекеттік сапарларды іске асырып, тараптардың кең ауқымды ынтымақтастықты тереңдетуі туралы келісімге қол қойды. Бұл келісім - Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты экономикалық қарым-қатынастарды дамытуға айтарлықтай үлес қосты.

1999 жылы 18-22 қазан аралығында, Қытай президенті Цзян Цзemin Ұлыбританияға сапарлай барды, бұл Қытай жағының Ұлыбританияға президент деңгейіндегі алғашқы сапары еді. 2004 жылы мамырда, Қытай премьері Вэнь Цзябао Ұлыбританияға сапарлай барғанда, екі ел арасында жан-жақты стратегиялық әріптестік орнату туралы ортақ мәлімдеме жасалынды. Қытай мен Ұлыбритания қарым-қатынастарының стратегиялық дамуын қамтамасыз ету мақсатында, 2005 жылы қыркүйекте Қытай-Ұлыбритания стратегиялық диалогы құрылды және қазірге дейін 6 рет жоғары деңгейдегі кездесу өткізіп үлгерді. Ұлыбритания премьер-министрі Гордон Браун 2008 жылы қаңтарда Қытайға жасаған сапарында, Қытай-Ұлыбритания экономикалық және қаржылық диалогын қамтыған екіжақты ынтымақтастық туралы келісімге қол қойды. Аталмыш диалогтың 7-ші отырысы 2015 жылы 21 қыркүйекте Пекинде өтті.⁸ 2010 жылы премьер-министр Дэвид Камеронның Қытайға сапары Қытай мен Ұлыбритания қарым-қатынастарын дамуында зор маңыз алды. Камерон Үкіметі де Батыс елдерінен алғашқы болып Азия инфрақұрылымдық инвестициялар

⁸ 中国同英国的关系: <http://www.chinese-embassy.org.uk/chn/zygx/zygxgk/>

⁹ 中英签署约400亿英镑大单, 中国将投60亿英镑核

⁸ 中国同英国的关系: <http://www.chinese-embassy.org.uk/chn/zygx/zygxgk/>

arasındaki karşılıklı ticaret oranlarında artış gözlenmiştir.

4. GÜNÜMÜZDE ÇİN - BRİTANYA EKONOMİ İLİŞKİLERİ

1997 yılında Çin ve Britanya arasındaki ikili ticaret hacmi 5.793 milyar dolar idi. Bunun içerisinde Çin'in Britanya'dan ithalatı 1.978 milyar dolar iken Britanya'ya ihracatı 3.815 milyar dolar olmuştu. 1998 yılında ise, Çin ve Britanya arasındaki ikili ticaret hacmi % 13.7 artışla 6.59 milyar dolara yükseldi.¹⁰ 1997 yılından 2015 yılına kadar Çin ve Britanya arasındaki her 5 yıllık ihracat, ithalat ve karşılıklı ticaret hacmi aşağıdaki tablo

Çin Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre 2015 yılında Çin ve Britanya arasındaki karşılıklı ticaret hacmi 2015 yılında 2014 yılına göre % 0.3 artış ile 91.03 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bunun içinde Çin'in Britanya'dan ithalatı % 5.1 artışla 27.71 milyar dolar iken, Çin'in Britanya'nın toplam ihracatındaki payı % 5.9'a karşılık gelmektedir. Çin'in Britanya'ya ihracatı ise 63.32 milyar dolar (% 1.7 düşüş) seviyesinde gerçekleşti ki, Britanya'nın toplan ithalatı içinde Çin'in payı % 10 seviyesinde olmuştur.¹¹

Tablodan görülebileceği gibi Çin'in Britanya'dan ithalatı 2015 yılında 2014'e kıyasla %5.1 azalmıştır. Önemli ithalat kalemleri içinde en büyük azalış %36.3 ile ulaşım araçları endüstrisinde yaşanmasına rağmen, 2014 yılına kıyasla Çin'in kıymetli metaller ve kıymetli maden ürünleri gibi hammadde yoğun bir sektördeki Britanya'dan ithalatındaki artış %114 civarında olmuştur.

Tablodan görülebileceği gibi Çin'in Britanya'ya ihracatı 2015 yılında 2014'e kıyasla %1.7 azalmıştır. Genelde tüm sektörlerde Çin'in Britanya'ya ihracatında 2014 yılında kıyasla bir azalma olduğu tablodan açıkça görülebilecektir. 2016 yılının ilk 3 aylık döneminde ise iki ülke arasındaki kar-

bankine (AİB) қатысуға өтініш берді. Ұлыбритания патшайымы II Елизаветтің шақыруымен, Қытай Президенті Си Цзиньпиннің 2015 жылы 19-23 қазан аралығында Ұлыбританияға жасаған ресми сапары, Қытай мен Ұлыбритания қарым-қатынасының «алтын дәуірінің» басталуы ретінде қарастырылуда. Си Цзиньпиннің сапары кезінде, Ұлыбританияда атом электр станциясын (АЭС) салу туралы келісімді қамтыған жалпы құны 40 миллиард фунттық келісімге қол қойылды.⁹ Осыған орай тараптардың екіжақты сауда қарқынының өсуі күтілуде.

4. ҚЫТАЙ-ҰЛЫБРИТАНИЯ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ

1997 жылы, Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты сауда айналымы 5,793 миллиард долларды құрады. Мұның ішінде Қытайдың Ұлыбританиядан импорты 1,978 миллиард доллар, Ұлыбританияға экспорты 3,815 миллиард доллар болды. Ал 1998 жылы Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты сауда айналымы 6,59 миллиард доллар болып, 13.7% өсті.¹⁰ 1997 жылдан бастап 2015 жылға дейінгі Қытай мен Ұлыбритания арасындағы әр 5 жылдық экспорт, импорт және екіжақты сауда айналымы төмендегідей:

Қытай сауда министрлігінің деректері бойынша, 2015 жылы Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты сауда айналымы 2014 жылдағымен салыстырғанда 0,3% өсіп, жалпы 91,03 миллиард долларды құрады. Мұның ішінде, Қытайдың Ұлыбританиядан импорт 27,71 миллиард доллар болып, 5,1% өсті. Ал, бұл соманың Ұлыбританияның жалпы экспортындағы үлесі 5,9%-ға сәйкес келеді. Қытайдың Ұлыбританияға экспорты 63,32 миллиард (1,7% төмендеді) болып, Ұлыбритания импортындағы Қытайдың үлесі 10% болды.¹¹

2 Кестеден 2015 жылғы Қытайдың Ұлыбританиядан импортының 2014 жылмен салыстырғанда 5,1% төмендегенін көруге бола-

电项目: <http://wallstreetcn.com/node/225023>

¹⁰ 余敏. 中英货物贸易的比较优势和贸易互补性的实证分析. 湖南商学院学报. 2011.6: №3(8). 27-32页

¹¹ 2015年英国货物贸易及中英双边贸易概况: http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47762

¹² 英国对中国出口主要商品构成 (类): http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47777

¹³ 英国自中国进口主要商品构成 (类): http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47778

⁹ 中英签署约400亿英镑大单, 中国将投60亿英镑核电项目: <http://wallstreetcn.com/node/225023>

¹⁰ 余敏. 中英货物贸易的比较优势和贸易互补性的实证分析. 湖南商学院学报. 2011.6: №3(8). 27-32页

¹¹ 2015年英国货物贸易及中英双边贸易概况: http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47762

шілкіктік ticaretlerde ciddi bir düşüş gözlenmiştir. Çin Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre 2016 yılının ilk 4 ayında Çin ve Britanya arasındaki karşılıklı ticaret hacmi 24.78 milyar dolar oldu ki bu rakam 2015 yılının ilk 4 ayına göre % 10.9'luk bir azalışı ifade etmektedir. Ayrıca Çin'in Britanya'dan ithalatı % 24.5 düşüşle 5.92 milyar dolar olarak gerçekleşmiş olup, bu rakamla birlikte Çin'in Britanya'nın ihracatındaki payı % 4.3'e karşılık gelmiştir. Benzer şekilde Çin'in Britanya'ya ihracatı % 5.5 düşüşle 18.86 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir ki, Çin'in

ды. Маңызды импорт тауарларының ішінде, транспорт жабдықтарының импорты 36,3% азайғанына қарамастан, 2014 жылмен салыстырғанда, Қытайдың бағалы металдар мен бағалы метал өнімдері сынды қарқынды секторының Ұлыбританиядан импорты 2015 жылы 114% өскен.

3 Кестеден көрінгендей, 2015 жылы Қытайдың Ұлыбританияға экспорты 2014

¹² 英国自中国进口主要商品构成 (类): http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47778

Tablo 1: Çin ve Britanya'nın Yıllar İtibariyle Dış Ticareti

1 Кесте: Қытай мен Ұлыбританияның әр 5 жылдық сыртқы сауда айналымы

Үл	Іһратат (миллар \$) Экспорт (млрд. \$)	Өнкеті 5 Үла Гөре Артіш % Алдыңғы 5 Жылдан Өсуі %	Іһлатат (миллар \$) Импорт (млрд. \$)	Өнкеті 5 Үла Гөре Артіш % Алдыңғы 5 Жылдан Өсуі %	Тicaret hacmi (миллар \$) Сауда Көлемі (млрд. \$)	Өнкеті 5 Үла Гөре Артіш % Алдыңғы 5 Жылдан Өсуі %
1997	3.82		1.98		5.79	
2002	8.06	111.2 %	3.34	68.6 %	11.40	96.8 %
2007	46.58	477.9 %	7.57	126.9 %	54.15	375.0 %
2012	56.13	20.5 %	15.66	106.9 %	71.79	32.6 %
2015	63.32	12.8 %	27.71	76.9 %	91.03	26.8 %

Tablo 2: 2015 Үлі Verilerine Гөре Çin'in Britanya'dan İthalatı: ¹²

2 Кесте: 2015 ж. Қытайдың Ұлыбританиядан импорты:¹²

Үрүн adı / Тауар	2015 (миллон \$) 2015 (млн \$)	2014 (миллон \$) 2014 (млн \$)	Артіш % Өсуі %
Toplam / Жалпы	27,710	26,365	5.1
Kıymetli Metaller ve Kıymetli Maden Ürünleri Бағалы металдар мен бағалы метал өнімдері	10,506	4,894	114.7
Ulaşım araçları / Транспорт жабдықтары	6,060	9,509	-36.3
Mekanik ve Elektrik Ürünleri / Механика және электроника өнімдері	3,492	3,788	-7.8
Kimyasal Ürünler / Химиялық өнімдер	2,064	2,022	2.1
Adi Metaller / Негізгі металдар	1,238	1,442	-14.1
Madenler ve Maden Ürünleri / Тау-кен және минералды өнімдер	1,064	1,259	-15.5
Saatler ve Medikal Ekipmanlar / Сағаттар, медициналық жабдықтар	894	916	-2.4
Kâğıt Hamuru, Kâğıt / Целлюлоза, қағаз	699	638	9.5
Plastik ve Kauçuk / Пластик және каучук өнімдері	477	479	-0.5
Canlı hayvanlar ve Hayvansal Ürünler Тірі хайуанаттар мен мал шаруашылығы өнімдері	247	268	-8.0
Tekstil ve Hammaddeleri / Тоқыма бұйымдары және шикізаты	215	207	4.1
Yiyecek, İçecek, Sigara / Азық-түлік, сусын, темекі	184	187	-1.6
Deri Ürünleri; Bavullar / Былғары бұйымдар: чемодан	164	181	-9.3
Mobilya, Oyuncak, Mamul Eşyalar / Жиһаздар, ойыншықтар	85	86	-1.3
Çömlek ve Porselen, Cam / Қыш және фарфор, шыны	47	52	-9.2
Diğer / Басқа	279	437	-36.3

Britanya'nın ithalatındaki payı bu şekilde % 9.0 olmuştur.¹⁴

Britanya'nın, 2015 yılı verilerine göre Çin'in AB üyesi ülkeler arasındaki ikinci büyük ticaret ortağı, en büyük yatırımı hedeflediği ülke ve Çin'e gelen yabancı yatırımların ikinci büyük kaynağı olduğunu da vurgulamak gerekmektedir. Çin ise Britanya'nın AB dışındaki ikinci büyük ticaret ortağı, dünyadaki dördüncü büyük ihracat pazarı ve ikinci büyük ithalatçısıydı. Diğer taraftan, Britanya'da yaklaşık 650 bin Çinli yaşamakta, yaklaşık 150 bin Çinli öğrenci okumaktadır. Nitekim sadece Britanya'da 28 Konfüçyüs Enstitüsü ve 113 Konfüçyüs sınıfı çalışmaktadır.¹⁵

¹⁴ 2016年4月英国贸易简讯: http://countryreport.mofcom.gov.cn/new/view110209.asp?news_id=49757

¹⁵ 中国同英国的关系: <http://www.chinese-embassy.org.uk/chn/zygx/zygxgk/>; 2015年英国货物贸易及中英双边贸易概况: http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47762

жылғымен салыстырғанда 1,7% төмендеген. Жалпы алғанда, 2015 жылы Қытайдың Ұлыбританияға экспортының барлық салаларында, 2014 жылмен салыстырғанда төмендеу бар екенін кестеден анық көруге болады. Ал, 2016 жылдың алғашқы 4 айында екі ел арасындағы екіжақты сауда көлемінде елеулі құлдырау байқалды. Қытай сауда министрлігінің деректері бойынша, 2016 жылдың алғашқы төрт айында, Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты сауда айналымы 24,78 миллиард долларды құрады, бұл көрсеткіш 2015 жылдың алғашқы 4 айымен салыстырғанда 10,9% төмендеген. Сонымен қатар, Қытайдың Ұлыбританиядан импорт 5,92 миллиард долларды құрап, 24,5% төмендеді. Бұл көрсеткіш бойынша Қытайдың Ұлыбритания экспортындағы үлесі 4,3%-ке сәйкес келді. Сол сияқты, Қытайдың Ұлыбританияға экспорты 5,5% төмендеп, 18,86 миллиард доллар болды. Осылайша Қытайдың

Tablo 3: 2015 Yılı Verilerine Göre Çin'in Britanya'ya İhracatı:¹³

3 Кесте: 2015 ж. Қытайдың Ұлыбританияға экспорты:¹³

Үрүн adı / Таяар	2015 yıl (milyon \$) 2015 (млн \$)	2014 yıl (milyon \$) 2014 (млн \$)	Azalış % Азаюы %
Toplam / Жалпы	63,315	64,416	-1.7
Mekanik ve Elektrik Ürünleri Механика және электроника өнімдері	23,901	23,812	0.4
Mobilya, Oyuncak, Mamul Eşyalar / Жиһаздар, ойыншықтар	9,102	9,096	0.1
Tekstil ve Hammaddeleri / Тоқыма бұйымдары және шикізаты	8,928	9,601	-7.0
Madenler ve Maden Ürünleri / Металдар мен метал өнімдері	4,101	4,286	-4.3
Ayakkabı, Şemsiye ve diğer hafif sanayi ürünleri Аяқ киім, қолшатыр және басқа жеңіл өнеркәсіп өнімдері	2,861	2,856	-0.2
Plastik ve Kauçuk / Пластик және каучук өнімдері	2,720	2,881	-5.6
Kimyasal Ürünler / Химиялық өнімдер	2,204	2,191	-0.6
Deri Ürünleri; Bavullar / Былғары бұйымдар: чемодан	1,464	1,539	-4.9
Saatler ve Medikal Ekipmanlar Сағаттар, медициналық жабдықтар	1,463	1,515	-3.4
Ulaşım araçları / Транспорт жабдықтары	1,269	1,226	-3.5
Kâğıt Hamuru, Kâğıt / Целлюлоза, қағаз	1,261	1,269	-0.6
Çömlek ve Porselen, Cam / Қыш және фарфор, шыны	1,184	1,160	-2.1
Ağaç ve Ağaç Ürünleri / Ағаш және ағаш бұйымдар	1,016	961	-5.7
Kıymetli Metaller / Бағалы металдар мен бағалы метал өнімдері	376	490	-23.2
Yiyecek, İçecek, Sigara / Азық-түлік, сусын, темекі	343	393	-12.5
Diğer / Басқа	1,122	1,141	-1.7

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü'nün (UNCTAD) 2016 yılın "Dünya Yatırım Raporu" verilerine göre, 2015 yılında küresel doğrudan yabancı yatırım güçlü bir toparlanma sürecine girerek, DYY bir geçen yıla göre % 38 artışla 1,76 trilyon dolar olmuştur. Bu 2008 yılındaki küresel mali krizden bu yana en üst düzeydeki artıştır. 2015 DYY'ın artmasının önemli bir nedeni ise, sınır ötesi birleşme ve satın almaların miktarı 2014'deki 423 milyar dolardan 2015'de 721 milyar dolara yükselmesindendir. 2015 yılında, gelişmiş ekonomilere gelen DYY 962 milyar dolar olarak, toplam küresel DYY'daki payı %55'i oluşturmuştur. Bu oran 2014'te %41 olarak gerçekleşmişti. Gelişmiş ekonomilerin yaptığı DYY'de % 33 artış sağlanmıştır. Bunun içinde Avrupa'nın yaptığı DYY 576 milyar dolar olup, küresel DYY için en büyük kaynak niteliğindedir. 2014 yılında küresel DYY'ın en büyük kaynağı niteliğinde olan gelişmekte olan ülkelerin yaptığı DYY ise 2015 yılında ise azalmaktadır. Fakat gelişmekte olan ülkelerin arasında Çin'in yaptığı DYY artarak, ABD'nin ardından ikinci sırada yer almıştır.¹⁶

2014 verilerine göre, Çin'in AB'ye yaptığı yatırımlar bir önceki yıla göre %116,3 artışla 9,787 milyar dolar olmuştur. Bu Çin'in yurt dışında yaptığı yatırımlarının %7,9'una karşılık gelmektedir. Bu rakam içinde söz konusu yılda Çin'in Britanya'ya yaptığı yatırımların miktarı azımsanacak bir miktar değildir: 1,499 milyar dolar. Öncelikle finans, telekomünikasyon, otomotiv, ulaşım, petrokimya, gayrimenkul, medya, tekstil, ilaç, vb. alanları kapsasa da Çin'in Britanya'ya yaptığı yatırımları özellikle dört başlık altında inceleyebiliriz:¹⁷

1. *Finans ve gayrimenkul.* Dünyanın en büyük uluslararası finans merkezi olan Britanya, Londra'nın uluslararası finans merkezi olarak Asya finans kurumları üzerindeki etkisini pekiştirmek amacıyla, Çin'in finansal kurumlarını Londra'ya çekmeye çalıştı. Bu bağlamda Britanya, Çin para birimi Yuan'ın en büyük yabancı ticaret merkezidir denilebilir. Örneğin,

Ұлыбритания импортындағы үлесі 9%-ды құрады.¹³

Деректер бойынша, 2015 жылы Ұлыбританияның, Қытайдың ЕО-ға мүше мемлекеттер арасындағы екінші ірі сауда серіктесі, Қытай инвестициясының ең көп көздеген жері және Қытайға салынған шетелдік инвестициялардың екінші үлкен қайнар көзі болғанын атай кету керек. Қытай болса, Ұлыбританияның ЕО-дан кейінгі екінші ірі сауда әріптесі, әлемдегі төртінші ірі экспорттық нарығы және екінші ірі импорт көзі болды. Және бір жағынан, Ұлыбританияда 650 мыңға жуық қытай өмір сүруде, 150 мыңға жуық Қытай студенттері білім алуда. Сонымен қатар, Ұлыбританияда Қытайдың 28 Конфуций институты және 113 Конфуций класы жұмыс жасауда.¹⁴

БҰҰ Сауда және даму ұйымының (UNCTAD) 2016 жылғы «Әлемдік инвестициялық есебіне» қарағанда, 2015 жылы дүниедегі тікелей салынған шетелдік инвестициялар күшті бір серпіліс кезеңіне өтіп, өткен жылмен салыстырғанда 38% өсіп, 1,76 триллион долларды құрады. Бұл 2008 жылғы жаһандық қаржы дағдарысынан кейінгі ең жоғары деңгей саналады. 2015 жылы тікелей шетелдік инвестициялардың артуындағы маңызды бір себеп – трансшекаралық бірігу мен сатып алудың 2014 жылғы 423 миллиард доллардан 2015 жылы 721 миллиард долларға ұлғаюы болып табылады. 2015 жылы дамыған елдерге салынған тікелей шетелдік инвестициялар көлемі 962 миллиард доллар болып, жалпы ғаламдық тікелей шетелдік инвестициялардағы үлесі 55%-ды құрады. 2014 жылы бұл көрсеткіш 41% болған еді. Дамыған елдердің басқа елдерге салған тікелей шетелдік инвестициялары 33% артты. Еуропа елдері салған тікелей шетелдік инвестициялары 576 миллиард долларды құрап, дүниедегі тікелей шетелдік инвестициялардың ең үлкен қайнар көзі ретінде қарастырылды. 2014 жылы дүниедегі тікелей шетелдік инвестициялардың ең үлкен қайнар көзі есептелген дамушы елдердің 2015 жылы салған тікелей шетелдік инвестициялары

¹³ 2016年4月英国贸易简讯: http://countryreport.mofcom.gov.cn/new/view110209.asp?news_id=49757

¹⁴ 中国同英国的关系: <http://www.chinese-embassy.org/chn/zygx/zygxgk/>; 2015年英国货物贸易及中英双边贸易概况: http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47762

¹⁶ 英国脱欧对中国在欧投资的影响: <http://news.cenet.org.cn/show-1501-69735-1.html>

¹⁷ 英国脱欧对中国在欧投资的影响: <http://news.cenet.org.cn/show-1501-69735-1.html>

8 Haziran 2016 tarihinde Çin Bankası Londra'da 5 milyar yuanlık (yaklaşık 450 milyon dolar) ilk tahvilini piyasaya çıkarmıştır.¹⁸ Halihazırda Çin Ticaret Bankası ve Çin İnşaat Bankası da Londra'da Yuan tahvillerini piyasaya çıkarabilmek için Britanya tarafından izin beklemektedir. Finansın yanı sıra, Britanya'nın gayrimenkul sektörü de Çin yatırımcılarının ilgisini çekmektedir. Bunlardan en büyüğü ise Çin Yatırım Fonu'nun Londra'da satın aldığı Chiswick Parkıdır. Ayrıca Çin'in Wanda Grubunun 2013 yılında Londra'da ofis binası ve lüks otel projeleri için yaptığı yaklaşık 700 milyon dolarlık yatırım önemli bir rakamdır. Ayrıca 2015'te Çin'in Pingan Sigorta şirketi 419 milyon dolara Londra'daki Tower Place'yi satın almıştır.

2. *Altyapılar.* Çin yatırım şirketleri Britanya'da havaalanı, yüksek hızlı demiryolu ve devlete ait kamu konutlarına yatırımlar yapmaktadırlar. Örneğin, Çin Otomobil Grubu Britanya'nın High Speed 2 projesine büyük ölçekli yatırım yapmıştır. Ayrıca Çin Demiryolları Grubu'nun İskoçya ile imzaladığı mutabakat anlaşmasına göre, Çin şirketi İskoçya'da devlete ait kamu konutları, temiz enerji, yüksek hızlı demiryolu ve akıllı şehir alanlarını içeren altyapı projelerine toplam 10 milyar yatırım yapacaktır. Buna ek olarak, Çinli şirketler Britanya'daki Thames Tüneli, Heathrow ve Manchester havaalanları ve Hinkley Point C Nükleer Santrali projelerine de yatırımlar yapmaktadırlar.

3. *Çin şirketlerinin Britanya'daki şirketleri, araştırma ve geliştirme merkezleri.* Britanya, Çinli şirketler için AB'ye giriş kapısı olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, Sinochem, China Mobile, China Unicom ve diğer Çinli şirketler Britanya'da Avrupa çapında yan şirketlerini kurmuşlardır. Buna ek olarak, Changan

YUAN'IN KÜRESEL REZERV PARA STATÜSÜNÜ KAZANMASINA DESTEKÇİ OLAN LONDRA'NIN FİNANS MERKEZİNİN BÜYÜK BİR BELİRSİZLİĞİN İÇERİSİNDE OLMASI VE BU BELİRSİZLİĞİN UZUN BİR SÜRE DEVAM ETME İHTİMALİ, YUAN İÇİN OLUMSUZ BİR ETKİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMEKTEDİR.

ЮАННЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕЗЕРВТІК ВАЛЮТА БОЛУЫНА ҚОЛДАУ КӨРСЕТІП КЕЛГЕН ЛОНДОННЫҢ ҚАРЖЫ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ ТҰРАҚСЫЗДЫҚҚА ТАП БОЛУЫ ЖӘНЕ БҰЛ ТҰРАҚСЫЗДЫҚТЫҢ ҰЗАҚ УАҚЫТ ЖАЛҒАСУЫҚТИМАЛДЫҒЫ ЮАНЬ ҮШІН КЕРІ ҮҚПАЛ БОЛЫП САНАЛАДЫ.

төмендеген. Бірақ дамушы елдердің ішінде Қытайдың сыртқа салған тікелей инвестициялары жалғасты артып, АҚШ-тан кейін екінші орынға ие болды.¹⁵

2014 жылғы мәліметтерге сәйкес, Қытайдың ЕО елдеріне салған тікелей инвестициялары өткен жылдағымен салыстырғанда 116,3% өсіп, 9,787 миллиард долларды құраған. Бұл Қытайдың сыртқа салған тікелей инвестицияларының 7,9%-ына сәйкес келеді. Мұның ішінде Қытайдың Ұлыбританияға салған тікелей инвестициясы да аз емес, яғни 1,499 миллиард доллар болған. Қытайдың Ұлыбританияға салған инвестициялары әсіресе қаржы, телекоммуникация, автомобиль, тасымалдау, мұнай химиясы, жылжымайтын мүлік, бұқаралық ақпарат құралдары, тоқыма, фармацевтика және т.б. салаларды қамтыса да, үлкен жақтан төрт бағытта қарастыруға болады.¹⁶

1. *Қаржы және жылжымайтын мүлік.* Әлемдегі ең ірі халықаралық қаржы орталығы болған Ұлыбритания, Лондонның халықаралық қаржы орталығы ретінде Азия қаржы институттарындағы ықпалын нығайту үшін, Қытайдың қаржы ұйымдарын Лондонға тартуға тырысты. Осы тұрғыдан, Ұлыбританияны Қытай валютасының ең ірі сыртқы сауда орталығы деуге болады. Мысалы, 2016 жылы 8 маусымда, Қытай банкі өзінің құны 5 миллиард юань (шамамен 450 млн АҚШ доллары) тұратын алғашқы бағалы қағаздарын Лондонда нарықта шығарды.¹⁷ Қазіргі уақытта, Қытай сауда банкі мен Қытай құрылыс банкі Лондонда юанның бағалы қағаздарын нарыққа шығару үшін Ұлыбританиядан рұқсат күтіп отыр. Қаржы саласынан сырт, Ұлыбританияның жылжымайтын мүлік

¹⁸ 中国银行协助发行的财政部人民币债券在伦敦证券交易所成功上市: http://www.boc.cn/aboutboc/bi1/201606/t20160608_7046292.html

¹⁵ 英国脱欧对中国在欧投资的影响: <http://news.cenet.org.cn/show-1501-69735-1.html>

¹⁶ 英国脱欧对中国在欧投资的影响: <http://news.cenet.org.cn/show-1501-69735-1.html>

¹⁷ 中国银行协助发行的财政部人民币债券在伦敦证券交易所成功上市: http://www.boc.cn/aboutboc/bi1/201606/t20160608_7046292.html

www.ksf-global

Otomobil, Chongqing mekanik ve elektrik şirketi ve diğer Çinli firmalar da kendi araştırma ve üretim becerilerini geliştirmek için Britanya'da araştırma ve geliştirme merkezleri kurmuşlardır.

4. *Britanya'nın ünlü markalarının satın alınması.* Çin şirketleri Britanya'nın bir dizi ünlü markalarını satın almış ve yatırım yapmıştır: Örneğin, Britanya'nın ikinci büyük tahlil üreticisi Weetabix, lüks mağaza Sunseeker, London Taxi Company, gıda markası Pizza Express, turizm devi Thomas Cook Grubu.

5. BREXIT'İN ÇİN EKONOMİSİ ÜZERİNDE OLASI ETKİLERİ

Çin – Britanya arasındaki ticaretteki yaşanan azalışlar, Britanya'nın AB'den çıkma kararından sonra daha da artacağı söylenebilir. Küresel ekonomiyi olumsuz şekilde etkileyecek nitelikteki Britanya'nın AB'den çıkma sorunu, Çin ekonomisini de benzer şekilde olumsuz biçimde etkileyebilir. Nitekim konuya ilişkin Çin devlet adamları ile uzmanlarının yorumları da bu görüşü teyit eder niteliktedir.

Çin Maliye Bakanı Lou Jiwei, 25 Haziran 2016 tarihinde Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın (AIIB) toplantısında Britanya'nın AB'den çıkma kararının küresel ekonomiye etkilerinin uzun bir süre devam edebileceğini ve sonuçlarının da önümüzdeki 5-10 yıl içinde görülebileceğini ifade

sektörü da kıтайлық инвесторлардың назарын аударуда. Қытай инвестиция қорының Лондондағы Чисвик паркін (Chiswick) сатып алуы бұған ең үлкен мысал бола алады. 2013 жылы Қытайдың Уанда корпорациясының (Wanda Group) Лондондағы кеңсе ғимараттары мен люкс қонақүйлер жобасына шамамен 700 млн доллар инвестиция салуы да осы саладағы маңызды бір көрсеткіш болып табылады. Сондай-ақ, 2015 жылы Қытайдың Пиңан сақтандыру компаниясын (Ping An) Лондондағы Tower алаңын (Tower Place) 419 млн долларға сатып алды.

2. *Инфрақұрылым.* Қытайдың инвестициялық компаниялары Ұлыбританияның әуежай, жоғары жылдамдықты теміржол және мемлекеттік тұрғын үй құрылыстарына инвестиция салуда. Мысалы, Қытай автомобиль корпорациясы Ұлыбританияның High Speed 2 жобасына көлемді инвестиция салған болатын. Сонымен қатар, Қытай теміржолы корпорациясы Шотландиядағы мемлекеттік тұрғын үй құрылысы, экологиялық таза энергия, жоғары жылдамдықты теміржол және ақылды қала алаңдарын қамтыған бір қатар инфрақұрылымдық жобаларға жалпы құны 10 миллиард долларлық инвестиция салатын болып меморандумға қол қойылған еді. Сондай-ақ, Қытай компаниялары Ұлыбританиядағы Темза тоннелі, Хитроу әуежайы, Манчестер әуежайы және Хинкли-Пойнт С АЭС (Hinkley Point C) қатарлы ірі жобаларға да инвестиция салуда.

3. *Қытай компанияларының Ұлыбританиядағы филиалдары, ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық орталықтары.* Ұлыбритания - Қытай компанияларының ЕО-ға кіретін қақпасы сияқты. Мысалы, Ұлыбританияда SinoChem, China Mobile, China Unicom және басқа қытайлық компаниялардың Еуропаға бағытталған еншілес компаниялары бар. Сонымен қатар, Ұлыбританияда Қытайдың Чаңан автомобиль корпорациясы, Чунцин механика және электр компаниясы сияқты компаниялары өздерінің ғылыми-зерттеу және өндірістік тәсілдерін дамыту үшін, Ұлыбританияда ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық орталықтарын құрды.

4. *Ұлыбританияның әйгілі брендтерін сатып алу.* Қытай компаниялары бірқатар танымал ұлыбритандық әйгілі брендтерді сатып алды және инвестициялады, бұған мысал ретінде Ұлыбританияның екінші үл-

etmiştir.¹⁹ Çin Devlet Konseyi Kalkınma Araştırma Merkezi Dünya Kalkınma Enstitüsü'nün Müdür yardımcısı Ding Yifan, "Britanya her zaman Yuan'ın uluslararası rezervi olmasına destekleyici olmuştur. Londra uluslararası finans merkezi rolünü kaybederse, Britanya'nın Yuan'a daha fazla destek sağlaması mümkün olmayacaktır. Böyle bir durum aynı zamanda Çin – Britanya işbirliğinin geleceğini de olumsuz etkileyebilir" ifadesini kullanmıştır.²⁰ Ruihua Yeminli Mali Müşavirler Odasının yöneticisi Zhang Lian'in açıklamasına göre poundun büyük oranda değer kaybetmesinden dolayı Britanya'da gayrimenkule yatırım yapan Çin şirketleri büyük zarar görebilecektir.²¹ Zhengfang Menkul Kıymetlerin baş ekonomisti Ren Yiping'in açıklamasına göre ise Britanya'nın AB'den çıkması Çin ekonomisi üzerinde aşağı yönlü baskıyı arttıracaktır. Bu nedenle Çin ekonomisi üzerinde kısa vadede W tipi bir resesyon ve orta vadede ise L tipi bir resesyon yaşanabilir, uzun vadede ise hükümetin arz yönlü reformları sayesinde bir toparlanma ortaya çıkabilir ve U tipi resesyon şekline dönüşebilir.²² Tsinghua Üniversitesi Çin ve Dünya Ekonomisi Araştırma Merkezi Müdürü Li Dao-kui'e göre de önümüzdeki iki yılda Çin'in ekonomik büyümesi yavaşlamaya devam edecek-

¹⁹ 市场对脱欧“反应过度”: <http://www.zaobao.com.sg/finance/china/story20160627-634046>

²⁰ 英国脱欧对中国影响几何?: <http://business.sohu.com/20160627/n456402930.shtml>

²¹ 英国公投脱欧对中国经济直接影响有限: <http://finance.people.com.cn/n1/2016/0627/c1004-28497512.html>

²² 英国脱欧加大中国经济下行压力: <http://finance.sina.com.cn/zl/china/2016-06-24/zl-ifxtmwei9240567.shtml?cre=oldpage-pc&mod=g&loc=14&r=15&doct=0&rfunc=100>

кен дақыл өндірушісі Weetabix, жоғары сапалы дүкендер желісі Sunseeker, Лондон такси компания, азық-түлік бренді Pizza Express, туризм алыбы Thomas Cook корпорациясы сияқтыларды атауға болады.

5. БРЕКСИТТІҢ ҚЫТАЙ ЭКОНОМИЯСЫНА ЫҚТИМАЛ ӘСЕРЛЕРІ

Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты сауда айналымының азаюы, Ұлыбританияның ЕО құрамынан шығу туралы шешімінен кейін тіпті де ұлғаятындығын болжау қиын емес. Өйткені дүние экономикасына теріс әсер ететін Брексит мәселесі Қытайдың экономикасына да кері әсерін тигізеді. Қытай басшылары мен сарапшыларының пікірлері де бұл көзқарасты растай түседі.

2016 жылы 25 маусымда, Қытайдың қаржы министрі Лоу Цзивэй Азия инфрақұрылымдық инвестициялар банкінің (АИИБ) кезекті отырысында, Ұлыбританияның ЕО-дан шығу шешімінің жаһандық экономикаға болған әсері ұзақ уақыт бойы жалғасуы мүмкін екенін және түпкілікті нәтижелерін алдағы 5-10 жылда көруге болатынын айтты.¹⁸ Қытайдың мемлекеттік кеңесі Дамыту және зерттеу орталығы директорының орынбасары Дин Ифань: «Ұлыбритания әрқашан юанның халықаралық резервтік ақша бірлігі болуын қолдап келді. Лондонның халықаралық қаржы орталығы ретіндегі рөлі әлсіресе, юанға жалғасты қолдау көрсету мүмкіндігі де азаяды. Мұндай жағдай Қытай мен Ұлыбритания ынтымақтастығының болашағы-

¹⁸ 市场对脱欧“反应过度”: <http://www.zaobao.com.sg/finance/china/story20160627-634046>

Tablo 4. SDR Ішінде Параларın Ағірікліклarı

4 Кесте: СДР жүйесіндегі валюталардың арасалмақтары

Para Birimi Валюта	Mevcut ағірікліклар (1 Екім 2010'da белірендi) Қазірге салмағы (2010 ж. 1 қазанда белгіленген)	1 Екім 2016'dан ітіbaren geçerli olacак ағірікліклар 2016 ж. 1 қазанынан бастап іе болатын арасалмақтары	Değişiklik Өзгеріс
Dolar / Доллар	41,9	41,73	-0,17
Euro / Евро	37,4	30,93	-6,47
Yuan / Юань	-	10,92	+10,92
Yen / Иен	9,4	8,33	-1,07
Pound / Фунт	11,3	8,09	-3,21
Toplam / Жалпы	100	100	0

tir. 2016 yılında Çin'in GSYİH büyüme oranı % 6.7 iken, 2017 yılında % 6.6 olarak tahmin edilmektedir.²³

Tüm bu bilgiler ve yorumlar ışığında Britanya'nın AB'den çıkmasının Çin'e olası ekonomik etkilerini aşağıdaki şekilde toparlayabiliriz:

a) *Yuan'ın küresel rezerv para statüsü olumsuz etkilenebilir.* Britanya'nın AB'den çıkma kararı nedeniyle dolar kurunun artmasıyla birlikte Çin parası RMB de değer kaybetmeye başlamıştır. Nitekim 7 Temmuz 2016 tarihinde dolar karşısında Yuan'ın döviz kuru 6.6857, bir diğer ifadeyle 2010 Aralık ayından bu yana en düşük seviyede gerçekleşmiştir.²⁴ Bu düşüş 23 Haziran'dan beri devam etmektedir. 30 Kasım 2015 tarihinde Uluslararası Para Fonu (IMF) Çin Yuan'ının Özel Çekim Hakkı (SDR) sepetine alınmasına karar vermişti. Bilindiği üzere SDR, aynı zamanda bir ölçü birimi işlevi de görmektedir. SDR'nin değeri, dünya ticaretinde ve ödemeler sistemindeki ağırlıkları olan Dolar, Euro, Pound ve Yen'den oluşan bir sepette göre belirlenmektedir. Söz konusu paralar bu sepette uluslararası ticaret ve ödemeler sistemindeki ağırlıklarına uygun ağırlıklarla temsil edilirler. Bir ülke parasının SDR sepetine dâhil edilebilmesi için iki önemli koşulun yerine gelmesi gerekmektedir: (1) Söz konusu üye ülkenin ticaret hacminin son beş yılda en yüksek değerine ulaşmış olması ve sahip olduğu para biriminin, üye ülkeler arasındaki dış ticaret işlemlerinde kullanılıyor olması. (2) Söz konusu üye ülke parasının serbestçe kullanılabilir olması. IMF İcra Direktörleri Kurulu, Çin Yuan'ının bu iki koşulu da karşıladığına ve Yuan'ın da SDR sepetine alınmasına karar verdi. Karar gereğince 1 Ekim 2016'dan itibaren

BRİTANYA'NIN AB'DEN ÇIKMA KARARINDAN SONRA ÇİN BORSALARI %10 DEĞER KAYBETTİ. ULUSLARARASI FİNANS PİYASALARI DA BÜYÜK KAYIPLAR YAŞADI. BU TÜR MUHTEMEL DURGUNLUK ÇİN ŞİRKETLERİNİN DIŞARIYA AÇILMALARINI VE ULUSLARARASILAŞMALARINI OLUMSUZ ETKİLEYEBİLİR.

ҰЛЫБРИТАНИЯНЫҢ ЕО-ДАН ШЫҒУ ШЕШІМІНЕН KEЙІН, ҚЫТАЙДЫҢ ҚОР НАРЫҒЫНДА 10% ҚҰНСЫЗДАНУ ПАЙДА БОЛДЫ. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРЖЫ НАРЫҒТАРЫ ДА ҮЛКЕН ШЫҒЫНҒА БАТТЫ. МҰНДАЙ ТОҚЫРАУДЫҢ САЛДАРЫ ҚЫТАЙ КОМПАНИЯЛАРЫНЫҢ ДҮНИЕГЕ БЕТ АЛУЫ МЕН ХАЛЫҚАРАЛАНУ ҮДЕРІСІНЕ КЕРІ ҰҚПАЛ ЕТЕДІ.

на кері әсер етуі мүмкін», – деген пікір айтады.¹⁹ Руйхуа компаниясының директоры Чжан Ляньның болжамы бойынша, фунттың құнсыздануы салдарынан Ұлыбританиядағы жылжымайтын мүліктерге инвестиция салған Қытай компаниялары айтарлықтай зардап шегуі мүмкін.²⁰ Чжыньфан бағалы қағаздар компаниясының бас экономисі Рін Ибиннің пайымдауынша, Ұлыбританияның ЕО-дан шығуы салдарынан Қытай экономикасына түсетін қысым артады. Сондықтан, Қытай экономикасында қысқа уақытта W типті бір құлдырау, орта мерзімде L типті құлдырау жағдайы пайда болады. Ал ұзақ мерзімнен алғанда, үкіметтің құрылымдық реформаларына байланысты ел экономикасы қайта серпін алып, U типті рецессияға оралуы мүмкін.²¹ Цинхуа университеті Қытай мен дүние экономикасын зерттеу орталығының директоры Ли Даукуи-ге қарағанда, алдағы екі жылда Қытайдың экономикалық өсімі жалғасты баяулайды. Қытайдың ЖІӨ өсу қарқыны 2016 жылы 6,7%, 2017 жылы 6,6% деңгейінде болатыны болжануда.²²

Жоғарыда айтылған ақпараттар мен шолулар негізінде, Ұлыбританияның ЕО-дан шығуының Қытай экономикасына ықтимал әсерлерін төмендегідей жинақтап көрсетуге болады:

a) *Юанның әлемдік резервтік валютасыз статусына теріс әсер етеді.* Ұлыбританияның ЕО-дан шығу шешімінің салдарынан доллар бағамы артқанда, Қытай юаны құнсыздана бастады. Шынында да, 2016 жылы 7 шілдеде, 1 АҚШ доллары 6,6857 юань болып, 2010 жылдың

¹⁹ 英国脱欧对中国影响几何? : <http://business.sohu.com/20160627/n456402930.shtml>

²⁰ 英国公投脱欧对中国经济直接影响有限: <http://finance.people.com.cn/n1/2016/0627/c1004-28497512.html>

²¹ 英国脱欧加大中国经济下行压力: <http://finance.sina.com.cn/zt/china/2016-06-24/zl-iftmwei9240567.shtml?cre=oldpagepc&mod=g&loc=14&r=15&doct=0&rfunc=100>

²² 预计中国经济将在2018年探底回升: http://www.xcf.cn/jrdd/201606/t20160627_773865.htm

²³ 预计中国经济将在2018年探底回升: http://www.xcf.cn/jrdd/201606/t20160627_773865.htm

²⁴ http://app.finance.ifeng.com/hq/rmb/quote.php?symbol=USD&begin_day=2016-06-07&end_day=2016-07-07

baren SDR sepetine Yuan da girecektir. Böylelikle Yuan SDR sepetine dâhil edilen beşinci rezerv para konumuna gelmiş olacaktır. SDR sepetindeki rezerv paraların ağırlıklarının bugün itibarıyla görünümü ve 1 Ekim 2016 itibarıyla alacakları görünümünü şu şekilde tablolastırabiliriz.²⁵

Bu karar, yukarıda belirtildiği gibi, Çin Yuan'ının küresel rezerv para statüsünü kazanması açısından önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, Yuan'ın küresel rezerv para statüsünü kazanmasına destekçi olan Londra'nın finans merkezinin büyük bir belirsizliğin içerisinde olması ve bu belirsizliğin uzun bir süre devam etme ihtimali, Yuan için olumsuz bir etki olarak değerlendirilmektedir.

b) Çin'in Britanya'daki yatırımlarını olumsuz etkileyebilir. Çin, yukarıda da belirtildiği gibi Britanya'da ulaştırma altyapısından nükleer santralına, otomotivden petrokimyaya kadar hemen her alanda önemli yatırımlar yapmıştır. Özellikle Çin şirketlerinin kısa dönemde Britanya ekonomisindeki bu değişiklikten zarar görebileceklerini düşünülebilir. Çin'in amacı sadece 65 milyonluk Britanya pazarı değil, 500 milyonluk AB pazarıdır. Britanya'nın AB'den çıkması Çin için AB pazarına girme kapısını kaybetmek anlamına gelmektedir. Britanya'nın gayrimenkul alanına yatırım yapan Çin şirketleri çok zarar görecektir. Çünkü Brexit kararından dolayı ortaya çıkabilecek ekonomik durgunluk Britanya'da gayrimenkul fiyatlarının düşmesine neden olabilir.

c) Çin – AB arasındaki ekonomik ilişkilerini olumsuz etkileyebilir. AB, Çin'in en büyük ticaret ortağıdır. Çin ve AB arasındaki serbest ticaret ve yatırım anlaşmalarına ilişkin müzakereler devam etmektedir. Ki Çin ve AB arasındaki serbest ticaret ve yatırım anlaşmalarına ilişkin 2013 yılından bu yana 11 müzakereler gerçekleştirilmiştir. AB'nin ikinci büyük ekonomisi olan Britanya, Yuan'ın küresel rezerv para statüsünü almasında, Çin ve AB arasındaki serbest ticaret ve yatırım anlaşmalarına ilişkin müzakerelerde Çin'in en büyük destekçisi olmuştur. Çin tarafı Britanya'nın AB'nin Çin'e yönelik stratejik kararlarına olumlu etki yapmasını beklemektedir. Britanya'nın AB'den çıkması, kısa vadede Çin ve

желтоқсан айынан бергі ең төмен деңгейге түсті.²³ Юанның құлдырауы 23 маусым бері әлі де жалғасу үстінде. 2015 жылы 30 қарашада, Халықаралық валюта қоры (ХВҚ) Қытай юанын Арнайы қарыз алу құқығы (СДР) жүйесіне қабылдауға шешім шығарған еді. СДР жүйесіне кірген валюталардың өлшем бірлігі функциясы да болады. СДР құны халықаралық сауда мен төлемдер жүйесінде салмағы бар доллар, евро, фунт және иен арқылы анықталады. Аталмыш валюталардың СДР жүйесіндегі арасалмақтары олардың халықаралық сауда мен төлемдер жүйесіндегі арасалмақтары бойынша белгіленеді. Бір елдің валютасы СДР жүйесіне енгізілуі үшін екі маңызды талапты қанағаттандыруға тиіс: (1) мүше болатын елдің сауда айналымы соңғы бес жылда ең жоғары деңгейге жеткен болуы, сондай-ақ сол елдің валютасының басқа мүше елдермен арадағы сыртқы сауда операцияларында қолданылған болуы. (2) мүше болатын елдің валютасы еркін қолданылуы тиіс. ХВҚ атқарушылар кеңесі Қытай юанының осы екі талапты да қанағаттандырғанын ескеріп, юанды СДР жүйесіне алуға шешім қабылдады. Шешім бойынша, 2016 жылдың 1 қазанынан бастап юань СДР жүйесіне енеді. Осылайша юань СДР қоржынына кірген бесінші валюта болмақ. СДР жүйесіндегі резервтік валюталардың бүгінгі таңдағы арасалмақтары мен 2016 жылдың 1 қазанынан бастап ие болатын арасалмақтарын төмендегідей кестемен көрсетуге болады.²⁴

Бұл шешім, жоғарыда көрсетілгендей, Қытай юанының халықаралық резервтік валюта статусын алуы тұрғысынан маңызды бір бетбұрыс болып саналауда. Тағы бір жақтан, юанның халықаралық резервтік валюта болуына қолдау көрсетіп келген Лондонның қаржы орталығының тұрақсыздыққа тап болуы және бұл тұрақсыздықтың ұзақ уақыт жалғасу ықтималдығы юань үшін кері ықпал болып саналады.

ә) Қытайдың Ұлыбританиядағы инвестицияларына кері әсер етуі мүмкін. Жоғарыда айтылғандай, Қытай Ұлыбританияның көлік инфрақұрылымынан АЭС құрылысына, машина жасау саласынан мұнай-химия

²⁵ Yuan Rezerv Para Oluyor: <http://www.mahfiegilmez.com/2015/12/yuan-rezerv-para-oluyor.html>

²³ http://app.finance.ifeng.com/hq/rmb/quote.php?symbol=USD&begin_day=2016-06-07&end_day=2016-07-07

²⁴ Yuan Rezerv Para Oluyor: <http://www.mahfiegilmez.com/2015/12/yuan-rezerv-para-oluyor.html>

AB арасындағы мұзакерелерін ілгерілетуін енгізе алады. Қытай мен Британия арасындағы қарым-қатынас үшін алтын дәуір басталды, Британияның AB'ден шығуына қарсы Қытай үшін стратегиялық маңызды бір қауіп болмақ. Нәтижесінде Британияның AB'ден шығуына қарсы Қытай үшін стратегиялық маңызды бір қауіп болмақ. Нәтижесінде Британияның AB'ден шығуына қарсы Қытай үшін стратегиялық маңызды бір қауіп болмақ.

d) *Hong Kong finans merkezini olumsuz etkileyebilir.* Verilere göre, 2015 yılında Hong Kong ile Britanya arasındaki ікілі тісрет һасмı % 1 artışла 13.146 мільяр доллар oldu. 2014 yılın sonuna kadar, Britanya'nın Hong Kong'a yaptığı toplam doğrudan yatırım miktarı 17 milyar dolar olarak gerçekleşti. Hong Kong'un ticaret, finans, sigorta, perakende ve diğer hizmet sektörlerindeki yaklaşık 1000'den fazla şirketlerin yatırımları ya da yönetimi Britanya şirketleri tarafından doğrudan kontrol edilmektedir.²⁶ Asya'nın en büyük serbest pazarı ve limanı, aynı zamanda dünyanın büyük finans merkezlerinden biri olan Hong Kong Britanya'nın finans sektöründe yaşanan belirsizlikten ciddi şekilde etkilenebilir.

e) *Ekonomik durgunluğun etkisi artabilir.* Britanya'nın AB'den çıkma kararından sonra Çin borsaları %10 değer kaybetti. Uluslararası finans piyasaları da büyük kayıplar yaşadı. Bu tür muhtemel durgunluk Çin şirketlerinin dışarıya açılmalarını ve uluslararasılaşmalarını olumsuz etkileyebilir.

f) *Bazı yatırım alanlarında risk artabilir.* Britanya'nın AB'den çıkması durumunda, Çin şirketlerinin yatırım yaptığı bazı projelere yönelik anlaşmalarda da bazı değişiklikler gündeme gelebilir. Örneğin Britanya AB'den çıktıktan sonra, Hinkley Point C Nükleer Santrali projesinin artık Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku'yla

BRİTANYA'NIN AB'DEN ÇIKMASI, KISA VADEDE ÇİN VE AB ARASINDAKİ MÜZAKERELERİN İLERLEMESİNİ ENGELLEYEBİLİR. ÇİN VE BRİTANYA ARASINDAKİ İLİŞKİLER İÇİN ALTIN DÖNEM BAŞLARKEN, BRİTANYA'NIN AB'DEN ÇIKMA KARARI ÇİN İÇİN STRATEJİK AÇIDAN BÜYÜK BİR KAYIP OLACAKTIR. NİTEKİM BREXİT NEDENİYLE ÇİN'İN AB ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLERİNİ GENİŞLETME STRATEJİSİNDE DE DEĞİŞİKLİKLER OLABİLECEĞİ ENDİŞESİ SÖZ KONUSUDUR.

ҰЛЫБРИТАНИЯНЫҢ ЕО-ДАН ШЫҒУЫ ҚЫСҚА МЕРЗІМДЕ ҚЫТАЙ МЕН ЕО АРАСЫНДАҒЫ КЕЛІССӨЗДЕР БАРЫСЫН ҚИЫНДАТУЫ МҮМКІН. ҚЫТАЙ МЕН ҰЛЫБРИТАНИЯ АРАСЫНДАҒЫ ЕКІЖАҚТЫ ҰНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ АЛТЫН ДӘУІРІ БАСТАЛҒАН КЕЗДЕ, ҰЛЫБРИТАНИЯНЫҢ ЕО-ДАН ШЫҒУҒА ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУЫ ҚЫТАЙ ҮШІН СТРАТЕГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ҮЛКЕН БІР ЖОҒАЛТУ БОЛМАҚ. СОНЫҢ САЛДАРЫНАН, ҚЫТАЙДЫҢ ЕО ЕЛДЕРІМЕН АРАДАҒЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН КЕҢЕЙТУ СТРАТЕГИЯСЫНЫҢ ӨЗГЕРІСКЕ ҰШЫРАУЫ ЫҚТИМАЛ.

өндірісіне дейін көлемді қаржылар салды. Ал Ұлыбритания экономикасындағы жағымсыз өзгерістердің салдарынан алдағы қысқа уақытта әсіресе Қытай компаниялары зардап шегуі мүмкін. Қытайдың түпкі мақсаты тек қана 65 миллиондық Ұлыбритания базары болмастан, 500 миллиондық ЕО нарығы болатын. Сондықтан, Ұлыбританияның ЕО-дан шығуы Қытай үшін ЕО нарығына кіру мүмкіндігінен айырылғанмен бірдей. Ең алдымен, Ұлыбританияның жылжымайтын мүлік секторына инвестиция салған Қытай компаниялары көбірек зиян тартады. Өйткені Брексит шешімінен туындайтын экономикалық тоқырау Ұлыбританияда жылжымайтын мүлік бағасының құлауына әкеп соқтыруы мүмкін.

б) *Қытай мен ЕО арасындағы экономикалық қарым-қатынастарға кері әсер етуі мүмкін.* ЕО - Қытайдың ең ірі сауда әріптесі болып табылады. Қытай мен ЕО арасында еркін сауда және инвестициялық келісімдер жасау бойынша келіссөздер жүргізілуде. 2013 жылдан бастап Қытай мен ЕО арасындағы еркін сауда және инвестициялық келісімдер бойынша 11 рет келіссөз өткізілді. ЕО-ның екінші үлкен экономикасы болған Ұлыбритания, юанының халықаралық резервтік валюта статусын алуына, Қытай мен ЕО арасындағы еркін сауда және инвестициялық келісімдер бойынша келіссөздердің ілгерілеуіне жақтаушы болып келген еді. Ал, Қытай жағы ЕО-ның Қытай туралы стратегиялық шешімдеріне Ұлыбританияның оң ықпал жасауынан үмітті. Ұлыбританияның ЕО-дан шығуы қысқа мерзімде Қытай мен ЕО арасындағы келіссөздер барысын қиындатуы мүмкін. Қытай мен Ұлыбритания арасындағы екіжақты ынтымақтастықтың алтын дәуірі басталған кезде, Ұлыбританияның ЕО-дан шығуға шешім қабылдауы Қытай үшін стратегиялық тұрғыдан үлкен бір жоғалту болмақ. Соның салдарынан, Қытайдың ЕО елдерімен арадағы қарым-қатынасын кеңейту стратегиясының өзгеріске ұшырауы ықтимал.

²⁶ 英國市場概況: <http://developed-markets-research.hktdc.com/business-news/article/%E6%AD%90%E7%9B%9F/%E8%8B%B1%E5%9C%8B%E5%B8%82%E5%A0%B4%E6%A6%82%E6%B3%81/mp/tc/1/1X000000/1X0010EM.htm>

бағлantisы кесілmiş olacaktır ki, bunun proje anlaşımasının bazı maddelerinde деğişікліге neden olma ihtimali gibi durumlar yatırımcıları rahatsız etmektedir.

6. SONUÇ

Sonuç olarak, Çin'in AB'deki en büyük destekçisi olan Britanya'nın AB'den çıkması Çin'i endişelendirmektedir. Çünkü Çin'in AB'ye giriş karpısı olarak деđerlendirilen Britanya'nın AB'den çıkması, Çin'in AB ile ekonomik ilişkilerini geliştirme fırsatını kaybetmesi olarak деđerlendirilmektedir. Yuan'daki düşüşün ne kadar devam edeceği belli olmadığından, bu durumun aynı zamanda Yuan'ın uluslararası rezerv para statüsünde belirsizliğe yol açması da söz konusudur. Brexit, yalnızca Avrupa için деğil, dikkatle takip edilen Pasifik bölgesinde de endişelere neden olmaktadır.

Brexit artık bir ihtimalin ötesine geçtiğine göre, Çin'in bu yeni durum sonrasında neler yapacağı konusunun da tartışılmaya başlandığını görmekteyiz. Çinli şirketler Britanya'ya dayanarak AB'ye girme stratejisini деğişітirmeyi düşünmektedir diye düşünebiliriz. Bu bağlamda Çin şirketleri AB üyesi ülkelerden yeni işbirliği ortakları bulmaya çalışacaktır. Hatta bu yeni durumun Çin'in AB'deki yatırım risklerini azaltması, Çin şirketlerine yeni yatırım fırsatları getirmesi de mümkündür. Ayrıca Çin hükümeti Yuan'ın daha çok деđer kaybetmemesi için döviz kurunu dengeli düzeyde tutmaya gayret edecektir. Yukarıda da belirtmeye çalıştığımız gibi, Britanya'nın AB'den çıkması Avrupa'da büyük деğişіклікlere neden olabilir. AB'deki ve hatta tüm dünyadaki ekonomik ve siyasi belirsizliklere ilişkin, Çin hükümeti daha fazla uluslararası stratejik alan kazanmak için, iç ve dış çevre analizlerine dayanarak uluslararası stratejik planlamalar yapacaktır. Diğer taraftan, Çin ve AB arasındaki serbest ticaret ve yatırım anlaşmalarına ilişkin müzakereleri hızlandırmak için, AB üyesi ülkelerle ticaret, yatırım, yüksek teknoloji ve diğer alanlarda işbirliği ve müzakereler güçlendirilmeye çalışılacaktır. Bu nedenle özellikle G20 toplantısına ev sahipliği yaptığı 2016 yılında, Çin özellikle kendi projelerini ve hedeflerini dünyaya tanıtmak ve küreselleşme sürecini kolaylaştırmak için G20 mekanizmasını kullanmaya gayret edecek, aynı zamanda Avrasya bölgesi de dahil olmak üzere

в) Гонконг қаржы орталығына теріс әсер етуі мүмкін. Статистикаға сәйкес, 2015 жылы Ұлыбритания мен Гонконг арасындағы екіжақты сауда айналымы 13,146 миллиард доллар болып, 1% артқан. 2014 жылдың соңына қарай, Ұлыбританияның Гонконгқа салған тікелей инвестицияның жалпы көлемі 17 миллиард АҚШ долларын құрады. Гонконгтың сауда, қаржы, сақтандыру, бөлшек сауда және т.б. секторларындағы шамамен 1000-нан астам компаниялардың инвестициялары немесе басқару жүйесі Ұлыбританиялық компаниялардың тікелей бақылап басқаруында.²⁵ Азиядағы ең ірі еркін сауда базары, сонымен қатар әлемдік ең ірі қаржы орталықтарының бірі болған Гонконг де, Ұлыбританияның қаржы саласындағы дағдарыс салдарынан зардап шегуі мүмкін.

г) Экономикалық тоқыраудың салдарын арттыруы мүмкін. Ұлыбританияның ЕО-дан шығу шешімінен кейін, Қытайдың қор нарығында 10% құнсыздану пайда болды. Халықаралық қаржы нарықтары да үлкен шығынға батты. Мұндай тоқыраудың салдары Қытай компанияларының дүниеге бет алуы мен халықаралану үдерісіне кері ықпал етеді.

ғ) Кейбір инвестиция салаларының қаупін арттыруы мүмкін. Ұлыбритания ЕО құрамынан шыққан жағдайда, қытайлық компаниялар инвестиция салған кейбір жобалар бойынша жасалған келісімдер өзгерістерге ұшырауы мүмкін. Мысалы, Ұлыбритания ЕО құрамынан шықса, Ұлыбританияның Хинкли Пойнт АЭС жобасы ЕО-ның бәсекелестік туралы заңының қатысты шектеулерінен құтылады да, жоба келісімінің кейбір тармақтарында өзгерістер туылуы мүмкін. Бұл өз кезегінде инвесторларды алаңдатуға.

6. ҚОРЫТЫНДЫ

Қорытып айтқанда, Қытайдың ЕО-дағы ең ірі жақтаушысы болған Ұлыбританияның ЕО-дан шығуы Қытайды қатты алаңдатуға. Өйткені Қытайдың ЕО-ға кіретін басты қақпасы ретінде сипатталатын Ұлыбританияның ЕО-дан шығуы, Қытай үшін ЕО-мен арадағы экономикалық қарым-қатынастарды

²⁵ 英國市場概況: <http://developed-markets-research.hktdc.com/business-news/article/%E6%AD%90%E7%9B%9F/%E8%8B%B1%E5%9C%8B%E5%B8%82%E5%A0%B4%E6%A6%82%E6%B3%81/mp/tc/1/1X000000/1X0010EM.htm>

infinica.ru

бөлгесел ішбірліктерін күчлелдірме ғалшмаларына devam edecektir.

Қайнақлар / Әдебиеттер тізімі

1. Bir dönem biterken: <http://m.milliyet.com.tr/bir-donem-biterken--ekonomi-ydetay-2267069/>
2. İngiltere'nin ayrılık kararı Türkiye'yi nasıl etkiler?: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/fahrettinaltun/2016/06/25/ingilterenin-ayrilik-karari-turkiyeyi-nasil-etkiler#>
3. Avrupa Birliği dağılma çağına hoş geldiniz: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/oguz/2016/06/25/avrupa-birligi-dagilma-cagina-hos-geldiniz>
4. EU Referendum results in full: <http://election.news.sky.com/referendum>
5. BrexitAB'nin sonumu?: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/duran/2016/06/25/brexit-abnin-sonu-mu?>
6. The Brexit currency domino effect isn't over yet: <http://www.marketwatch.com/story/the-brexit-currency-domino-effect-isnt-over-yet-2016-07-06?mod=mw>
7. 英国脱欧只是不确定的开始: http://www.boc.cn/aboutboc/ab8/201606/t20160627_7194076.html
8. 中国同英国的关系: <http://www.chinese-embassy.org.uk/chn/zygx/zygxgk/>
9. 中英签署约400亿英镑大单，中国将投60亿英镑核电项目: <http://wallstreetcn.com/node/225023>
10. 余敏：中英货物贸易的比较优势和贸易互补性的实证分析. 湖南商学院学报. 2011.6: №3(8). 27-32页
11. 2015年英国货物贸易及中英双边贸易概况: http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47762
12. 英国对中国出口主要商品构成（类）: http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47777
13. 英国自中国进口主要商品构成（类）: http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=47778
14. 2016年4月英国贸易简讯: http://countryreport.mofcom.gov.cn/new/view110209.asp?news_id=49757
15. 英国脱欧对中国在欧投资的影响: <http://news.cenet.org.cn/show-1501-69735-1.html>
16. 中国银行协助发行的财政部人民币债券在伦敦证券交易所成功上市: http://www.boc.cn/aboutboc/bi1/201606/t20160608_7046292.html
17. 市场对脱欧“反应过度”: <http://www.zaobao.com.sg/finance/china/story20160627-634046>
18. 英国脱欧对中国影响几何?: <http://business.sohu.com/20160627/n456402930.shtml>
19. 英国公投脱欧对中国经济直接影响有限: <http://finance.people.com.cn/n1/2016/0627/c1004-28497512.html>
20. 英国脱欧加大中国经济下行压力: <http://finance.sina.com.cn/zt/china/2016-06-24/zl-ixftmwei9240567.shtml?cre=oldpagepc&mod=g&loc=14&r=15&doct=0&rfunc=100>
21. 预计中国经济将在2018年探底回升: http://www.xcf.cn/jrdd/201606/t20160627_773865.htm
22. http://app.finance.ifeng.com/hq/rmb/quote.php?symbol=USD&begin_day=2016-06-07&end_day=2016-07-07
23. Yuan Rezerv Para Oluyor: <http://www.mahfiiegilmez.com/2015/12/yuan-rezerv-para-oluyor.html>
24. 英國市場概況: <http://developed-markets-research.hktdc.com/business-news/article/%E6%AD%90%E7%9B%9F/%E8%8B%B1%E5%9C%8B%E5%B8%82%E5%A0%B4%E6%A6%82%E6%B3%81/mp/tc/1/X000000/X00010EM.htm>

дамыту мүмкіндігін жоғалту болып саналады. Юанның құлдырауы әлі қаншаға жалғасатындығы да белгісіз, бұл жағдай юанның халықаралық резервтік валюта мәртебесіне байланысты күмәнді арттырады. Брексит қарары тек Еуропада ғана емес, Тынық мұхит аймағында да алаңдаушылық туғызуда.

Ұлыбританияның ЕО-дан шығу ықтималдығы шегіне жеткенде, осы жағдайға байланысты Қытайдың қандай әрекеттерге баратындығын зерттеп көруге тура келеді. Алдағы уақытта, Қытай компаниялары өздерінің Ұлыбританияға сүйеніп ЕО нарығына кіру стратегияларын өзгерте бастайды. Осы тұрғыда, Қытай компаниялары ЕО елдерінен жаңа серіктер табуға құлшынады. Егер сондай жаңа жағдай туындаса, Қытайдың ЕО-дағы инвестицияларының қаупін төмендетуі, тіпті қытайлық компанияларға жаңа инвестициялық мүмкіндіктер әкелуі де мүмкін. Сондай-ақ, Қытай үкіметі юанның одан ары құнсызданбауы үшін айырбас бағамын тепе-теңдікте ұстап тұруға күш салатын болады. Жоғарыда атап көрсетілгендей, Ұлыбританияның ЕО құрамынан шығуы Еуропада ірі өзгерістерге себеп болуы мүмкін. ЕО мен бүкіл әлемдегі экономикалық және саяси тұрақсыздықтарға байланысты, Қытай үкіметі халықаралық стратегиялық табыстарға көбірек қол жеткізу үшін, ішкі-сыртқы жағдайларды пайдаланып, жаңа халықаралық стратегиялық жоспарлар жасауы мүмкін.

Енді бір жағынан, Қытай мен ЕО арасындағы еркін сауда және инвестициялық келісімдерге қол жеткізу үшін, Қытай үкіметі ЕО елдерімен арадағы сауда, инвестиция, жоғары технология және т.б. жақтардағы келіссөздер мен ынтымақтастықты нығайтуға бар күшін салады. Сондықтан, әсіресе «Үлкен 20-лық» саммитіне өзі төрағалық ететін 2016 жылы, Қытай үкіметі өз жобалары мен мақсаттарын дүниеге таныту үшін, сондай-ақ жаһандану үдерісін жеңілдету үшін, «Үлкен 20-лық» механизмін оңтайлы пайдалануға тырысады. Сонымен қатар, Еуразиялық аймақты негіз еткен өңірлік ынтымақтастықты нығайту жұмысын да одан ары жалғастырады.

REMITTANCE OUTFLOW FROM RUSSIA: CHANGES IN TRANSFER COST AND WORK PERMIT

CENGIZHAN CANALTAY

ПОТОКИ ДЕНЕЖНЫХ
ПЕРЕВОДОВ ИЗ РОССИИ:
ИЗМЕНЕНИЯ В СТОИМОСТИ
ПЕРЕВОДОВ И РАЗРЕШЕНИИ
НА РАБОТУ

EXECUTIVE SUMMARY

Remittance which were sent by migrant workers to their home countries are seen as small amounts that meet the needs of the migrants households. However, these small amounts are three times larger than total foreign aid in 2015. Russia is an important destination for the Central Asian countries. Over 60% of the remittance inflow to Kyrgyzstan and Tajikistan comes from Russia. The Central Asian countries are heavily dependent on remittances and in 2015 the amount of remittances that were sent to Uzbekistan from Russia decreased by 57%, for Tajikistan this number dropped by 66% and for Kyrgyzstan by 46% in terms of dollar value due to economic stagnation in Russia, sharp fall in oil prices and depreciation of Ru-

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Денежные переводы, отправленные рабочими-мигрантами в их родные страны являются небольшими суммами, которые отвечают потребностям домашних хозяйств мигрантов. Тем не менее, эти небольшие суммы в три раза больше, чем общий объем внешней помощи 2015 года. Россия играет важную роль для стран Центральной Азии. Более 60% притока денежных переводов в Кыргызстан и Таджикистан поступает из России. Страны Центральной Азии в значительной степени зависят от денежных переводов. В 2015 году объем денежных переводов, которые были отправлены в Узбекистан из России сократился на 57%. В Таджикистане этот показатель снизился на 66%, а в Кы-

www.wikipedia.com

ble against dollar. This policy brief looks at the current situation on remittance outflow from Russia and ways to ease the fall in the amount of remittances which were sent to the Central Asian countries.

INTRODUCTION

There are 250 million international migrants living abroad and approximately 180 million of these migrants from poor countries, migrated to another country looking for job opportunities¹. Remittances are an important source of income for households in developing countries. For example; in 2015, 432 billion dollars were sent to their home countries by migrants. This amount could be increased by improvements in transfer costs and work permit.

Russia holds the second place for hosting 12 million international migrants after United States (47 million)². According to the cross

ргызстане на 46% в долларовом выражении из-за экономического застоя в России, резкого падения цен на нефть и снижения курса рубля по отношению к доллару. Эта статья вкратце рассматривает текущую ситуацию потоков денежных переводов из России и способы облегчения падения суммы денежных переводов, отправленных в страны Центральной Азии.

ВВЕДЕНИЕ

Насчитывается 250 млн. международных мигрантов, проживающих за рубежом и около 180 млн. из них приехали из бедных стран. Они эмигрировали в другие страны в поисках возможностей трудоустройства¹. Денежные переводы являются важным источником дохода для домашних хозяйств в развивающихся странах. Например, в 2015 году мигрантами в их родные страны было отправлено 432 млрд. долларов. Эта сумма может

¹ Ratha, D. (2014). The hidden force in global economics: sending money home. [Video file]. Retrieved from https://www.ted.com/talks/dilip_ratha_the_hidden_force_in_global_economics_sending_money_home/transcript?language=en
United Nations (2016). International Migration Report 2015. United Nations. http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

² United Nations (2016). International Migration Report 2015.

¹ Ratha, D. (2014). The hidden force in global economics: sending money home. [Video file]. Retrieved from https://www.ted.com/talks/dilip_ratha_the_hidden_force_in_global_economics_sending_money_home/transcript?language=en
United Nations (2016). International Migration Report 2015. United Nations. http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

border remittance statistics by the Central Bank of Russia, in 2013 \$6.6 billion were sent to Uzbekistan, \$4.1 billion to Tajikistan and \$2 billion to Kyrgyzstan. However, starting from 2014 the amount of remittances has decreased significantly due to sharp fall of oil prices, economic slowdown in Russia. In addition, steep depreciation of Ruble against US Dollar has decreased the salaries of migrant workers by half in terms of dollar. Therefore, remittances in terms of dollar reduced to \$2.3 billion for Uzbekistan, \$1.2 billion for Tajikistan and \$1 billion for Kyrgyzstan³. Furthermore, the changes in the regulations of work permit have created an additional economic burden by increasing the price for legal working conditions in Russia.

United Nations. http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

³ Central Bank of Russia (2016). Cross-border Remittances via Money Transfer Operators in Breakdown by Countries. External Sector Statistics. <http://www.cbr.ru/Eng/statistics/?Prtd=svs>

IN 2015, 432 BILLION DOLLARS WERE SENT TO THEIR HOME COUNTRIES BY MIGRANTS.

В 2015 ГОДУ МИГРАНТАМИ В ИХ РОДНЫЕ СТРАНЫ БЫЛО ОТПРАВЛЕНО 432 МЛРД. ДОЛЛАРОВ.

быть увеличена за счет улучшения стоимости переводов и разрешения на работу.

Россия занимает второе место по числу международных мигрантов (12 млн.) после США (47 млн.)². Согласно статистике трансграничных денежных переводов Центрального банка России, в 2013 году в Узбекистан было отправлено 6,6 млрд. долларов, в Таджикистан – 4,1 млрд. долларов и в Кыргызстан – 2 млрд. долларов. Однако, начиная с 2014 года объем денежных переводов значительно снизился из-за резкого падения цен на нефть и замедления темпов экономического роста в России. Кроме того, резкое падение курса рубля по отношению к доллару США привело к снижению заработной платы рабочих-мигрантов в два раза в долларовом выражении. Следовательно, денежные переводы в долларовом выражении снизились до 2,3 млрд. долларов в Узбекистане, 1,2 млрд. долларов в Таджикистане и 1 млрд. долларов в Кыргызстане³. Более того, изменения в правилах разрешения на работу создали дополнительное экономическое бремя за счет повышения цен для юридических условий труда в России.

Большинство денежных переводов, отправляемых центральноазиатскими мигрантами в свои родные страны поступает из России и ужесточение правил въезда и получения разрешения на работу в 2015 году отрицательно сказались на заработную плату рабочих-мигрантов. До изменений был национальный уровень цен на разрешение на работу, но новые изменения в правилах дали правителям регионов право

² United Nations (2016). International Migration Report 2015. United Nations. http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

³ Central Bank of Russia (2016). Cross-border Remittances via Money Transfer Operators in Breakdown by Countries. External Sector Statistics. <http://www.cbr.ru/Eng/statistics/?Prtd=svs>

Majority of the remittances that the Central Asian migrants sent back their home countries comes from Russia and tightening the rules of entering and obtaining work permit in 2015 has negatively affected the wages of the migrant workers. Before the changes, there was a national price level for work permit but new changes in the regulations have given the right to define their own price for work permit to the governors of the regions⁴.

Among the new changes, a patent system is introduced which could be used as a legal document for work permit and given for a 12 month period with a maximum extension to a year. Previously, in order to obtain work permit, the Central Asian labor migrants had to pay a national standard, 1200 Ruble monthly, however since 2015 the price of the work permit has been tripled to 4000 Ruble for a month (this amount is for Moscow which is the most preferred city for the majority of the migrant workers)⁵. In addition, they have to

определять свою собственную цену за разрешение на работу⁴.

Среди новых изменений можно выделить введение патентной системы, которая может быть использована в качестве юридического документа для разрешения на работу на 12-месячный срок с возможностью продления до одного года. Раньше для того, чтобы получить разрешение на работу, трудовые мигранты из Центральной Азии должны были ежемесячно платить национальный стандарт в размере 1200 рублей, однако с 2015 года цена разрешения на работу увеличилась в три раза до 4000 рублей за месяц (эта сумма действительна для Москвы, которая является наиболее предпочтительным городом для большинства трудящихся-мигрантов)⁵. Кроме того, они должны представить два дополнительных докумен-

⁴ Rus4all.ru (2015). How much does the patent costs in regions of the Russia. Russia for all. <http://tjk.rus4all.ru/exclusive/20150116/725666157.html>

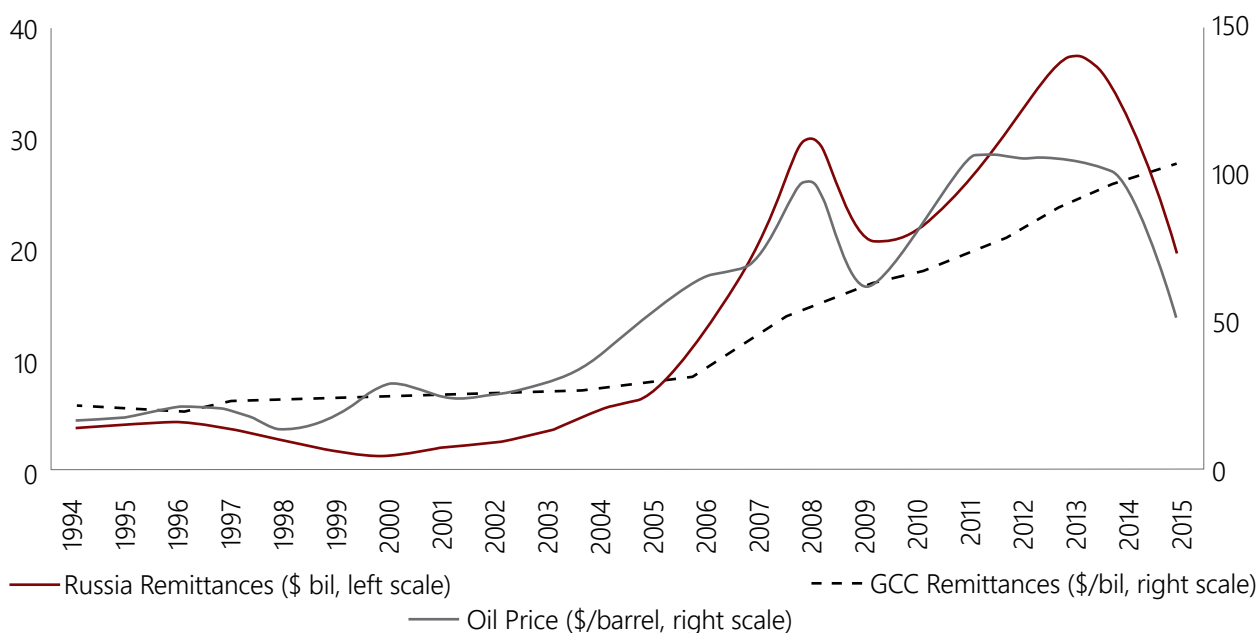
⁵ Hashimova U. (2015). What 2015 is promising for labor migrants from Central Asia. Central Asia Policy Brief No.23.

⁴ Rus4all.ru (2015). How much does the patent costs in regions of the Russia. Russia for all. <http://tjk.rus4all.ru/exclusive/20150116/725666157.html>

⁵ Hashimova U. (2015). What 2015 is promising for labor migrants from Central Asia. Central Asia Policy Brief No.23. Central Asia Program. <http://centralasiaprogram.org/wp-content/uploads/2015/03/Policy-Brief-23-March-20151.pdf>

Graph 1: Relationship between the Oil Prices and Remittance (1994-2015)

График 1: Взаимосвязь цен на нефть и денежных переводов (1994-2015 гг.)

Source: World Bank, 2016

Источник: Всемирный банк, 2016 г.

submit two additional documents, namely, medical insurance and certificate of knowledge of Russian language, history and legal system in order to be able to get the patent, which will allow them to work legally in Russia. Besides, these documents have additional costs, the cost of medical insurance would be over 5000 Ruble and the cost of the complex test would be over 4900 Ruble⁶.

CHANGES IN REMITTANCE

The sharp decline in oil prices, economic slowdown in major remittance receiving countries and depreciation of local currencies against dollar especially in Russia have led to a decrease in the growth rate of remittances. It is estimated that the growth rate of remittances which were sent to the developing countries has decreased from 3.2% in 2014 to 0.4% in 2015⁷.

Central Asia Program.
<http://centralasiaprogram.org/wp-content/uploads/2015/03/Policy-Brief-23-March-20151.pdf>

⁶ Ibid.

⁷ World Bank Group (2016). Migration and Remittances Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 26. World Bank Group KNOMAD. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24012/9781464809132>.

THERE IS A 25% DECREASE IN THE SALES OF THE PATENTS IN RUSSIA.

ПРОДАЖИ ПАТЕНТОВ В РОССИИ СНИЗИЛИСЬ НА 25%.

та, а именно, медицинскую страховку и свидетельство о знании русского языка, истории и правовой системы, с тем, чтобы иметь возможность получить патент, который позволит им легально работать в России. Кроме того, эти документы имеют дополнительные расходы, стоимость медицинского страхования будет свыше 5000 рублей, а стоимость комплексного теста – более 4900 рублей⁶.

ИЗМЕНЕНИЯ В ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДАХ

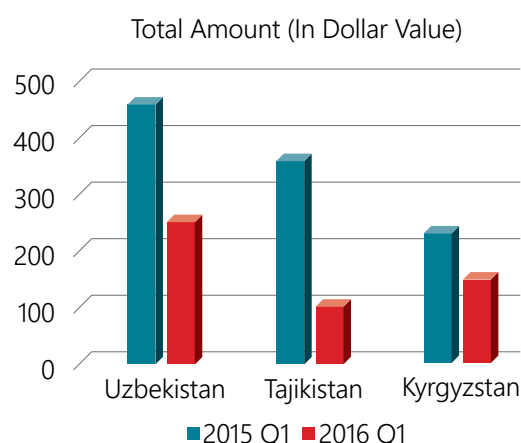
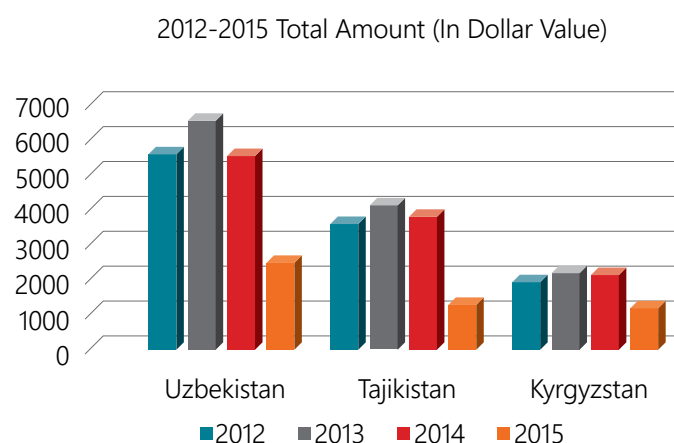
Резкое снижение цен на нефть, замедление темпов экономического роста в основных странах приема денежных переводов и снижение курса местных валют по отношению к доллару, особенно в России, привели к снижению темпов роста денежных переводов. По оценкам, темп роста денежных переводов, отправленных в развивающиеся страны, сократился с 3,2% в 2014 году до 0,4% в 2015 году⁷.

⁶ Ibid.

⁷ World Bank Group (2016). Migration and Remittances Recent Developments and Outlook.

Graph 2 and Graph 3: Total Amount of Remittance Sent From Russia for 2012-2015 and Q1 2015-Q12016.

График 2 и График 3: Общая сумма денежных переводов, отправленных из России на 2012-2015 гг. и 1-квартал 2015 г. – 1-квартал 2016 г.

Source: the Central Bank of Russia, 2016

Источник: Центральный Банк России, 2016 г.

During 2010-2013 period, oil prices have increased to \$100 per barrel (bbl) allowing the remittances which were sent from Russia to jump from \$30 billion in 2010 to around \$40 billion in 2013. Significant decrease in oil prices that plummet below \$30 bbl in January 2016 has shrunk the outflow of remittance of Russia to around \$20 billion. Regarding the relationship between remittances which were sent from Russia and oil prices, we can see a strong correlation. (Figure 1)⁸. According to the World Bank estimations, this sharp fall in oil prices have negatively affected the Russian economy consequently reduced the remittance outflow by 40% in 2015. Moreover, the Central Asian countries are heavily dependent on remittance outflow from Russia where over 60% of the remittance to Kyrgyzstan and Tajikistan comes from Russia. Therefore the decrease in Russia remittances has significantly affected the remittance that the Central Asian countries received in 2015⁹.

The additional costs of obtaining the permit, together with the depreciation of Ruble against dollar and the economic slowdown in Russia have reduced the amount of remittances significantly in 2015. In 2015, the amount of remittances in terms of dollar value significantly drop by 57% for Uzbekistan, for Tajikistan by 66% and for Kyrgyzstan by 46% according to the cross border remittance statistics of the Central Bank of Russia¹⁰. Moreover, comparing the first quarter of 2015 and 2016 shows that the remittances which were sent to Uzbekistan decreased by 44%, this figure is 71% for Tajikistan and 34% for Kyrgyzstan¹¹.

WORK PERMIT

In 2015, 1.78 million patents were given and 34 billion Ruble was sent to Russian govern-

pdf

⁸ World Bank Group (2016). Migration and Remittances Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 26. World Bank Group KNOMAD. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24012/9781464809132.pdf>

⁹ Ibid.

¹⁰ Central Bank of Russia (2016). Cross-border Remittances via Money Transfer Operators in Breakdown by Countries. External Sector Statistics. <http://www.cbr.ru/Eng/statistics/?PrId=svs>

¹¹ Ibid.

www.picz.in

За период 2010-2013 годов цены на нефть выросли до 100 долларов за баррель. Это привело к тому, что денежные переводы, отправленные из России, возросли с 30 млрд. долларов в 2010 году до около 40 млрд. долларов в 2013 году. Значительное снижение цен на нефть, которые упали ниже 30 долларов за баррель в январе 2016 года, сократил отток денежных переводов из России до около 20 млрд. долларов. Мы можем наблюдать сильную связь между денежными переводами, отправленными из России и ценами на нефть. (Рисунок 1)⁸. По оценкам Всемирного банка, это резкое падение цен на нефть негативно отразилось на экономике России, и следовательно, привело к сокращению оттока денежных переводов на 40% в 2015 году. Кроме того, страны Централь-

Migration and Development Brief 26. World Bank Group KNOMAD. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24012/9781464809132.pdf>

⁸ World Bank Group (2016). Migration and Remittances Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 26. World Bank Group KNOMAD. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24012/9781464809132.pdf>

ment budget. Comparing with the last year statistics, we can see that there is a 25% decrease in the number of patents which were sold. However, increasing the price of the work permit has increased the earnings by 27% or 12 billion Ruble¹². This result indicates that 25% share either did not come or decided to work illegally. Considering the two options sound more logical keeping in mind that in terms of migration destinations, the Central Asian migrant workers do not have many choices rather than going to Russia searching for job. Russia is the only country in near abroad, which will accept these migrants on visa free basis and Russia's labor market could absorb large number of migrant workers.

¹² Ministry of Interior Russia, (2016). Statistical information on the migration situation in the Russian Federation. Official site of the General Directorate of the Russian Interior Ministry on Migration. https://xn--b1ab2a0a.xn--b1aew.xn--p1ai/about/activity/stats/Statistics/Statisticheskie_svedeniya_po_migracionno

ECONOMIC SLOWDOWN CONSEQUENTLY REDUCED THE REMITTANCE OUTFLOW BY 40% IN 2015.

ВСЛЕДСТВИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СПАДА В 2015 ГОДУ ОТТОК ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ СНИЗИЛСЯ НА 40%.

ной Азии в значительной степени зависят от оттока денежных переводов из России. Более 60% денежных переводов в Кыргызстан и Таджикистан поступает из России. Поэтому сокращение объема денежных переводов из России существенно повлияло на денежные переводы, которые страны Центральной Азии получили в 2015 году⁹.

Дополнительные расходы на получение разрешения, а также снижение курса рубля по отношению к доллару и замедление экономического роста в России значительно сократили объем денежных переводов в 2015 году. В том же году объем денежных переводов в стоимостном выражении доллара значительно снизился в Узбекистане на 57%, в Таджикистане на 66%, а в Кыргызстане на 46% согласно статистике трансграничных денежных переводов Центрального банка России¹⁰. Кроме того, сравнивая первые кварталы 2015 и 2016 годов становится явным, что объем денежных переводов, направленных в Узбекистан снизился на 44%. Этот показатель составляет 71% для Таджикистана и 34% для Кыргызстана¹¹.

РАЗРЕШЕНИЕ НА РАБОТУ

В 2015 году было предоставлено 1,78 млн. патентов и отправлено 34 млрд. рублей в российский государственный бюджет. Сравнивая со статистикой прошлого года, можно наблюдать уменьшение числа проданных патентов на 25%. Тем не менее, повышение цен на разрешение на работу увеличило прибыль

⁹ Ibid.

¹⁰ Central Bank of Russia (2016). Cross-border Remittances via Money Transfer Operators in Breakdown by Countries. External Sector Statistics. <http://www.cbr.ru/Eng/statistics/?Prtdl=svs>

¹¹ Ibid.

It is estimated that there are 4.3 million people who are working in Russia illegally in 2014¹³. Central Asian migrants could stay in Russia for 90 days without registration and according to Russian laws, if a person stays over the duration indicated in its work permit, he/she is considered to be illegally staying in Russia¹⁴. Working illegally might allow migrant workers to save some money on the one hand. But on the other hand, it forces them to work for lesser wages and without

¹³ Moscow times (2014). Over 4 Million Immigrants Live in Russia Illegally, Official Says. The Moscow Times. <http://www.themoscowtimes.com/news/article/over-4-million-immigrants-live-in-russia-illegally-official-says/507591.html>

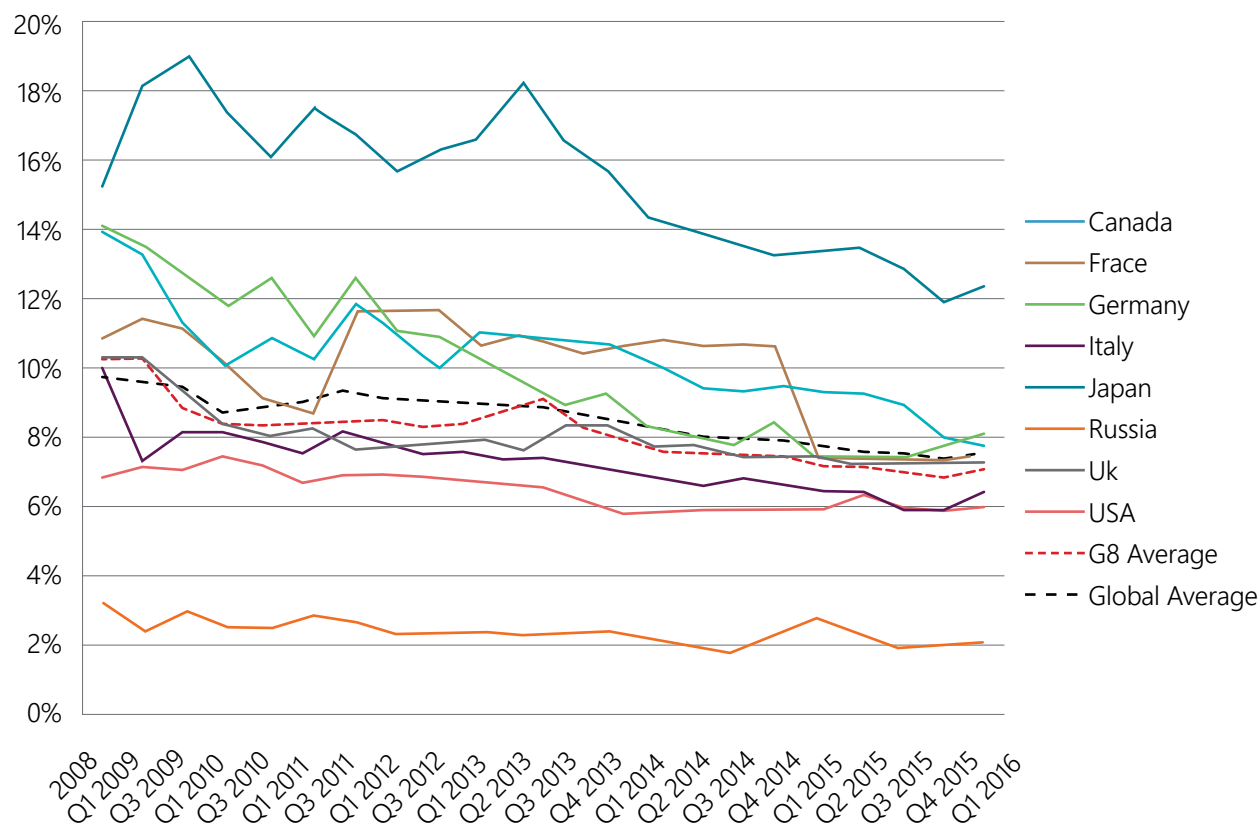
¹⁴ Hashimova U. (2015). What 2015 is promising for labor migrants from Central Asia. Central Asia Policy Brief No.23. Central Asia Program. <http://centralasiaprogram.org/wp-content/uploads/2015/03/Policy-Brief-23-March-20151.pdf>

на 27% или 12 млрд. рублей¹². Этот результат указывает на то, что 25% мигрантов либо не приехали, либо они решили работать нелегально. Учитывая два варианта последний звучит более логичным, имея в виду, что с точки зрения места назначения миграции, у трудящихся-мигрантов из Центральной Азии не так много вариантов, кроме поездки в Россию в поисках работы. Россия является единственной страной в ближнем зарубежье, которая будет принимать этих мигрантов на безвизовой основе и рынок труда в России может поглотить большое

¹² Ministry of Interior Russia, (2016). Statistical information on the migration situation in the Russian Federation. Official site of the General Directorate of the Russian Interior Ministry on Migration. https://xn--b1ab2a0a.xn--b1aew.xn--p1ai/about/activity/stats/Statistics/Statisticheskie_svedeniya_po_migracionno

Graph 3: Total Average Cost of Transfers (G8 Countries)

График 3: Общая средняя стоимость переводов (страны G8)

Source: World Bank, 2016

Источник: Всемирный банк, 2016 г.

protection of their rights, which cause a reduction in the amount of remittances.

TRANSFER COSTS

Remittance Prices Worldwide indicates that the global average transfer cost was 7.4% in 2015 that is considerably higher than the millennium development goals that set the target for global average cost of migrant remittance transfer to be lesser than 3% by 2030¹⁵. However, the average transfer cost is reducing gradually and it decreased only 2.6% during the last 7 years. One of the reasons for this slow decrease is that international banks concern regarding the risk of money laundering and other financial crimes under the name of remittance transfers¹⁶.

Remittance Prices Worldwide indicates that transfer costs are slowly decreasing over the years. The G20 average cost dropped slightly over 10% in 2008 to 7.61% in 2016 Q1 while global average cost followed a similar trend and reduced to 7.53% in 2016 Q1 from 10% in 2008. As for Russia the average cost decreased from 2.88% in 2008 to 2.11% in Q1 2016¹⁷. However, in Q1 2016 average cost increased in Russia with 0.16% comparing with Q4 2015 a highest increase among the G8 countries¹⁸. We should mention that the transfer costs in Russia is one of the lowest in

**TRANSFER COST
COULD BE REDUCED BY
SPREADING THE USAGE
OF ALTERNATIVE
SYSTEMS LIKE AS
E-WALLET PROGRAMS.**

**СТОИМОСТЬ
ПЕРЕВОДОВ
МОЖЕТ БЫТЬ
СНИЖЕНА ПУТЕМ
РАСПРОСТРАНЕНИЯ
ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
ТАКИХ
АЛЬТЕРНАТИВНЫХ
СИСТЕМ, КАК
ПРОГРАММЫ
ЭЛЕКТРОННОГО
КОШЕЛЬКА.**

www.riskafrica.com

количество рабочих-мигрантов.

В 2014 году в России насчитывалось 4,3 млн. человек, работавших нелегально¹³. Мигранты из Центральной Азии могли оставаться в России в течение 90 дней без регистрации и в соответствии с законодательством Российской Федерации, если срок пребывания человека превышает срок, указанный в разрешении на работу, то он/она считается незаконно пребывающим в России¹⁴. С одной стороны, работая нелегально мигранты смогут сэкономить деньги. Но с другой стороны, это заставляет их работать за меньшую заработную плату и без защиты их прав, что приводит к сокращению объема денежных переводов.

СТОИМОСТЬ ПЕРЕВОДОВ

Мировые цены на денежные переводы показывают, что в 2015 году средняя стоимость переводов в ми-

¹⁵ Bakewell, O. (2015). Migration makes the Sustainable Development Goals agenda – time to celebrate?. Oxford Martin School of University of Oxford. <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/opinion/view/315>

¹⁶ World Bank Group (2016). Migration and Remittances Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 26. World Bank Group KNOMAD. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24012/9781464809132.pdf>

¹⁷ World Bank (2016). An Analysis of trends in the cost of migrants' remittance services. Remittance Prices Worldwide report. World Bank. https://remittanceprices.worldbank.org/sites/default/files/rpw_report_march_2016.pdf

¹⁸ Ibid.

¹³ Moscow times (2014). Over 4 Million Immigrants Live in Russia Illegally, Official Says. The Moscow Times. <http://www.themoscowtimes.com/news/article/over-4-million-immigrants-live-in-russia-illegally-official-says/507591.html>

¹⁴ Hashimova U. (2015). What 2015 is promising for labor migrants from Central Asia. Central Asia Policy Brief No.23. Central Asia Program. <http://centralasiaprogram.org/wp-content/uploads/2015/03/Policy-Brief-23-March-20151.pdf>

www.phys.org

the world and this is due to high competition between international and national providers. Besides, the usage of different channels to transfer remittance is widespread in Russia¹⁹. Furthermore, there are a number of e-wallet services that send money to the members without any transaction fee but their usage is around 5% in Russia²⁰.

CONCLUSION

2015 was a difficult year for the Central Asian labor migrants due to international events such as falling oil prices and devaluation of Ruble which has reduced their wages dramatically. In addition, increased prices and tightened legalization process of the work permit created an extra burden. 2016 Q1 results indicate that small changes took place in terms of remittances, while the number of legally working migrants sharply decreased. Concerns on 25% decrease might shift towards the shadow labor market and start working illegally. Labor migrants are struggling to ease their losses with different saving methods such as spending less on their healthcare,

ре составляла 7,4%. Это значительно выше, чем в целях развития тысячелетия, где установлено, что средняя стоимость переводов денежных переводов мигрантов будет меньше чем 3% к 2030 году¹⁵. Тем не менее, средняя стоимость переводов постепенно снижается и она снизилась лишь на 2,6% в течение последних 7 лет. Одной из причин такого медленного снижения заключается в том, что международные банки выражают обеспокоенность по поводу риска отмывания денег и других финансовых преступлений прикрываясь денежными переводами¹⁶.

Мировые цены на денежные переводы показывают, что стоимость переводов постепенно снижается за последние годы. Средняя стоимость в G20 снизилась с чуть более 10% в 2008 году до 7,61% в 1-квартале 2016 года, в то время как средняя стоимость в мире снизилась с 10% в 2008 году до 7,53% в 1-квартале 2016 года¹⁷. Что касается России, средняя стоимость снизилась с 2,88% в 2008 году до 2,11% в 1-квартале 2016 года. Тем не менее, в 1-квартале 2016 года средняя стоимость в России увеличилась на 0,16% по сравнению с 4-кварталом 2015 года, это наибольший прирост среди стран G8¹⁸. Следует отметить, что стоимость переводов в России является одним из самых низких в мире, и это связано с высокой конкуренцией между международными и национальными поставщиками. Кроме того, в России широко распространено использование различных каналов для денежных переводов¹⁹. Существует целый ряд услуг электронного кошелька, с помощью которых можно отправ-

¹⁵ Bakewell, O. (2015). Migration makes the Sustainable Development Goals agenda – time to celebrate?. Oxford Martin School of University of Oxford. <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/opinion/view/315>

¹⁶ World Bank Group (2016). Migration and Remittances Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 26. World Bank Group KNOMAD. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24012/9781464809132.pdf>

¹⁷ World Bank (2016). An Analysis of trends in the cost of migrants' remittance services. Remittance Prices Worldwide report. World Bank. https://remittanceprices.worldbank.org/sites/default/files/rpw_report_march_2016.pdf

¹⁸ Ibid.

¹⁹ G20.org.tr (2015). National Remittance Plan 2015 Russia. G20 Turkey. <http://g20.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Russia.pdf>

¹⁹ G20.org.tr (2015). National Remittance Plan 2015 Russia. G20 Turkey. <http://g20.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Russia.pdf>

²⁰ Ibid.

working illegally in order to avoid paying for the patent and if possible working in two jobs. Certain changes in transfer cost and obtaining work permit might assist the migrants to remit more to their home countries.

Although the average transfer cost in Russia is lower than the G20 transfer cost average, they could be lowered even further by spreading the usage of alternative systems like as e-wallet programs. Certain flexibilities in bureaucracy and payments in work permit could allow illegal migrant workers to work legally which would be beneficial for both sides. There are some other options that can help to improve the process such as raising public awareness for the alternative innovative technologies in order to increase the financial literacy on money transferring options and creating a separate category for workers with low-income with a different price range for obtaining the patent.

References / Использованные источники

1. Rath, D. (2014). *The hidden force in global economics: sending money home*. [Video file]. Retrieved from https://www.ted.com/talks/dilip_ratha_the_hidden_force_in_global_economics_sending_money_home/transcript?language=en
2. United Nations (2016). *International Migration Report 2015*. United Nations.
3. http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf
4. Rus4all.ru (2015). How much does the patent costs in regions of the Russia. Russia for all. <http://tjk.rus4all.ru/exclusive/20150116/725666157.html>
5. World Bank Group (2016). *Migration and Remittances Recent Developments and Outlook*. Migration and Development Brief 26. World Bank Group KNOMAD. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24012/9781464809132.pdf>
6. Central Bank of Russia (2016). *Cross-border Remittances via Money Transfer Operators in Breakdown by Countries*. External Sector Statistics. <http://www.cbr.ru/Eng/statistics/?Prtd=svs>
7. Hashimova U. (2015). *What 2015 is promising for labor migrants from Central Asia*. Central Asia Policy Brief No.23. Central Asia Program.
8. <http://centralasiaprogram.org/wp-content/uploads/2015/03/Policy-Brief-23-March-20151.pdf>
9. Ministry of Interior Russia, (2016). *Statistical information on the migration situation in the Russian Federation*. Official site of the General Directorate of the Russian Interior Ministry on Migration.
10. https://xn--b1ab2a0a.xn--b1aew.xn--p1ai/about/activity/stats/Statistics/Statisticheskie_svedeniya_po_migracii
11. Moscow times (2014). *Over 4 Million Immigrants Live in Russia Illegally*, Official Says. The Moscow Times.
12. <http://www.themoscowtimes.com/news/article/over-4-million-immigrants-live-in-russia-illegally-official-says/507591.html>
13. Bakewell, O. (2015). *Migration makes the Sustainable Development Goals agenda – time to celebrate?*. Oxford Martin School of University of Oxford. <http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/opinion/view/315>
14. World Bank (2016). *An Analysis of trends in the cost of migrants' remittance services*. Remittance Prices Worldwide report. World Bank. https://remittanceprices.worldbank.org/sites/default/files/rpw_report_march_2016.pdf
15. G20.org.tr (2015). *National Remittance Plan 2015 Russia*. G20 Turkey.
20. <http://g20.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Russia.pdf>

лать деньги членам без какой-либо платы за транзакцию, но их использование в России составляет около 5%²⁰.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

2015 год был трудным для трудовых мигрантов из Центральной Азии из-за таких международных событий, как падение цен на нефть и девальвации рубля, которая привела к резкому снижению их заработной платы. Кроме того, повышение цен и ужесточение процесса легализации разрешения на работу создали дополнительную нагрузку. Результаты 1-квартала 2016 года показывают, что в плане денежных переводов произошли небольшие изменения, в то время как число легально работающих мигрантов резко снизилось. Имеются основания для беспокойства по поводу снижения продаж патентов на 25%, так как мигранты могут перейти в рынок теневого труда и начать работать нелегально. Трудовые мигранты пытаются компенсировать свои потери с помощью различных методов экономии, как меньшие затраты на медицинское обслуживание, нелегальная работа в целях избежания оплаты за патент и если возможно работа в двух местах. Определенные изменения в стоимости переводов и получении разрешения на работу могут помочь мигрантам осуществлять больше денежных переводов в их страны.

Хотя средняя стоимость переводов в России ниже, чем средняя стоимость переводов в G20, они могут быть снижены еще больше путем распространения использования таких альтернативных систем, как программы электронного кошелька. Некоторые уступки в бюрократии и платеже в разрешении на работу могут позволить нелегальным трудовым мигрантам работать легально, что было бы выгодно для обеих сторон. Есть и другие варианты, которые могли бы помочь улучшить процесс, как повышение уровня информированности общественности об альтернативных инновационных технологиях в целях повышения финансовой грамотности по поводу вариантов денежных переводов, а также создание отдельной категории для работников с низким уровнем дохода с другим диапазоном цен для получения патента.

²⁰ Ibid.

KAZAKISTAN EKONOMİSİNE NURLU YOL PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE EK YABANCI KAYNAK GİRİŞİ - OTOYOL YATIRIMLARI

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

www.at-minerals.com

Kazakistan ekonomisinde altyapı yatırımlarının geliştirilmesi için Kazakistan Hükümeti tarafından uygulanan Nurlu Yol Programı, ülkenin ekonomik kalkınma politikasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu Program kapsamında özellikle otoyolların ve demiryollarının altyapısının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi ile sanayi ve turizm altyapısının geliştirilmesi temel öncelikler olarak kabul edilmektedir.

Otoyolların geliştirilmesi için Milli Fon'da ayrılan kaynak miktarı 296,7 milyar tengedir. Bu miktarın 92 milyar tengesi Orta-Güney (Astana-Karaganda-Balkaş-Kurtu-Kapsagay-Almatı) otoyol ağının inşası için kullanılmaktadır. Bu miktarın da 57 milyar tengesi 2015 yılında kullanılmıştır, 35 milyar tengesinin ise 2016 yıl sonuna kadar kullanılması planlanmaktadır. Diğer yandan Orta-Doğu (Astana-Pavlodar-Kalbatay-Üst Kamenogorsk) otoyol ağının inşası için ayrılan finansman miktarı 120 milyar tengedir. Bu finansmanın 77 milyar tengesi 2015 yılında kullanılmıştır, 43 milyar tengesi-

NURLU YOL PROGRAMI KAPSAMINDA OTOYOL PROJELERİNİN FİNANSMANI BÜYÜK ÖLÇÜDE MİLLİ FON'DAN VE DEVLET BÜTÇESİNDEN KARŞILANMAKTADIR.

NURLU YOL PROGRAMI'NIN ALTYAPI YATIRIMLARI İÇİN 4,5 MİLYAR DOLAR DIŞ KREDİ DESTEĞİ SAĞLANACAKTIR.

nin de 2016 yılında kullanıldığı görülmektedir. Orta-Batı otoyol ağının inşası için ise Milli Fon'da ayrılan finansman miktarı 8,4 milyar tengedir. Bu miktarın 2 milyar tengesi 2015 yılında proje dizaynı ve tahmini harcamaları için kullanılmıştır, 6,4 milyar tengesinin ise 2016 yılında kullanılması planlanmaktadır. Bu anayolların dışında diğer yolların inşası için Milli Fon'dan ayrılan 76,3 milyar tengenin ise 42 milyar tengesi 2015 yılında kullanılmıştır, 34,3 milyar tengesi 2016 yılında kullanılmaktadır.

Nurlu Yol Programı kapsamında otoyol projelerinin finansmanı büyük ölçüde Milli Fon'dan ve devlet bütçesinden karşılanmakla birlikte bu yolların inşası ve bakımı için uluslararası projelerden de yararlanıldığı görülmektedir. Nitekim, uluslararası finansal organizasyonların katılımıyla gerçekleştirilen başlıca otoyol projeleri olan Batı Avrupa-Batı Çin otoyol projesi ve Beineu-Aktav otoyol projesine uluslararası organizasyonlar tarafından sağlanan finansman imkanı 763 milyon dolardır. Bu kapsamda tamamlanması planlanan Kurtu-Burubaital-Usunagaş-Otar, Aktobe-Makat, Zetubay-Zanaozen otoyol projesine de 2016 yılında ayrıca Milli Fon'dan 4,6 milyar tenge aktarılacağı ifade edilmektedir.

Diğer yandan Kazakistan Yatırım ve Kalkınma Bakanı Asset Issekeshov tarafından yapılan açıklamaya göre Nurlu Yol Programı'nın altyapı yatırımları için 4,5 milyar dolar dış kredi desteği sağlanacaktır. Açıklamada, devlet bütçesi ve Milli Fon'da yapılan finansman desteğinin yanı sıra bu dış kredi-

lerin, altyapı yatırımlarının hızlı ve etkin şekilde tatmamlanmasında önemli bir yol katedilmesini sağlayacağı belirtilmiştir. Otoyol projelerinin aynı zamanda istihdam arttırıcı etkileri olduğu bilinmektedir. Nitekim, 2016 yılı itibariyle 72,000 işçiye iş imkanının sağlandığı bu altyapı projeleri kapsamında, otoyol tamir, bakım, onarım, inşa alanlarında Kazakistan'ın genelinde 100,000'den fazla kişinin istihdam edilmesi söz konusudur. Ulaştırma alanında özellikle otoyol yatırımlarında verimli ve yeterli bir altyapı-

nın, bir ülkenin ekonomik kalkınma seviyesinin en önemli göstergelerinden biri olduğu dikkate alındığında, bu alanda yapılacak yerli ve yabancı yatırımların teşvik edilmesi, devlet desteğinin yanı sıra yabancı yatırım ve kredi desteğinin artırılması ve süreci hızlandıracak kanuni düzenlemelerin genişletilmesi otoyol altyapı yatırımlarının etkin şekilde tamamlanmasını sağlayacak ve bu yolla Kazakistan'ın ekonomik kalkınma seviyesi belirgin bir şekilde artacaktır.

РЕЛИГИЯ И УРОКИ ИСТОРИИ

DR. ERKIN BAYDAROV

www.library.kz

Религия в эпоху формирования нового мирового порядка вынуждена реагировать на глобальные эволюционные преобразования в жизни общества, которые носят, в том числе и идеологический характер. Это связано с тем, что религия во многом связана с традиционными общественными институтами, традиционными ценностями и традиционным мировоззрением в целом. Мно-

гие мыслители, оперировавшие идеалами просвещения, были убеждены, что религия непременно падет под ударами развивающейся науки. Упадок религии в XIX-XX вв. казался симптомом надвигающейся гибели. Марксизм-ленинизм утверждал, что дальнейшая эволюция общества не оставит религии места и этот разлагающий «опиум» общества, как «рудимент» настоящего уй-

дет в прошлое. Однако последняя четверть прошлого века и полтора десятилетия нового третьего тысячелетия стали периодом интенсивного и весьма зримого возвращения религии в публичную политику во многих частях света.

Религия сегодня, по мнению С. Хантингтона, воспринимается многими как фермент культур и цивилизаций, которые после распада СССР и мировой социалистической системы принято считать одним из динамических катализаторов глобальных конфликтов. Кроме того, не стоит забывать, что на протяжении многих веков именно мировым религиям принадлежала сама идея глобализма (всемирности), стремления выйти за ареалы своего традиционного присутствия.

Несмотря на то, что во многих регионах мира продолжают существовать этноконфессиональные противоречия и конфликты, религия тем не менее остается важнейшим духовным аспектом бытия человеческого общества, придавая определенный смысл для его духовного совершенствования. Уроки истории свидетельствуют, что религия является тонкой сферой во взаимодействии человеческих сообществ, манипулируя которой, «сильные мира сего» устраивали войны и различные конфликты. Именно эти исторические уроки прошлого должны стать для человечества предостережением. В этом отношении центрально-азиатский регион является для других регионов мира примером, где мирно уживаются различные религиозные конфессии.

Этим и другим актуальным проблемам в частности, был посвящен Круглый стол «Дін және тарих тағлымы» («Религия и уроки истории»), состоявшийся в Алматы 22 июня 2016 года. Организаторами данного мероприятия выступили Научная библиотека РГП «Гылым ордасы» Комитета науки МОН РУ и Духовное управление мусульман Казахстана (ДУМК). На Круглом столе были подняты вопросы истории ислама в Казахстане, совре-

www.library.kz

РЕЛИГИЯ СЕГОДНЯ, ВОСПРИНИМАЕТСЯ МНОГИМИ КАК ФЕРМЕНТ КУЛЬТУР И ЦИВИЛИЗАЦИЙ, КОТОРЫЕ ПОСЛЕ РАСПАДА СССР И МИРОВОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ПРИНЯТО СЧИТАТЬ ОДНИМ ИЗ ДИНАМИЧЕСКИХ КАТАЛИЗАТОРОВ ГЛОБАЛЬНЫХ КОНФЛИКТОВ.

РЕЛИГИОЗНЫЕ ЭКСТРЕМИСТЫ И ТЕРРОРИСТЫ, НЕ ПРИЗНАЮЩИЕ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ, ПОКАЗЫВАЮТ МИРНЫЙ ИСЛАМ РЕЛИГИЕЙ УГРОЗЫ И ОПАСНОСТИ И, ИСКАЖАЯ ТЕКСТЫ АЯТОВ И ХАДИСОВ, СЧИТАЮТ СЕБЯ МУСУЛЬМАНАМИ.

менного состояния мусульманской уммы республики и ее дальнейшего развития, вопросы религиозного просвещения, роли и места традиций в жизни казахстанского общества, а также использования богатого историко-культурного наследия ислама, сохранившегося в письменных памятниках прошлого (списки Корана, научные трактаты мыслителей уроженцев Страны Великой степи, «Хикметы» А. Ясави и т.д.).

Проведение данного и других подобных научных мероприятий очень важно, так как события на Ближнем Востоке показывают, что религию используют как политический инструмент для порабощения человека. Религиозные экстремисты и террористы, не признающие общечеловеческих ценностей, показывают мирный ислам религией угрозы и опасности и, искажая тексты аятов и хадисов, считают себя мусульманами. Именно поэтому вопросы связанные с дальнейшим развитием исламской религии в Казахстане и центрально-азиатском регионе в целом, представляют большую актуальность.

Современные процессы глобализации заставляют мировые религии по-новому взглянуть на собственную роль в происходящих глобальных социальных трансформациях и высказать свое мнение о необходимости согласования ценностей различных цивилизаций и выработки глобальной этики человечества. Это очень важно, так как мировая общественность ждет от мировых и традиционных религий активного участия в упомянутом процессе.

AZERBAIJAN'S LARGE-SCALE MILITARY EXERCISES

LIDIYA PARKHOMCHIK

www.report.az/storage/news

On June 19-24, 2016, Azerbaijan's Armed Forces conducted large-scale military land and maritime tactical exercises which were held within the framework of the training plan for 2016. According to the Ministry of Defense of Azerbaijan, the military drillings involved about 25,000 military personnel, more than 300 tanks and armored vehicles, 100 rockets and artillery units, up to 40 units of military aircraft and more than 30 air defense systems. One of the phases of the exercise included combat shootings. The military trainings took place in the polygons on the Nagorno-Karabakh frontline area and the Nakhchivan Autonomous Republic.

Moreover, the Azerbaijani Minister Defense, Colonel-General Zakir Ha-

ON JUNE 19-24, 2016, AZERBAIJAN'S ARMED FORCES CONDUCTED LARGE-SCALE MILITARY LAND AND MARITIME TACTICAL EXERCISES WHICH WERE HELD WITHIN THE FRAMEWORK OF THE TRAINING PLAN FOR 2016.

sanov informed that Navy ships and special units also participated in the exercises. Therefore, the Navy Forces located in the Azerbaijani sector of the Caspian Sea participated in the drills. Consequently, the military exercises aimed at both improving the commanding skills over military units and increasing the level of operational coordination between these units.

Actually, the most recent military exercises that Azerbaijan conducted were with Turkey. For instance, second joint military exercises "TurAz Shahini-2016" of the Air Forces of Azerbaijan and Turkey were conducted on March 7-25, 2016. More than 1200 servicemen participated in the live-fire tactical exercises which were conducted as part of an annual joint bilateral

military plan. It should be noted that the representatives of the Georgian Armed Forces involved in the exercises as observers for the first time.

In fact, during the fourth trilateral meeting of Azerbaijan's, Georgia's and Turkey's Ministers of Defense held on May 15, 2016 in Gabala, the parties confirmed their intention to enhance the combat readiness of the three countries' armed forces and holding trilateral joint military exercises. Heads of Defense Ministries stated that the legal base of cooperation that allow trilateral activities to enter a new stage would be

BAKU NEEDS TO DEMONSTRATE ITS MILITARY POTENTIAL ESPECIALLY TAKING INTO ACCOUNT THE RECENT ESCALATION ALONG THE NAGORNO-KARABAKH CONTACT LINE BETWEEN ARMENIAN AND AZERBAIJANI TROOPS.

formed after signing corresponding Memorandum of Understanding. It is planned that next joint military exercises between Azerbaijan, Georgia and Turkey will be held in summer of 2017 in Georgia.

It can be concluded that there is a clear trend for strengthening Azerbaijan's military cooperation with two neighboring nations. Particularly, Baku needs to demonstrate its military potential especially taking into account the recent escalation along the Nagorno-Karabakh contact line between Armenian and Azerbaijani troops.

BREXIT REFERANDUM SONUCUNUN İNGİLTERE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

CENGİZHAN CANALTAY

www.research-center.amundi.com

Birleşik Krallık'ta 24 Haziran 2016 tarihinde Avrupa Birliği'nden (AB) çıkıp çıkmama yönünde referandum düzenlenmiştir. Oylama sonucunda katılımcıların %51,9'u Birleşik Krallığın AB'den çıkması yönünde oy kullanırken kalma taraftarlarının oranı %48,1'de kalmıştır. Sonuç itibarıyla İngiltere'de AB tam üyeliğinden çıkma kararı alınmıştır. Oy-

İNGİLİZ STERLİNİ 1985 SEVİYELERİNE DÜŞTÜ.

lamada oy verenlerin yapısına bakıldığında 18-24 yaş arası gençlerin %73'ü kalma yönünde, 45 yaş ve üstü grubunun büyük çoğunluğu ise çıkma lehine oy kullanmıştır. Buna ek olarak öğrenciler ile yüksek eğitim sahibi olanların büyük bir çoğunluğu kalma taraftarı iken işçi sınıfının büyük bir kesimi AB'den çıkmak için oy kullanmıştır. Ayrıca yerli İngilizler'in %53'ü AB'den çıkmak için oy kullanırken Asyalı, Siyahi ve Müslüman oy kullanıcıların çoğunluğu kalmak yönünde oy vermiştir.

Referandum sonucunun açıklanmasının ardından ilk ekonomik çok gerçekleşmiştir. İngiliz Sterlini 1985 seviyelerine düşmüştür. İngiltere'nin büyük bankaları da önemli şekilde etkilenmiştir. Nitekim, Lloyds Banklar Grubu'nun hisse senedi fiyatları %21, RBS and Barclays %18, Standard Life %17 ve Aberdeen Varlık Yönetimi'nin ise %11 düşmüştür. Değişik uluslararası kuruluşlar ile uzmanlar İngiltere'nin AB'den çıkması halinde İngiltere ekonomisinin

ciddi şekilde negatif yönde etkileneceğini belirtmiştir.

AB'den çıkmak isteyen grubun referandumu kazanmasında "Brexit" sloganıyla çıkma yönünde kampanya yürüten UKIP parti lideri Nigel Farage ve İngiliz politikacı Boris Johnson'un vaatleri etkili olmuş görünmektedir. Bu vaatlerin arasında en önemlileri İngiltere'nin her yıl AB bütçesine aktardığı 10 milyar İngiliz Sterlini'nin sağlık, eğitim ve diğer sosyal haklara harcanması için kamu fonlarına aktarılacağı vaadi ile AB'den bağımsız daha sıkı bir göç politikasının izlenmesi vaadi yer almaktaydı. Oylama sonuçlarına bakıldığında ise bu vaatlerden en çok yararlanabilecek olan grupların desteğini alabilmiş olduğunu görmekteyiz.

Referandumun İngiltere ekonomisine ticaret, yatırımlar ve göç konularında değişik etkileri bulunacaktır. Örneğin; diğer Avrupa ülkeleri ile değişecek olan ticari anlaşmalar nedeniyle tica-

İNGİLTERE'NİN HER YIL AB BÜTÇESİNE AKTARDIĞI 10 MİLYAR İNGİLİZ STERLİNİ'NİN SAĞLIK, EĞİTİM VE DİĞER SOSYAL HAKLARA HARCANMASI VAADİ ETKİLİ OLMUŞ GÖRÜNMEKTEDİR.

ret maliyetlerinde artış öngörülmektedir. Öte yandan AB ile iş yapmak isteyen birçok şirket için ana merkez tercihlerinde İngiltere'nin çekiciliğinin azalması gibi faktörler hesaba katıldığında doğrudan dış yatırımlarda ciddi düşüş beklenmektedir. Aynı şekilde İngiltere'deki şirketlerin AB pazarlarına sağladığı pek çok hizmette zorluklarla karşılaşılması birçok firmayı negatif yönde etkileyecektir. İşçi göçmen çekme konusunda AB'nin dışında yer alması ise özellikle girişimci göçmenler ile aşırı zeki göçmen gruplarının ülke seçimlerini etkileyecektir. Bu nedenle İngiltere'nin daha az yüksek vasıflı göçmen çekeceği öngörülmektedir. Ticari anlaşmazlıklarda çözüm süreçleri AB'nin politik desteğini kaybetmesi nedeniyle daha uzun sürebilir. Öte yandan AB'den ayrılmanın artılarına bakıldığında ise daha bağımsız endüstri kalkınma programları ve bütçe yapısının belirlenmesi İngiltere'nin ekonomik olarak gelişiminde daha esnek uygulamaları hayata geçirmesine imkan sağlayacaktır.

THE ISSUE OF AGRICULTURE IS STILL A CENTRAL QUESTION IN AZERBAIJAN'S ACCESSION TO THE WTO

AIDANA ARYNBEK

On June, 22, 2016, Azerbaijan's Deputy Foreign Minister Mahmud Mamad-Guliyev stated that the next round of multilateral and bilateral negotiations on Azerbaijan's accession to the World Trade Organization (WTO) will be held on July, 22-23, 2016, in Geneva. Azerbaijan has been carrying out bilateral negotiations since 2004, whereas since 1997 it has been holding an observer status. As long as the WTO accession process requires the negotiation of a candidate state with every member of the organization, currently, Azerbaijan

DURING THE UPCOMING NEGOTIATION, AGRICULTURE IS GOING TO RECEIVE A CENTRAL ATTENTION.

WORLD TRADE ORGANIZATION

www.logo-share.blogspot.com

has completed the negotiations with Oman, Turkey, the United Arab Emirates, Georgia and Kyrgyzstan. Azerbaijan is negotiating with China and Moldova, while the bilateral talks with

Russia and Saudi Arabia are planned to be held.

In the upcoming negotiation, agriculture is going to receive a central attention since it plays a key role in Azerbaijan's economy as a main non-oil sector. In other words, Azerbaijan's main goal is to become less dependent on oil and to develop its agrarian sector. Similarly the issue of agriculture was a primary question during the last round of negotiations which was held in Geneva in 2015. Azerbaijan is considered as the one of the world's oldest agricultural centers and it takes the third place in the country's economy after oil and construction sectors. Thus, implementing subsidies is one of the primary tools of Azerbaijan to develop its agriculture even further. For example, according to the State Program on socio-economic development of the regions (2014-2018) Azerbaijan emphasizes an importance of financial assistance to the agrarian sector.

To sum up, Azerbaijan is attempting to receive a favorable condition to

AZERBAIJAN'S MAIN GOAL IS TO BECOME LESS DEPENDENT ON OIL AND TO DEVELOP ITS AGRARIAN SECTOR.

the country's economy in the framework of the WTO, since the accession to the organization will put a certain limit to an agricultural subsidy. Namely, the WTO requires its member-countries to cut both the quantities of exports that receive subsidies and the amount of money they spend on export subsidies. However, the WTO agreement on agriculture does not commit all countries to cut subsidies, but allow the least developed countries to avoid this commitment. Whereas, the developed countries have to reduce the quantities of subsidized exports by 21 % over the six years, and developing countries by 14 % over ten years. Since Azerbaijan is considered as a developing country, it has an opportunity to keep its agricultural subsidies. However it should meet the WTO rules which presents a significant challenge for Azerbaijan. This issue will be discussed during the next round of multilateral and bilateral talks in Geneva, and it can be argued that a satisfactory outcome of the round will be a stepping-stone in the accession process to the WTO.

ALMATY IS THE BIGGEST DONOR OF THE STATE BUDGET

DANIYAR NURBAYEV

www.datadrivenmark.com

ALMATY PROVIDED 26.13% OF THE STATE REVENUES IN THE FORM OF TAXES AND PAYMENTS.

According to the State Revenue Committee of the Ministry of Finance of Kazakhstan (Committee), Almaty provided 26.13% of the state revenues in the form of taxes and payments, which is 694.909 billion tenge out of 2,659.348 billion tenge total collected the State Budget in January-May 2016. The Committee also indicated that Almaty gained 27.86% more taxes and payments in May 2016 in comparison with January 2016. Astana gains the second place in the state

revenues and accounts for 18.56%, which is 480.171 billion tenge.

However, despite Almaty's (city) gained highest share in the state revenues, the Almaty region (excluding Almaty city) accounts for only 3.85% of overall revenues. Similarly, the Akmola region gained only 1.68% in the total State budget, while Astana which is a center of the region accounts for the second place in the State revenues. Almaty and Astana are the only cities, which are reported separately from their regions, due to the significant difference between collected taxes and payments in the cities and in the regions.

The government was able to collect by 42.52% more taxes and payments in all regions and cities in January-May 2016 (2,659 billion tenge) in comparison with the same period of 2015 (1,866 billion tenge). It is important to note that Almaty increased its collected taxes and payments by 30.18% in January-May 2016 in comparison with the same period of 2015. Nevertheless, the Almaty region had the lowest growth rate in the reporting period when the region's revenue grew by only 1.69%. The Atyrau region significantly increased (136.93%) its taxes and payments in a reporting period. Due to the significant devalu-

THE ATYRAU REGION IS
THE BIGGEST DONOR
OF THE NATIONAL
WEALTH FUND.

ation of national currency in August 2015, while the taxes and payments in national currency increased rapidly, the taxes and payments in USD increased with much lower peace. The Eastern Kazakhstan region occupied second place in terms of growth rates (75.87%). This region is also a raw material exporting region, mostly the region extracts solid minerals and oil.

In addition, the Committee revealed the information about the dynamics of tax revenues and payments to the National Oil Fund (NWF). The Atyrau region is the biggest donor of the NWF, it accounts for 57.35% of total taxes and payments in January-May 2016, which is 1,055.482 billion tenge out of 1,840.560 billion tenge. The regions with the second and third places according to their shares in taxes and payments to the NWF are the Western Kazakhstan region and Mangystau region, which account for 15.75% and 15.13% respectively. These regions locate in the top positions due to being the main oil extracting regions of the country. In its turn, the oil sector is the main source of the NWF. For instance, other 13 regions account for only 11.78% of total payments and taxes to the NWF, since they are not considered as oil exporting regions.

KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDE NURLU YOL PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE DEMİRYOLU YATIRIMLARINA YÖNELİK POLİTİKALAR

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

Kazakistan Hükümeti, altyapı yatırımlarının geliştirilmesi yoluyla ülkenin ekonomik kalkınma hızının artırılması için

Kazakistan ekonomisinde kapsamlı bir program olan Nurlu Yol Programı'nı uygulamaya devam etmektedir. Bu

blogs.oliverwyman.com

kapsamda otoyolların yanısıra demiryollarının altyapısının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi de Program'da öngörülen öncelikli politikalar olarak yer almaktadır.

Kazakistan, denizlere kıyısı olmaya dünyadaki 44 ülkeden biridir. 15,000 kilometreden fazla demiryolu ağı, 44,000'in üzerinde ray vagonu ve 1,500 lokomotifine sahip nakliye filosuna sahip olan Kazakistan'da 15 sınır ötesi demiryolu istasyonu ülkeyi, komşularıyla bağlamaktadır. Bu demiryolu istasyonlarının 11 tanesi Rusya, 2 tanesi Özbekistan, 1 tanesi Kırgızistan ve 1 tanesi de Çin sınırında yer almaktadır. Bununla birlikte ülkelerarası ticari ve ekonomik ilişkilerin artmasıyla birlikte, ülke içinde ve ülkeler arası ulaşımda demiryollarının önemi daha da fazla ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan, ihracat yönlü bir ekonomi politikası izleyen Kazakistan açısından bu ulaştırma altyapısının etkin bir şekilde işletilmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle özellikle ekonomik alanda küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla birlikte, transit trafiğin etkin şekilde işletilmesini sağlayan bir ulaştırma altyapısının gerekliliği ciddi bir öncelik olarak hükümet programlarında yer almıştır.

2015-2016 döneminde Kazakistan Milli Fonu'ndan demiryolu projelerinin finansmanı için devlet bütçesine 46.3 milyar tenge ayrılmıştır. Bu finansmanın ayrıldığı projeler, Almatı 1-Şu güzergahındaki ikinci demiryolu hattıdır. Bu demiryolu projesi için ayrılan top-

NURLU YOL PROGRAMI KAPSAMINDA DEMİRYOLLARININ ALTYAPISININ İYİLEŞTİRİLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİ, ÖNCELİKLİ POLİTİKALAR OLARAK YER ALMAKTADIR.

KAZAKİSTAN'DA DEMİRYOLU ULAŞIMININ GELİŞTİRİLMESİNİN YANISIRA LOJİSTİK ETKİNLİĞİN VE ULAŞTIRMA KAPASİTESİNİN ARTTIRILMASI, TÜM EKONOMİNİN GELİŞİMİNE ÖNEMLİ KATKIDA BULUNACAKTIR.

lam 27.7 milyar tenge finansmanın 8.3 milyar tengesi 2015 yılında harcanmıştır ve 19.4 milyar tengesi de 2016 yılında harcanmaktadır. Proje ayrıca 2016 yılında Kazak Temir Yolu (KTJ NC) tarafından sağlanan 11.9 milyar tenge finansman ile de desteklenmektedir.

Kazakistan'da demiryolları, nakliye trafiğinin çok önemli bir parçasıdır. Bu nedenle demiryolu ulaşımının geliştirilmesinin yanısıra lojistik etkinliğin ve ulaştırma kapasitesinin artırılması, tüm ekonominin gelişimine önemli katkıda bulunacaktır. Bu amaçla hükümetin bu sektörü geliştirme hedefleri arasında yeni demiryollarının inşa edilmesi ve elektrikle çalıştırılması, demiryolu ulaştırma yönetimi sisteminin iyileştirilmesi ve ulaştırma mühendisliği projelerinin uygulanması sayılabilir. Bu amaçla yürütülecek projelerin hem Kazakistan ekonomisinin sürdürülebilir kalkınma stratejisini hem de ulaştırma altyapısını olumlu yönde etkileyeceği belirtilmektedir. Diğer yandan, bu projelerde ihtiyaç duyulan işgücü dikkate alındığında, projelerin, istihdamın artmasına da olumlu katkı yapacağı görülmektedir. Son olarak belirtmek gerekir ki, demiryolu projelerine sağlanan devlet desteği ile birlikte uluslararası finansman kuruluşlarından sağlanan destekle ülke genelinde demiryolu ağının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik düzenlemeler, Kazakistan'ın ticari ve ekonomik ilişkilerini artırma yoluyla bölge ülkelerle ve diğer ülkelerle entegrasyonunu da hızlandıracaktır.

CHINA-IRAN TALKS ON ARAK REACTOR MODERNIZATION

LIDIYA PARKHOMCHIK

www.thetower.org

At the beginning of July 2016 Tehran and Beijing started brainstorming sessions on the re-designing of Arak reactor under the Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) signed between Iran and Group 5+1 in July 2015. According to the JCPOA, Iran and Group 5+1 have agreed on the establishment of a Working Group composed of E3/EU+3 participants to facilitate the redesigning and rebuilding of the reactor. Iran removed the core vessel of Arak heavy water reactor in the middle of January 2016.

The Spokesman of the Atomic Energy Organization of Iran, Behrooz Kamalvandi, stated that Tehran has already sent a draft project on redesigning Arak reactor to China for consideration. Nowadays, the parties are holding consultations on what parts of the modernization process could be carried out by China in cooperation with other Group 5+1 members. It should be noted that Iran signed a basic agreement with China to re-de-

TEHRAN AND BEIJING HAVE STARTED BRAINSTORMING SESSIONS ON THE RE-DESIGNING OF ARAK REACTOR.

IRAN IS STRONGLY INTERESTED IN IMPROVING THE PROCESS OF DISCUSSING THE TECHNICALITIES OF ARAK REACTOR WITH THE CHINESE EXPERTS.

sign a heavy water reactor in Arak during the Chinese President Xi Jinping's official visit to Tehran on January 26, 2016.

Actually, removing the core vessel at Arak was a key step that was highlighted in the JCPOA. Therefore, Iran is strongly interested in improving the process of discussing the technicalities of Arak reactor with the Chinese experts. For instance, last technical meeting between Iranian and Chinese experts were held in Beijing.

It is clear that the redesign of Arak reactor also known as IR-40, (a 40 megawatt heavy water unit) is meant to minimize its plutonium production and avoid production of weapons-grade plutonium. Therefore, China, as one of the political alliance of Iran, will definitely continue the consultations in order to reach a mutually acceptable solution for the modernization of Arak reactor. However, the exact date to begin the redesign works is still uncertain.

BREXIT'İN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

CENGİZHAN CANALTAY

www.londragazete.com

İngiltere'de yapılan referandum sonrası çıkan Avrupa Birliği'nden ayrılma kararı İngiltere başta olmak üzere Avrupa ve küresel piyasalar üzerinde belirsizliğin yol açtığı bir ortam yaratması nedeniyle çeşitli negatif etkiler yaratmıştır. Referandum sonucunun açıklanmasının ardından İngiltere Başbakanı ve Muhafazakâr Parti'nin lideri David Cameron görevinden Eylül ayında ayrılacağını açıkladı. Bu açıklama sonrasında yeni Başbakan kim olacak tartışmaları başlamış olup adaylar arasında Brexit kampanyasının önde gelen savunucularından Boris Johnson adının öne çıkmasına rağmen bu hafta yapmış olduğu bir açıklamada Muhafazakâr Parti liderliğine ve aynı zamanda Başbakanlık koltuğuna aday olmayacağını açıklaması belirsizliği daha da arttırdı. Muhtemel adaylar arasında ise İçişleri Bakanı Theresa May, Çalışma ve Emeklilik Bakanı Stephen Crabb, Muhafazakâr Politikacı Liam Fox, Şansölye ve Adalet Bakanı Michael Gove ve Enerji Bakanı Andrea Leadsom yer almaktadır.

Bu sürecin Türkiye ekonomisine etkilerine gelecek olursak uzmanlar ekonomik ve politik alanda birçok çeşitli etkilerinin olacağını ifade etmektedir. Türkiye ekonomisine kısa ve orta vadedeki etkilerine bakacak olursak kısa vadede Türkiye'de ve gelişmiş ülkelerin

para birimlerinde bir baskı oluşturmaktadır. Öte yandan Sterlinde yaşanan 15% civarı düşüşün kur dezavantajına neden olması sebebiyle Türkiye'nin ihracatını negatif yönde etkileyeceği belirtilmektedir. Orta vadede ise İngiltere Türkiye'nin önemli bir ticari ortağı olup 2015 yılında ticaret hacmi 16 milyar Dolara ulaşmış bunun 10,5 milyar Dolar ihracat, 5,5 milyar Dolar ise ithalattan oluşmaktadır, bu rakam toplam ihracatın 7,3%'üne denk gelmektedir.

İngiltere gibi dünya finans merkezi bir ülkede yaşanan belirsizlik küresel finansal sistemi zora sokar ise Türkiye'nin ekonomik büyümeyi sürdürebilmesi için gerekli olan finansman kaynağını bulmakta zorlanabilir. Ayrıca ekonomik büyüme ve ihracatın yanı sıra turizm gelirlerini negatif yönde etkileyeceği öngörülmektedir. Buna ek olarak bakıldığında ise uzmanlar referandum sonucuyla ilişkili dalgalanmaların doğrudan yatırımlara belli bir etkisinin olmayacağını öngörmektedir. Bu noktada Türkiye'deki İngiltere sermayeli şirketlerin nasıl etkileneceğini de İngiltere'nin belirsizliği gidermek adına atacağı adımlar belirleyecektir.

Ankara Antlaşmasının akıbetine gelince referandum kararı uygulanırsa 2 yıl sonra çalışma vizesi hakkında bazı değişiklikler olabilir. Bu anlaşmanın tarihine bakıldığında Türkiye 1959 yılında o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na başvurmuş ve 1963 yılında Türk vatandaşlarının topluluk üye ülkelerinde çalışmak için vize verilmesini sağlayan Ankara antlaşması imzalanmıştı. Bu antlaşma içerisindeki hizmetlerin serbest dolaşımı hükmünü uygulayan yegâne ülke İngiltere'ydi. Referandum sonrası eğer İngiltere Avrupa Birliği'nden çıkarsa bu haktan mahrum kalınacaktır.

“

**BREXIT
KAMPANYASININ
LİDERLERİNDEN
BORIS JOHNSON'UN
BAŞBAKANLIĞA
ADAY OLMAMASI İLE
BİRLİKTE BELİRSİZLİK
DAHA DA DERİNLEŞTİ.**

”

“

**İNGİLTERE'YE YAPILAN
İHRACAT TOPLAM
İHRACATIN 7,3%'İNE
DENK GELMEKTEDİR.**

”

KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDE KRİZLE MÜCADELE POLİTİKALARINDA GELECEĞE YÖNELİK BEKLENTİLER

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

Özellikle 2015 yılının ikinci yarısından itibaren, dış ticareti enerjiye dayalı diğer Orta Asya ülkelerinde olduğu gibi Kazakistan'da da uluslararası enerji fiyatlarında yaşanan azalışlara bağlı olarak bir ekonomik daralma süreci yaşanmıştır. Ayrıca Rusya ekonomisinde yaşanan daralmanın ruble üzerinde oluşturduğu baskı (rublenin aşırı değer kaybetmesi), hem bu coğrafyadaki diğer ülkelerin hem de Kazakistan'ın ulusal parasını değerini olumsuz yönde etkilemiş ve devalüasyona gidilmesine neden olmuştur. Ekonomik alanda yaşanan bu sıkıntılar, ekonomik büyüme hızının da hızla düşmesine yol açmıştır. Nitekim, Uluslararası Para Fonu'nun 25 Nisan 2016 tarihli Kafkasya ve Orta Asya Ülkeleri Bölgesel Ekonomik Görünüm Raporu'na göre; 2015 yılında Kazakistan ekonomisi için %1.2 olarak öngörülen ortalama GSYİH artışı 2016 yılı için %0.1'e düşürülmüştür. Bu durum hidrokarbon ihracatçısı diğer Orta Asya ülkeleri (Türkmenistan ve Özbekistan) gibi Kazakistan'ın da mali dengesi, ticaret dengesi ve ekonomik istikrarı üzerinde olumsuz etki yapmıştır. Küresel krizin daraltıcı etkisi de dikkate alındığında Kazakistan ekonomisinde reform ihtiyacı ciddi bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Reform ihtiyacını doğuran ekonomik nedenlerin yanında politik nedenlerin de bulunduğunu söylemek mümkündür. Nitekim, Ortadoğu'da, Kuzey ve Orta Afrika'da yaşanan politik istikrarsızlıkların ve uluslararası terör saldırılarının yol açtığı güvensizlik ortamı, Orta Asya'nın genelini ve Kazakistan'ı da hem dış hem de yurt içi ilişkilerinde etkilemektedir. Politik risklerin arttığı bir ortamda, ekonomik alanda yapılacak

www.embkazjp.org

**KÜRESEL KRİZİN
DARALTICI ETKİSİ DE
DİKKATE ALINDIĞINDA
KAZAKİSTAN
EKONOMİSİNDE
REFORM İHTİYACI
CİDDİ BİR ŞEKİLDE
ORTAYA ÇIKMIŞTIR.**

reformların, politik riskleri de azaltıcı etkisinin bulunduğu ve güçlü bir ekonominin politik risklere karşı kırılganlığının azaldığı dikkate alındığında ekonomik reformların önemi daha da fazla ortaya çıkmaktadır.

Kazakistan ekonomisinde yapılması planlanan reformlar, ikinci beş yıllık sanayi kalkınma programıyla başlamış ve devletin uyguladığı altyapı kalkınma programı olan Nurlu Yol Program ile devam etmiştir. Ayrıca 'Beş Kurumsal Reformun Uygulanmasında 100 Adım' adlı Ulusal Plan Ocak 2016 itibariyle uygulamaya konmuştur. Bu kapsamda özellikle sanayi alanında küçük ve orta boy işletmeler için idari engeller azaltılmış, yönetim yapısı iyileştirilmiş, ve ayrıca eğitim ve sağlık alanlarında önemli iyileştirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan, Kazakistan Merkez Bankası'nın uyguladığı para politikası yoluyla devlet fonlarının ve döviz rezervlerinin artırılması mümkün olmuştur. Son olarak, reformlar kapsamında yenilikçi sanayi yatırımlarının artırılmasıyla ekonomik büyüme hızının artırıl-

ması planlanmaktadır. Nitekim, son beş yılda özellikle imalat sanayi 1.3 kat büyürken kimya sanayi ve inşaat malzemeleri üretimi 1.7 kat artmıştır. Diğer yandan mühendislik alanında sanayi mallarının üretimi iki kat artarken ihracatı üç kat artmıştır. 800'ün üzerinde sanayi projesi uygulamaya konmuştur. Ayrıca 2015 yılında çelik sanayi %15 ve kimya sanayi %3.2 büyümüştür.

Sonuç olarak, uygulanan/uygulanması planlanan reformlarla Kazakistan ekonomisinin krizle mücadele sürecinde etkin bir politika izlediğini söylemek mümkündür. Bu noktada, piyasaları güçlendirici kurumların geliştirilmesine yönelik politikalar da başarılı bir krizle mücadele stratejisi için önemli adımlardan biri olarak görülmektedir. Ayrıca

**UYGULANAN/
UYGULANMASI
PLANLANAN
REFORMLARLA
KAZAKİSTAN
EKONOMİSİNİN KRİZLE
MÜCADELE SÜRECİNDE
ETKİN BİR POLİTİKA
İZLEDİĞİNİ SÖYLEMEK
MÜMKÜNDÜR.**

ekonomide rekabetin güçlendirilmesi ve ekonomik kalkınma hızının artırılması için etkin bir finansal ve mali yapının oluşturulması ve bankacılık sektörüne yönelik düzenlemelerin hızla yapılması da gerekmektedir. Son olarak, dış ticaretin iyileştirilmesi için hidrokarbon gelirlerinin artırılması ve etkin şekilde kullanılması da krizle mücadelede ciddi bir amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu amaca ulaşmak için kamu yönetimi politikalarının ve kurumsal reformların hızlı ve etkili şekilde gerçekleştirilmesi (örneğin; sermaye yatırımlarının etkinliğini artırılmasıyla ilgili yatırım kararları için stratejik bir çerçeve planı oluşturulması) krizle mücadele sürecini hızlandıracak ve daha da etkinleştirecektir.

27-ОЙ САММИТ НАТО В ВАРШАВЕ

DR. ERKIN BAYDAROV

www.zn.ua

8-9 июля текущего года в столице Польши – Варшаве, состоялась 27-я встреча на высшем уровне глав государств и глав правительств стран-участниц Североатлантического Альянса (НАТО). В настоящее

время участниками Альянса являются 28 государств. Желание войти в НАТО выражают и другие восточно-европейские и постсоветские страны – Черногория, Украина, Молдова, Грузия и др.

Главной темой саммита стала проблема коллективной безопасности восточноевропейских стран-участниц Альянса от действий России в течении 2014-2016 гг., а именно нарастание возможных угроз со стороны Москвы. В качестве основных причин западные наблюдатели называют присоединение Крыма к России и «участие» российских войск в конфликте на востоке Украины. С точки зрения НАТО, эти действия России полностью изменили стратегическую ситуацию в Европе. Именно ситуация вокруг Украины как отмечают в НАТО привела к «изменению правил игры».

Эксперты и аналитики НАТО рассма-

тривают действия России по отношению к Украине как угрозу прежде всего восточноевропейским членам НАТО и прибалтийским странам. При этом, в НАТО не скрывают, что рассматривают ситуацию с возможным использованием российских войск специального назначения в балтийских странах - по аналогии с Крымом. По мнению представителей НАТО, «гибридная атака» может произойти под предлогом защиты русскоязычного населения в Прибалтике - если оно восстанет против властей. Поэтому целью саммита была посылка Москве сигнала о том, что в НАТО серьезно воспринимают новую опасность, и что проблеме коллективной безопасности уделяется теперь полноценное внимание.

Как отмечают военные эксперты, именно «сдерживание» России стало главным лейтмотивом дискуссий представителей альянса в Варшаве. В этой связи один польский экс-дипломат, наблюдавший за ходом саммита с иронией в голосе заявил, что благодарит Владимира Путина «за возвращение смысла НАТО».

Выступая перед журналистами, генсек НАТО Йенс Столтенберг избегал выражения «холодная война», однако, похоже, России все-таки придется готовиться к тому, что нынешнее похолодание отношений станет нормой. О сдерживании России в Варшаве активно рассуждали военные, которые привыкли к долгосрочному планированию.

На варшавском саммите было принято решение о размещении четырех батальонов стран НАТО в Латвии, Литве, Эстонии. Батальоны общим составом в четыре тысячи человек появятся там в 2017 году. Еще один батальон НАТО будет размещен на территории Польши, о чем Варшава неоднократно просила своих союзников. Появление батальона альянса вместе с уже имеющейся инфраструктурой ЕвроПРО и

ГЛАВНОЙ ТЕМОЙ САММИТА СТАЛА ПРОБЛЕМА КОЛЛЕКТИВНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСТОЧНОЕВРОПЕЙСКИХ СТРАН-УЧАСТНИЦ АЛЬЯНСА.

ЛИДЕРЫ СТРАН — ЧЛЕНОВ НАТО ПО ИТОГАМ САММИТА В ВАРШАВЕ ЗАЯВИЛИ, ЧТО ГОТОВЫ К «КОНСТРУКТИВНЫМ ОТНОШЕНИЯМ» С РОССИЕЙ, КОГДА МОСКВА БУДЕТ К ЭТОМУ ГОТОВА.

командным центром НАТО в Щецине сделает Польшу ведущим членом альянса в Восточной Европе.

Проведя первый в истории саммит НАТО в Польше на высоком качественном уровне, официальная Варшава значительно укрепила свои политические позиции в Европе, а президент страны Анджей Дуда, которого неоднократно обвиняли в консервативном популизме, — свое положение внутри страны. Польский президент, отметил, что стабильность евроатлантического региона зависит от безопасности за нашими границами. «Мы продолжим придерживаться принципа взаимной обороны, но одновременно необходимо и усиливать взаимодействие с партнерами - как на востоке, так и на юге. Мы окружены не врагами, но проблемами».

О том, что страны НАТО должны стать более сплоченными перед вызовами с востока, на конференции экспертов говорила и экс-глава Госдепа США Мадлен Олбрайт. По ее словам, «Путин не пойдет на провокации, если он увидит, что НАТО является сплоченным».

Призыв к сплоченности особенно актуален на фоне результатов референдума о выходе Великобритании из Евросоюза. При этом мы не должны забывать, что Великобритания — не только одно из ведущих государств альянса, но и страна, обладающая ядерным оружием.

Не остались в стороне и проблемы связанные с Афганистаном, в связи с решением президента США Барака Обамы повременить с сокращением контингента в этой стране. Так, страны альянса дали США обещание, что НАТО продолжит финансирование афганских вооруженных сил как минимум до 2020 года. Общая сумма помощи составит примерно миллиард долларов в год. Решение о том, какие силы НАТО

останутся в Афганистане со следующего года, по словам генсека альянса Йенса Столтенберга, будет принято в ближайшие месяцы.

В числе гостей саммита находился и президент Украины Пётр Порошенко. Так, на саммите представители стран-участниц одобрили всеобъемлющий пакет помощи Украине, включающий в себя 40 различных сфер. Украинская сторона оценивает данное решение как один из шагов на пути достижения стандартов НАТО в таких сферах, как оборона и

безопасность, что сделает Украину сильнее и даст ей новые возможности и дальше защищать свою страну от разного рода посягательств.

Таким образом, Лидеры стран — членов НАТО по итогам саммита в Варшаве заявили, что готовы к «конструктивным отношениям» с Россией, когда Москва будет к этому готова. В то же время в принятом по итогам саммита коммюнике отмечается, что НАТО «не несет угроз ни одной стране», а также говорится о готовности к диалогу с Россией.

TÜRKİYE-RUSYA İLİŞKİLERİ NORMALLEŞME SÜRECİNE GİRDİ

CENGİZHAN CANALTAY

Yaklaşık 7 ay önce Türkiye'nin hava sahasını ihlal ettiği için angajman kuralları gereği uyarıldıktan sonra düşürülen Rus savaş uçağı gerilimi, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e yazdığı mektupla yumuşama sürecine girmiştir. Mektup her iki ülke basınında değişik şekilde yankı bulmuştur. Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov, yaptığı açıklamada mektupta, Rus pilotun hayatını kaybetmesinden dolayı özür dilendiğini ifade ederken, Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın daha farklı bir açıklama yapmıştır. Kalın, mektupla ilgili olarak "Hayatını kaybeden Rus pilotun ailesine bir kez daha acılarını paylaştığımı belirtmek ve taziyelerimi sunmak istiyorum; kusura bakmasınlar diyorum" ifadelerinin kullanıldığını belirtti.

Bu mektupla Rusya "özür" şartının yerine getirildi olarak kabul etmiş görünmektedir. Kremlin'den yapılan ilk açıklamalarda özür diliyorum ifadesi kullanıldıktan sonra mektubun çevirisinde düzeltme yapılarak "onlardan özür diliyorum" ifadesi "kusura bakmasınlar"

**RUS SAVAŞ
UÇAĞI GERİLİMİ,
CUMHURBAŞKANI
RECEP TAYYİP
ERDOĞAN'IN RUSYA
DEVLET BAŞKANI
VLADİMİR PUTİN'E
YAZDIĞI MEKTUPLA
YUMUŞAMA SÜRECİNE
GİRMİŞTİR.**

ifadesi ile değiştirilmiştir. Buradan muhatap alınanın hayatını kaybeden pilotun ailesi olduğu görülmektedir.

Bu mektup iki ülke arasındaki yakınlaşmayı sağlayacak adımların atılması açısından önemli bir hamledir. Mektupta kullanılan dil son derece dikkatli seçilmiş ve Türkiye'nin özür şartını tam olarak yerine getirmeden üzgün olduğu belirterek gerginliği yumaşatacak bir tonda yazılmıştır. Bu sayede hem Türkiye geri adım atmamış hem de Rusya'nın şartını yerine getirmiş görünmektedir. Erdoğan ve Putin arasında 29 Haziran'da gerçekleşen telefon görüşmesinin de olumlu geçmesi ile birlikte Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkiler hızlı bir şekilde normalleşme sürecine girmiş görünmektedir.

Türkiye ile Rusya arasında yaşanan bu yakınlık ilişkileri kısa sürede eski seviyesine getiremeyecek de olsa gerginliğin bitirilmesi açısından iki ülke açısından da önemli bir adımdır. Önümüzdeki süreçte Türkiye ile Rusya arasındaki ekonomik ilişkilerin tekrar rayına oturtularak geliştirilmesi, bölgesel projelerde

ve sorunlar da işbirliği konularında diyalog sürecinin gerginlik öncesi süreçteki gibi devam etmesi sağlanabilir. Bu açıdan bakıldığında terörle mücadelede DAES'e karşı işbirliği çağrısının yapılması önemli bir adımdır.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 30 Haziran'da imzaladığı kararnameyle Rus hükümetine Türkiye'ye yönelik ekonomik kısıtlamaların kaldırılması talimatını vermiştir. Bunların arasında çeşitli tarım ürünlerine uygulanan ambargonun kaldırılmasının etkileri, ancak önümüzdeki aylarda ortaya çıkacaktır. Bununla birlikte, turizm alanındaki kısıtlamaların kaldırılmasının etkileri şimdiden ortaya çıkmıştır.

Türkiye'ye tur düzenleyen şirketler üzerindeki yasağın kaldırılması ile birlik-

**YASAK SONRASI
TÜRKİYE MOSKOVA -
ANTALYA UÇUŞLARINA
YÖNELİK TALEP % 30
ARTTI.**

te Türkiye tekrar Rus turistler için en popüler tatil mekanları arasındaki yerine almıştır. Bazı tur firmalarının Rus medyasına yaptığı açıklamalara göre, yasak sonrası Türkiye, Rusya'da iki gün içerisinde en popüler tatil güzergahı olmuştur. 1 Temmuz 2016 Cuma günü Türkiye tur satışları tüm satışların %6,7'sini oluştururken bu rakam 2 Temmuz Cumartesi günü ise %38,8'e çıkmıştır. Ayrıca uçak bileti arama motorlarının yayınladığı rakamlarda Moskova - Antalya uçuşlarına yönelik talepte %30'luk bir artışın kaydedildiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak, tur firmaları yasak nedeniyle tatilini başka ülkelerde geçirmek isteyen Rus turistlerin, yasağın kaldırılması ile birlikte tatil güzergahlarını Türkiye olarak değiştirmek istemeleri nedeniyle zorlanmakta olduklarını belirtmektedirler.

BELARUS REDENOMINATED ITS CURRENCY

DANIYAR NURBAYEV

www.avax.news

Belarus sliced four zeros off from the Belarusian ruble on July 1, 2016. As a result, all banknotes designed in 2000 will be replaced by banknotes and coins designed in 2009 in the following ratio: 1:10,000. The denomination was provided according

**THE AVERAGE ANNUAL
INFLATION FOR THE
LAST 10 YEARS IN
BELARUS WAS 21.33%.**

to the Decree No. 450 "Concerning the Redenomination of the Official Currency of the Republic of Belarus" signed by the President of Belarus, Alexander Lukashenko on November 4, 2016. From July 1 to December 31, 2016, inclusive banknotes designed in 2000 as well as banknotes and coins designed in 2009 will be used simultaneously and will be accepted in all kinds of payments by all economic entities without restriction. The Belarusian ruble designed in 2000 was highly inflated due to high inflation in Belarus in the late decade. According to the World Bank, the average annual inflation for the last 10 years in Belarus was 21.33%. In 2015, annual inflation was 13.5%, while in 2012 and 2011 it reached 59.2% and 53.2% respectively.

Banknotes were introduced in denominations of 5, 10, 20, 50, 100, 200, and 500 rubles. Along with redenomination of the Belarussian ruble, the National Bank of the Republic Belarus (NBRB) introduced new metal coins. Belarusians have not had a coin in since kopeks went out of circulation two decades ago under the pressure of the country's chronically double-digit inflation. The coins minted for circulation have values of 1, 2, and 5 kopeks produced in copper-plated steel; 10-, 20-, and 50 - kopeks coins are struck in brass-plated steel; finally, a one-ruble coin minted in nickel-plated steel accompany a bi-metallic coin of 2 rubles. The banknotes have been printed by the United Kingdom based papermaking and cash handling systems company De La Rue, while coins have been minted by the Lithuanian Mint and the Slovakian Kremnica Mint.

Despite the fact that both notes and coins introduced only on July 1, 2016,

**1 JULY 2016
REDENOMINATION
IS THE THIRD
REDENOMINATION
IN THE ECONOMY OF
BELARUS.**

they dated 2009. Moreover, they were minted in 2008. The reason for such discrepancies in years is that it was planned to introduce the notes and coins in 2009. In face of the deterioration of the state of business in the country due to the global economic crises, the government decided to delay the planned redenomination. The International Standards Organization (ISO) introduced the new ISO 4217 Currency Code standard for the new Belarusian ruble. The new code is BYN, while the old one was BYR.

It is important to note that it is the third redenomination in Belarus. It is the highest number of redenomination among the former Soviet Union countries. The first two redenominations were made in August 1994 and in January 2000 with 1:10 and 1:1000 respectively. However, the first two redenominations did not help to maintain price stability, and it is not expected that this redenomination will help to sustain severe inflation.

CURRENT DEVELOPMENTS ON THE CASPIAN SEA LEGAL STATUS

LIDIYA PARKHOMCHIK

On July 13, 2016, the Foreign Ministers of five Caspian Sea states met in Astana to discuss the draft Convention on the Legal Status of the Caspian Sea, and make further preparations for the V Caspian Summit to be held in Kazakhstan in fall 2016. During the meeting, representatives of Kazakhstan, Russia, Azerbaijan, Turkmenistan and Iran could manage to reach an agreement on number of provisions concerning the draft Convention. However, despite accelerating the progress in forming solid foundation for the future legal base in the Caspian region, the parties an-

**THE MINISTER OF
FOREIGN AFFAIRS
OF KAZAKHSTAN
REPORTED THAT
THE V CASPIAN
SUMMIT WHICH
BRINGS TOGETHER
THE LEADERS OF THE
CASPIAN LITTORAL
STATES, WILL BE HELD
IN ASTANA IN 2017.**

nounced that there is no opportunity for harmonizing all problematic issues regarding settlement of the legal status of the Caspian Sea before the V Caspian Summit, which was scheduled to take place in Astana during the next few months. Therefore, despite the tremendous amount of work that has been done by the Special Working Group on the development of the Convention on the Legal Status of the Caspian Sea, the Foreign Ministers agreed to postpone a signing ceremony to 2017.

Moreover, at the press conference

www.mfa.gov.kz

following the talks of the Caspian states' Foreign Ministers, the Minister of Foreign Affairs of Kazakhstan, Erlan Idrissov, reported that the V Caspian Summit which brings together the leaders of the Caspian littoral states, will be held in Astana in 2017. According to the Ministry of Foreign Affairs of Russia, Sergey Lavrov, one-year delay would be quite enough to find proper formulations for the legal principles that should be agreed by the Presidents. According to the optimistic scenario, it is quite possible that the Convention on the legal status of the Caspian Sea will be signed in the first half of 2017.

However, there is still no guarantee that the parties, especially Iran, will

HOWEVER, THERE IS STILL NO GUARANTEE THAT THE PARTIES, ESPECIALLY IRAN, WILL AGREE WITH AZERBAIJAN'S, KAZAKHSTAN'S AND RUSSIA'S POSITIONS ON THE DIVISION OF THE CASPIAN SEABED BY THE MEDIAN LINE.

agree with Azerbaijan's, Kazakhstan's and Russia's positions on the division of the Caspian seabed by the median line. In fact, the most problematic issue for Caspian Sea talks beyond the Caspian basin division, is launching the legal framework for construction of marine communications including pipelines by establishing a common system of navigation and shipping. Therefore, it is obvious that the parties definitely need additional time for holding next round of consultation at the highest level. Actually, next meeting of the Special Working Group for drafting a convention on the legal status of the Caspian Sea will be held in Tehran and Ashgabat in September and October 2016 respectively.

TÜRKİYE İLE İSRAİL ANLAŞTI VE İLK YARDIM SEVKİYATI GAZZEYE ULAŞTI

CENGİZHAN CANALTAY

www.cnnturk.com

31 Mayıs 2010'da Mavi Marmara gemisine İsrail askerleri tarafından yapılan baskın sonucunda Türkiye İsrail ile ilişkilerini askıya almıştı. İlişkilerin normalleşme sürecine girebilmesi için özür dilenmesi, baskında hayatını kaybedenler için tazminat ödenmesi ve Gazze'ye uygulanan ambargonun kaldırılması şartları belirtilmişti. 2013 yılının Mart ayında İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, dönemin Türkiye Başbakanı ve şimdiki Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı telefonla arayarak özür dilemişti. Bu adım sonrasında görüşmeler başlamış ve 3 yıl süren müzakereler sonucunda 28 Haziran 2016 tarihinde mutabakata varıldığı açıklanmıştı.

Anlaşma çerçevesinde İsrail hayatını kaybedenler için \$20 milyon tazminat ödemeyi kabul etmiştir. Bu tazminatın oluşturulacak bir fon aracılığıyla baskında hayatını kaybedenlerin yakınlarına gönderilmesi planlanmıştır. Buna ek olarak Gazze'ye yardımların girişi-ne, elektrik ve su ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli altyapı çalışmalarına, TOKİ'nin konut inşaatı projelerine izin verileceği belirtilmiştir. Bu anlaş-

“

**İSRAİL HAYATINI
KAYBEDENLER İÇİN \$20
MİLYON TAZMİNAT
ÖDEYECEKTİR.**

”

“

**GAZZE'YE ELEKTRİK
SANTRALLERİ, SU
ARITMA TESİSLERİ
VE CENİN'DE EREZ
SANAYİ BÖLGESİ
KURULMASINA
OLANAK
SAĞLANACAKTIR.**

”

ma sayesinde elektrik santralleri ile su arıtma tesislerinin yanı sıra Cenin'de Erez sanayi bölgesinin inşasına olanak sağlanmış olacaktır. Anlaşma kuralları dahilinde yardımlar sadece Aşdod limanından ulaştırılacak ve herhangi bir sınır belirlenmeyecektir. Ayrıca 200 yıllık Filistin-Türkiye dostluk hastanesi açılacaktır.

Türkiye'den Gazze'ye yardımları götürecek olan Lady Leyla isimli ilk gemi İsrail'e ulaşmış ve 10 bin oyuncak, 10 bin gıda kolisi, 5 bin ton un, 2 bin ton pirinç, 3 bin ton şeker götürmüştür. Bu yardımlar daha sonra Gazze'de yaşayanlara ulaştırılacaktır. Gazze'deki yaşam koşullarını iyileştireceği için Türkiye ve İsrail arasındaki anlaşmaya Gazzeliler'in çoğu olumlu yaklaşmakta ve memnuniyetlerini dile getirerek Türkiye'ye çabalarından dolayı teşekkür ettiklerini bildirmektedirler.

Anlaşma aynı zamanda Türkiye ve İsrail arasındaki ticari ilişkilerin, özellikle enerji sektöründe, geliştirilmesine önemli katkı sağlayacaktır. İsrail ve Kıbrıs açık denizinde yer alan Leviathan'da 500, Tamar'da 300 ve diğer alanların da hesaba katılmasıyla toplamda 1 trilyon metreküp kanıtlanmış doğalgaz rezervi bulunmaktadır. İsrail bu miktarın yarısını ihraç etmeyi planlamaktadır. Türkiye bu yeni doğalgaz kaynakları için hem yeni bir pazar hem de boru hatlarıyla bu doğal gazın Avrupa'ya ihraç edilmesinde en uygun transit güzergahı konumundadır. Konuyla ilgilenen uzmanlar, bu yeni kaynağın Rusya'ya bağımlılığı bir ölçüde azaltılabileceğini ifade etmekle beraber boru hattı için \$2,5-3 milyarlık bir yatırımın gerektiğini ve projenin en erken 2020-2021 yılları arasında tamamlanabileceğini belirtmektedirler.

Türkiye bu mutabakat ile hem Gazzeli-ler'in en temel ihtiyaçlarını karşılamalarına ve bölgenin altyapısının yeniden inşaa edilmesine yardım etmiştir hem de İsrail ile ilişkilerinin normaleştiril-

mesinin önünü açmıştır. İki ülke ilişkilerindeki bu olumlu gelişmeler, sektöre uğrayan birçok devlet ve özel sektör projesinin yeniden yürütülmesine veya hızlandırılmasına olanak sağlayacaktır.

GERMANY ISSUED BONDS WITH A NEGATIVE YIELD

DANIYAR NURBAYEV

On July, 13, Germany sold 10-years bonds with a negative yield for the first time. They were €5 billion zero coupon bonds due in August 2026. It means that the investors having these securities and holding them until maturity would end up with less money that they invested, without correcting for inflation.

The negative yield shows high interest to Germany's government bonds, and it should be noted that Germany's government bonds already had a negative yield in secondary markets. For instance, a week before the selling of bonds, 10-years German government bonds' yields in secondary markets dropped to the lowest level, minus 0.205%. The importance of this issuance is that it gained -0.05% yield at the primary market.

The Germany bonds yields in secondary markets started to go down after the UK's decision to leave the EU, which created additional risks for investors, and these investors who are willing to save their money started to invest in Germany's bonds even with negative yields. According to the experts, an estimated \$11 trillion in negative interest rate bonds are floating in world markets and \$3.1 trillion are in the European Monetary Union, and these amounts increased after Brexit vote.

www.israeldefense.co.il

10-YEARS GERMAN GOVERNMENT BONDS' YIELDS IN SECONDARY MARKETS DROPPED TO THE LOWEST LEVEL, MINUS 0.205%.

The reason for such interest is that due to the political and economic instability in the world, the German government bonds are considered as one of the safest assets in the world. Investors believe that if the European Monetary Union collapsed, all the union countries would become unable to pay back their bonds except Germany. It is important to note that investors can gain profit even by investing in bonds with negative yield. For example, Germany issued 10-years bonds with -0.05% yield, however, if we look at 10-years bonds yields in secondary markets, we can see that it has much lower yields (-0.205%). This means that investors

having bonds in primary market, can sell it with a higher price and lower yield, and they will gain profit due to the difference in prices.

Germany is not the first country, which sold its bonds with negative yields. Japan and Switzerland also sold their 10-years bonds with negative yields in March and April 2016, respectively. Moreover, along with Germany's 10-years bonds issue, Switzerland issued 32-years bond

**\$11 TRILLION IN
NEGATIVE INTEREST
RATE BONDS ARE
FLOATING IN WORLD
MARKETS.**

maturing till 2058 with minus 0.023% interest rate.

Other reasons for low-interest rates are quantitative easing (QE) programs. 15 months ago the European Central Bank launched its QE program, and bought more than €1 trillion government bonds across the Eurozone. Similarly, Japan also has been operating its QE program, in which it plans to purchase over 80 trillion yen (\$733 billion) government bonds.

THE FIRST VISIT OF ANGELA MERKEL TO KYRGYZSTAN

AIDANA ARYNBEK

www.limon.kg

On the 14th of July, the Chancellor of Germany, Angela Merkel visited Kyrgyzstan for the first time. During the visit she met with the President of Kyrgyzstan, Almazbek Atambayev, the representatives of civil society, spiritual leaders, and the local German community. Additionally, she visited the Kyrgyz State Technical University where she discussed the projects with students on economics and public health. During the meeting with the President of Kyrgyzstan,

**THE CHANCELLOR
OF GERMANY
EMPHASIZED THAT
KYRGYZSTAN IS THE
MOST DEMOCRATIC
COUNTRY IN CENTRAL
ASIA.**

no agreements were signed between two countries. Nevertheless, both parties discussed a wide range of issues including regional security, terrorism and religious extremism. The Chancellor of Germany emphasized that Kyrgyzstan is the most democratic country in Central Asia, and Germany is always ready to assist the country. Moreover, Angela Merkel expressed its respect for Kyrgyzstan's chosen parliamentary democracy that has been relevant since 2010. Further, the Chancellor of Germany met with the Speaker of the Supreme Council of Kyrgyzstan and the heads of parliamentary factions to discuss the future of parliamentary democracy in the country.

It can be said that the bilateral relations between the countries has a specific feature which is based on history. During the Second World War, many Germans from the western part of the Soviet Union moved to Kyrgyzstan and settled in this land. In recent days, there are about ten thousand of people with the German origin live in Kyrgyzstan. Thus, it is claimed that

the German minority in Kyrgyzstan is a bridge of friendship and cooperation between the two countries.

Currently, Germany is one of the largest donors of Kyrgyzstan. Germany has allocated more than 250 million Euros in form of various aids to Kyrgyzstan since 1992. These funds were mainly directed to the development of economy and public health. In addition, the German KfW Development Bank and GIZ Agency are working on the implementation of bilateral cooperation programs.

THE GERMAN MINORITY IN KYRGYZSTAN IS A BRIDGE OF FRIENDSHIP AND COOPERATION BETWEEN THE TWO COUNTRIES.

To sum up, despite signing any agreement between Germany and Kyrgyzstan, Angela Merkel's visit to the country has demonstrated the friendly relations between the two countries. By being the most democratic country in the region, it seems that Kyrgyzstan has a significant respect from Germany. Further assistance and support from one of the powerful countries of the European Union is able to contribute to the development of Kyrgyzstan in future.

11-ЫЙ САММИТ АСЕМ В УЛАН-БАТОРЕ

DR. ERKIN BAYDAROV

asiarussia.ru

В середине XIII в. монах-францисканец и путешественник Гильом де Рубрук (Guillaume de Rubrouck) по поручению французского короля Лю-

довика IX совершил путешествие в Монголию ко двору верховного правителя монголов, кагану Мунке (1251-1259), о чем он написал в своей кни-

ге «Путешествие в восточные страны». В ней, в частности он написал, что: «... большое количество разных посольств, прибывающих из разных стран», делает столицу монголов Каракорум, столицей всего мира.

И вот спустя более 760 лет, в монгольских степях, в ее современной столице – Улан-Баторе, собрались главы государств и правительств участников 11-го саммита АСЕМ (форум Азия – Европа), превратив ее снова в столицу всей Евразии.

АСЕМ (АСЕМ - Asia-Europe Meeting) – Форум «Азия - Европа» – международная организация, объединяющая страны Восточной Азии и Европы. В настоящее время в состав АСЕМ входит 51 государство (28 государств-членов ЕС, Норвегия, Швейцария, и 22 от азиатской 10 государств-членов АСЕАН, Австралия, Бангладеш, Индия, Казахстан, Китай, Монголия, Новая Зеландия, Пакистан, Республика Корея, Россия, Япония), на которые приходится 2/3 мировой торговли и около 60 % мирового валового продукта, и 2 международных региональные организации (Европейская комиссия и Секретариат АСЕАН). Если сегодня на территории стран-участниц АСЕМ проживает 68% населения Земли, то с включением в Форум «Азия – Европа» Турции, Украины и Сербии, выразивших также желание участвовать в этой организации, данный показатель вырастет до 70% и более. Следует отметить, что Саммиты АСЕМ проходят раз в два года (по четным годам) поочередно в азиатских и европейских государствах, на которых присутствуют главы государств и правительств.

Первый форум «Азия – Европа» состоялся 1 марта 1996 года в Бангкоке (Таиланд) по инициативе Франции и Сингапура. В дальнейшем организация расширилась за счет новых государств, вступивших в Евросоюз, а также Индии, Монголии, Пакистана, Австралии, Новой Зеландии и России, присоединившихся к АСЕМ в 2010 году, Бангладеш, Норвегии и Швейцарии – в 2012-м, Хорватии и Казахстана – в 2014-м.

АСЕМ представляет собой открытый неформальный межрегиональный диалоговый процесс, в рамках которого осуществляет-

ся взаимодействие стран-участниц в области политики и безопасности, финансово-экономической и социально-культурной сферах. Решение о создании АСЕМ – института регулярных встреч руководителей Восточной Азии и ЕС – возникло на базе понимания необходимости развития экономического и политического сотрудничества двух регионов.

В повестку дня форума включены такие направления, как борьба с международным терроризмом, нераспространение оружия массового уничтожения (ОМУ), миграция, диалог культур и цивилизаций, охрана окружающей среды, права человека, глобализация и устойчивое развитие и др. Работа форума осуществляется в форме конференций и саммитов.

Деятельностью АСЕМ руководят координаторы, в составе которых по два представителя от европейской группы: Еврокомиссии (постоянный координатор) и текущего председателя Евросоюза, – и от азиатской группы: подгруппы стран-членов АСЕАН и подгруппы стран Северо-Восточной и Южной Азии. Все решения принимаются консенсусом. В отношении приема новых участников действует так называемое правило «двойного ключа», подразумевающее утверждение кандидатов как азиатской, так и европейской группами.

Работа по отраслевым направлениям осуществляется в форме конференций, семинаров, «круглых столов».

Важной частью общего процесса сотрудничества в рамках АСЕМ являются мероприятия по линии т.н. «параллельных» диалогов: конференции парламентского партнерства, бизнес-форумы и народные форумы, которые организуются раз в два года в привязке к саммитам.

В рамках АСЕМ для реализации проектов в гуманитарной и культурной сферах учрежден Фонд «Азия-Европа» (АСЕФ), который является единственным постоянно действующим органом этого объединения, штаб-квартира которой находится в Сингапуре.

На 11-ый АСЕМ в Улан-Батор (15-16.07.2016), прибыли около 4 тыс. делегатов из 53

стран-членов и международных организаций, в том числе президенты и вице-президенты 10 стран, премьер-министры и вице-премьеры 23 стран, министры иностранных дел и другие министры 17 стран, специальные послы и послы других стран. Также прибыли председатель Евросоюза и генеральный секретарь Ассоциации государств Юго-Восточной Азии (АСЕАН).

Самой внушительной делегацией стала китайская делегация, прилетевшая на саммит на двух «Боингах» во главе премьером Госсовета КНР Ли Кэцзяном, совершившего официальный визит в МНР перед самим саммитом 13-14 июля.

Открытие саммита началось с минуты молчания в память жертв теракта в Ницце, который произошел вечером 14 июля 2016 г. После общего заседания главы делегаций провели двусторонние переговоры, на которых приняли участие на уровне глав государств 10 стран, главы правительств 23 стран и 16 на уровне министров иностранных дел.

После обеда церемония открытия саммита АСЕМ была продолжена по всем канонам монгольской традиции за пределами монгольской столицы в зоне отдыха Чингисийн хурээ – ставка Чингиса, что перенесло гостей саммита в эпоху Великой монгольской империи Чингисхана.

На саммите кроме тех направлений, которые были показаны выше, также была рассмотрена ситуация в Турции, где была совершена попытка военного переворота. ЕС на этой встрече представлял глава Еврокомиссии Жан-Клод Юнкер, председатель Европейского совета Дональд Туск и верховный представитель ЕС по иностранным делам и политике безопасности Федерика Могерини.

Основным документом саммита стала неподписная Улан-Баторская де-

**В НАСТОЯЩЕЕ
ВРЕМЯ В СОСТАВ
АСЕМ ВХОДИТ
53 ГОСУДАРСТВО
НА КОТОРЫЕ
ПРИХОДИТСЯ
2/3 МИРОВОЙ
ТОРГОВЛИ И ОКОЛО
60 % МИРОВОГО
ВАЛОВОГО
ПРОДУКТА И, 2
МЕЖДУНАРОДНЫЕ
РЕГИОНАЛЬНЫЕ
ОРГАНИЗАЦИИ
(ЕВРОПЕЙСКАЯ
КОМИССИЯ И
СЕКРЕТАРИАТ АСЕАН).**

**УЧАСТНИКИ
САММИТА ОБЕЩАЛИ
ПРОДОЛЖИТЬ
СОДЕЙСТВОВАТЬ
МЕХАНИЗМУ
САММИТА «АЗИЯ-
ЕВРОПА» ОТКРЫТЫМ
И ПОСТУПАТЕЛЬНЫМ
ОБРАЗОМ, РАСШИРИТЬ
ТРАНСПОРТНО-
КОММУНИКАЦИОН-
НЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ
И ПРОДВИНУТЬ
УГЛУБЛЕННОЕ
СОТРУДНИЧЕСТВО
НА ОСНОВЕ
ПОЛУЧЕННОГО
ОПЫТА.**

ларация о форуме «Азия-Европа на рубеже третьего тысячелетия» и Заявление председателя 11-го саммита АСЕМ с перечислением итогов работы саммита, положительно оценившего результаты, достигнутые в азиатско-европейском сотрудничестве на протяжении 20 лет и предложение продолжить углублять деловое сотрудничество между Азией и Европой.

В декларации говорится, что за 20 лет саммит «Азия-Европа» стал особой платформой диалога и сотрудничества между двумя континентами, сыграл важную роль в содействии политическому диалогу, экономическому сотрудничеству и межлюдским связям. Было также отмечено, что «учитывая растущую взаимозависимость двух регионов, ни в одной из областей деятельности АСЕМ Азия и Европа не могут участвовать по отдельности».

Увеличение числа членов АСЕМ способствовало значительному повышению взаимозависимости и потенциала сотрудничества стран-участниц и «превратило его в идеальную платформу для продвижения взаимосвязанности между Азией и Европой в целях достижения мира, стабильности, экономического процветания, устойчивого и инклюзивного развития», – говорится в декларации.

Речь идет о необходимости развития взаимосвязанности в таких основных аспектах, как политический диалог, экономическое и финансовое сотрудничество, социальная, культурная и гуманитарная взаимосвязанность.

Участники саммита обещали продолжить содействовать механизму саммита «Азия-Европа» открытым и поступательным образом, расширить транспортно-коммуникационные возможности и продвинуть углубленное сотрудничество на основе полученного опыта.

www.1tv.ru.tif

Что касается содействия будущему сотрудничеству между Азией и Европой, в декларации содержится инициатива об укреплении азиатско-европейского партнерства, фокуса на деловом сотрудничестве, продвижении транспортно-коммуникационных связей во всех областях и о содействии многообразию содержания саммита.

В целях обеспечения преемственности в реализации инициатив, приносящих пользу народам Азии и Европы, от стадии неформального диалога до стадии конкретных результатов, АСЕМ в своей деятельности основное внимание будет уделять областям, представляющим общий интерес. К таким областям относятся, среди прочих, противодействие терроризму и насильственному экстремизму, морская безопасность, борьба с морским пиратством, торговля людьми и наркоторговля, безопасность в сфере использования информационных и коммуникационных технологий и борьба с киберпреступностью.

Согласно декларации, участники АСЕМ также будут уделять внимание соблюдению целей и принципов Устава ООН, правам человека, борьбе с коррупцией, вопросам миграции, изменению климата и сохранению окружающей среды, продовольственной, водной и энергетической безопасно-

сти, а также облегчению процедур торговли и инвестиций, расширению прав и возможностей женщин и другим вопросам.

Кроме этого, Декларация провозгласила 1 марта каждого года Днем азиатско-европейского сотрудничества в целях дальнейшего расширения влияния саммита «Азия-Европа».

Участники саммита в заявлении председателя резко осудили террористические нападения, произошедшие в последнее время, подчеркнув готовность совместно вести борьбу с терроризмом, ликвидировать почву для выживания и распространения экстремизма и терроризма.

Несмотря на то, что на проведение 11-го саммита в Улан-Баторе Монголия потратила 21 млрд тугров, все эти затраты внесут весомый вклад в повышение человеческого капитала Монголии, так как, эти средства, были использованы именно на обучение тех людей, от которых непосредственно зависело то, как пройдет саммит.

К тому же, следует отметить и другие выгоды для Монголии. Перед саммитом стало известно, что в ходе межгосударственных переговоров Китай решил списать Монголии долг на сумму 38 млрд тугриков. Это 19 млн долларов, которые остались от задолженно-

стей и кредитов, полученных в 1991, 1992 и 1994 годах. Установлен безвизовый режим с Сингапуром до 30 дней. Вьетнам обещал провести реставрацию двух важнейших музеев. Польша выделит кредит в размере одного миллиона евро. Новое здание музея природной истории будет построено за счет Кореи. Этот музей обладает уникальными экспонатами и скелетами динозавров. Мальта

и Монголия подписали соглашения о воздушном сообщении. Казахстан окажет помощь аймаку Баян-Улгий недавно пострадавшего от наводнения в размере 200 тыс. долларов. В этом аймаке МНР проживают этнические казахи.

Следующий саммит состоится в 2018 году в столице Бельгии Брюсселе.

KAZAKİSTAN YENİ BİR TARIMSAL YATIRIM FONU OLUŞTURUYOR

CENGİZHAN CANALTAY

www.lesechos.fr

Kazakistan'ın ulusal tarım holdingi KazAgro tarım sektörüne doğrudan yabancı yatırımların artırılması amacıyla 2016 yılının sonuna kadar tarımsal yatırım fonu kurulacağını açıkladı. KazAgro Genel Mali Direktörü Banu Ergalieva 21

Temmuz 2016 tarihinde yaptığı basın açıklamasında tamamiyle KazAgro tarafından kurulacak olan yeni fonun başlangıç sermayesinin \$50 milyon olacağını ve bu miktarın \$300 milyona çıkabileceğini ifade etti. Buna ek olarak fonun

www.alemagro.kz

kamu fonları ile ödünç fonların karışımından oluşacağını belirtti. Şu an KazAgro'nun 20 çeşitli projeyi değerlendirdiği ifade eden Ergalieva, projelerin hayata geçirilmesinde Kazak-Macar yatırım fonunun tecrübesinde de yararlanılacağını sözlerine ekledi.

KazAgro Genel Mali Direktörü Banu Ergalieva kurulacak olan yeni tarımsal yatırım fonunun amacının mevcut tarım-sanayi projelerinin karşılaştığı kaynak sıkıntılarının giderilmesi ve geliştirilmesine yardımcı olmakla beraber hayvancılık, tavukçuluk, balık çiftlikleri ve süt üretimi alanlarında yeni projelerin finanse edilmesi olduğunu açıkladı. Projeler kapsamında ise birincil üretim, işleme, lojistik, depolama, ekipman temini ve ticaretine yönelik projelerin yer alacağı ifade edildi.

Bilindiği üzere 1 Nisan 2015 tarihinde Macaristan Başbakanı Viktor Orban ve heyeti Kazakistan Cumhurbaşkanını Nursultan Nazarbayev ile görüşmüş ve 1 Nisan günü Astana'da Kazak-Macar İş Forumunda Macar Dışişleri Bakanı ve Dış Ticaret Bakanı Péter Szijjártó Kazak-Macar yatırım fonunun kurulacağını açıklamıştı. Macar haber ajansı MTI'ye göre Macar EximBank, KazAgro Ulusal Yönetim Holdingi ve ADM Capi-

BAŞLANGIÇ SERMAYESİ \$50 MİLYON OLAN KAZAK-MACAR YATIRIM FONUNUN SERMAYESİNİN DAHA SONRA \$300 MİLYONA ÇIKABİLECEĞİ İFADE EDİLMEKTEDİR.

YENİ FONUN AMACI; MEVCUT TARIM-SANAYİ PROJELERİNİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLARIN GİDERİLMESİ VE HAYVANCILIK, TAVUKÇULUK, BALIK ÇİFTLİKLERİ VE SÜT ÜRETİMİ ALANLARINA FİNANSAL DESTEĞİN ARTTIRILMASI OLARAK BELİRLENMİŞTİR.

tal 23 Mayıs 2016 tarihinde fonun kurulma anlaşmasını imzaladı. Başlangıç sermayesi \$40 milyon olan Kazak-Macar yatırım fonunun sermayesinin daha sonra \$100 milyona çıkarılması beklenmektedir. KazAgro Genel Mali Direktörü Banu Ergalieva, Kazak-Macar yatırım fonunun oluşturduğu Kazakistan ve Macaristan Ortak Tarımsal Kalkınma Fonu'nun önümüzdeki 6 ay içerisinde 100 projeyi değerlendireceğini belirtmiş ve bu projelerden üçünün seçilme aşamasında olduğunu kaydetmiştir.

Kazakistan'ın yatırım ve ihracatı teşvik ajansı KAZNEX INVEST Genel Müdürü Erlan Muratov ise aynı basın açıklamasında yatırım olanakları açısından önceliğin, ithal ikamesine ve komşu ülke pazarlarına verileceğini açıkladı. Bu pazarlar arasında en önemlisinin Rusya pazarı olduğunu ve Rusya'nın yıllık \$26 milyar tutarında tarımsal ürün ve işlenmek üzere hammadde ithalatı yaptığını belirtti. AB ülkeleri tarafından Rusya'ya uygulanan ambargoya değinerek Rusya'ya ihracat yapan birçok şirketin Kazakistan üzerinden Rusya'ya ihracata devam edebileceklerini ifade etti. Özellikle tarım alanında Kazakistan'ın sebze ve meyvelerin seralarda geliştirilmesi ve yetiştirilmesi için büyük bir potansiyele sahip olduğunu belirten Muratov, tohum sertifikasyonu konusunda kolaylıklar sağlandığını ifade etti.

Kazakistan son yıllarda tarım sektörüne ciddi yatırımlar yapmakla beraber işletmelere ve girişimcilere birçok konuda kolaylıklar sağlamaktadır. Tarım sektörünün geliştirilmesine önem verilmekte ve DAMU Fonu aracılığıyla işletmelerin bankalardan kredi almasını kolaylaştıran program, (dağıtılan kredilerde tarım sektörüne özel 25% kota ayrılmıştı), Kazakistan ve Macaristan Ortak Tarımsal Kalkınma Fonu ve yeni oluşturulacak olan Tarımsal Yatırım Fonu politikalarıyla tarım sektöründe verimliliğin, istihdamın ve gelirlerin artırılması hedeflenmektedir.

THE EURASIAN ECONOMIC UNION (EEU) WAS PRESENTED IN KENYA

AIDANA ARYNBEK

On July, 19, 2016, the Member of the Board (Minister) on Integration and Macroeconomics of the Eurasian Economic Commission (EEC), Tatyana Valovaya made a presentation on regional integration during the Ministerial Conference of the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) in Nairobi (Kenya). During the conference, she discussed with the Secretary General of UNCTAD, Mukhisa Kituyi about the prospect of cooperation between the EEU and UNCTAD. Tatyana Volovaya met with the Minister of Industry and Trade of Kenya where she introduced the latest information about the development of the EEU, and plans to strengthen its position on the international arena. Besides, there was an exchange of views on the cooperation between the EEU and the integration projects of Africa including the Southern African Customs Union (SACU), which is one of the earliest customs union in the world.

UNCTAD is a permanent intergovernmental body established by the United Nations General Assembly in 1964. It aims to formulate policies relating to all aspects of development including trade, aid, transport, finance and technology. The highest decision-making body of UNCTAD is the quadrennial conference, at which member states make assessments of current trade and development issues, discuss policy options and formulate global policy responses. The last conference was held in Kenya from 17-22 July, where it brought together the heads of states and governments, ministers and other prominent players in the business world, civil society and academia to tackle

www.taxjusticeafrica.net

THE PRESENTATION ABOUT THE EEU ON UNCTAD CONFERENCE ALLOWED TO INTRODUCE THE EEU AS A DEVELOPING REGIONAL INTEGRATION PROJECT.

THE DEVELOPMENT OF COOPERATION WITH THE AFRICAN COUNTRIES CAN EXPAND THE SCOPE OF THE UNION.

with global trade and economic development issues.

The presentation about the EEU on UNCTAD conference allowed to introduce the EEU as a developing regional integration project. Since it is the recent regional project, active participation at the conferences like UNCTAD is desirable in order to demonstrate its activities to other countries. Moreover, it is able to attract more countries to sign the free trade zone with the EEU where the member countries are able to receive access to larger markets. In recent days, the EEU is expanding its ties with the Southeastern Asian countries. For example, the EEU signed the FTA with Vietnam on May, 2015 which was ratified on April, 29, 2016. Similarly, Singapore, Indonesia and Cambodia are interested in establishing a free trade zone with the EEU.

The development of cooperation with the African countries can expand the scope of the union. However, to what extent it would give the benefit for the member countries of the union is need to be analyzed very carefully. Since the trade is closely related to "distance issue", it can be argued that the effectiveness of cooperation depends on the proximity of trade partners.

THE WORLD BANK UPDATED ITS ECONOMIC REPORT FOR KAZAKHSTAN

DANIYAR NURBAYEV

en.wikipedia.org

On 22 July 2016, the World Bank (WB) published its new report titled "Kazakhstan: A Long Road to Recovery", which is an updated report for the economy of Kazakhstan. According to the new report, the WB forecasts that the GDP growth of Kazakhstan will be nearly zero in 2016, and will be at 1.9% in 2017 and at 3.7% in 2018. In addition, the WB expects that oil prices will be \$41 per barrel in 2016 then rise to US\$ 50 in 2017 and reach US\$ 53.3 in 2018. The report also indicates that in 2018 the inflation rate will decrease to 6-8% after production commences at the Kashagan oil field.

Kazakhstan's medium-term growth will suffer not only from low oil prices but also from the growth prospect among Kazakhstan's major trading partners. For instance, growth in Kazakhstan's main trade partner (especially in oil export), the EU, is expected at 1.8% and 1.9% in 2016 and 2017, respectively. The Chinese economy, which is the main metal and oil partner, also is forecasted to reduce

from 6.9% in 2015 to 6.5% in 2016 and to 6.2% in 2017. The situation in Russia - which is one of the main trade partners of Kazakhstan and the member of the Eurasian Economic Union, is significantly severe. It is expected that the Russian economy will squeeze by 1.9% in 2016 and will grow only by 1.1% in 2018.

The report also shows that the economic slowdown is significantly influencing labor-market and poverty indicators. In the first quarter of 2016, the real wages in Kazakhstan declined by 2.7% in comparison with the same period of 2015. It was also noted that the real wages declined by 2.4% in 2015 in comparison with 2014. The WB notes that the official unemployment, which was 5% in 2015 does not reveal in the first of quarter 2016.

The report also shows the result of household's survey on the poverty rate. The survey shows that the progress in poverty reduction has stalled, and for the last 3 year the poverty rate has remained stable at 14% (measured at \$5 per day in purchasing-power parity). Poverty rate at 5\$ per day is \$150 or 50,340 tenge (official exchange rate for the first two quarters of 2016 is 335,60 tenge per dollar) per month and it is significantly higher than Kazakhstan's minimum wage for 2016, which is equal to \$68 or 22,859 tenge.

It is important to note that these outlooks are the baseline scenarios. The situation in Kazakhstan might seriously deteriorate due to the possible instability in the financial sector. Moreover, these scenarios include Kashagan project, and its delays might seriously affect this outlook.

“

THE WB FORECASTS THAT THE GDP GROWTH OF KAZAKHSTAN WILL BE NEARLY ZERO IN 2016.

”

“

IN THE FIRST QUARTER OF 2016, THE REAL WAGES IN KAZAKHSTAN DECLINED BY 2.7% IN COMPARISON WITH THE SAME PERIOD IN 2015.

”

Akademik **Türkçe** Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu verilmeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Ağustos 2016 Sayı: 08

Тамыз 2016 жыл № 08